

Gepubliceerd op:

Deur Christus Alleen

Thuisblad van dr. A.H. Bogaards

www.enigstetroos.org

"Ik zing een lofzang bij mijn snaren"

(Psalmen als lied in de Eredienst)

door

T.G. van Wyk

Opgedragen aan mijn vrouw en vijf zonen

Voorwoord

Wij beleven een tijd waarin veel aandacht geschonken wordt aan de vorm waarin de kerkelijke eredienst gehouden moet worden. De liturgie is een handig aanknopingspunt voor het humanisme met zijn eis dat de mens zichzelf overal moet kunnen uitleven.

Net zo handig kunnen de traditionalist liturgieën laten stollen. Bij alle zang zijn er gevoelens aan het werk. Ook bij gemeentelijke zang. Daarom is er soms meer heftigheid dan beredenering wanneer het over het lied in de eredienst gaat. Dit is een zwakte die dit boek wil vermijden. Met inspanning wil de schrijver, als Schriftgelovige, op het terrein van het kerklied de waarheid zoeken en handhaven. De schrijver is geen theoloog, en pretendeert dat ook niet. Hij treedt echter tot dit strijdperk toe met een vaardige behandeling van de plaats van het Psalmboek in de Openbaringsgeschiedenis. Hij geeft ruim exegetisch toelichting uit bronnen die hij aanwijst. Hij toont kerkrechtelijke aspecten van Synodebesluiten aan. Deze redenering wordt gedragen door een feitelijk tastbare liefde voor de gereformeerde waarheid. Het boek is een standpuntinname tegenover de humanistische invloed die ook op het kerklied inwerkt. Een contentieus onderwerp, het zingen van Schriftberijmingen, wordt onbevreesd, maar met begrip gehanteerd.

Geen aanspraak op volledigheid of volmaaktheid wordt gedaan. Een beroep wordt wel gedaan op opmerkzaamheid voor de grote beginselstrijd op het gebied van kerklied en liturgie. Een beginselstrijd die niet genegeerd mag worden. Het boek roept niet alleen tot nadenken op, maar wil ook bescheiden de stof daartoe bieden.

Meintjeskop J.P. COETZEE

PRETORIA

Inleiding

De titel van dit boek is ontleend aan Ps. 71:14 nl.:

Ik zing een lofzang bij mijn snaren,
een lied van troost en trouw
waarin ik uw lof ontvouw,
O Heilige bij Israëls schare!

Deze naam is gekozen omdat het Hebreeuws voor het boek van de Psalmen eigenlijk **lofliederen** betekent en het Griekse woord "psalmos," een lied wat met begeleiding van snarenspel gezongen wordt.

Bij het lezen van dit boek moet altijd in gedachten gehouden worden dat het hier uitsluitend gaat over het lied in de **eredienst** waarvan Ps. 26:5 zo heerlijk zingt:

Hoe lief heb ik uw woning,
de plek, O Hemelkoning,
waar U in heerlijkheid verschijnt.

Dit boek is het werk van vele jaren en is niet geschreven door een kerkhistoricus of theoloog, maar door een lidmaat die de belijdenisgeschriften van de Gereformeerde Kerk liefheeft en die op deze wijze wil proberen om tegen eender- en andersdenkenden te zeggen dat het kerklied geen middelmatige zaak is (zoals beweerd door de synode van de Gereformeerde Kerk van 1961) maar dat het een zaak van heilige ernst is.

Bij de totstandkoming van dit boek heb ik het beginsel nl. dat het lied in de eredienst altijd antwoord is en blijft op het gepredikte Woord, terdege begrepen. Hiertegenover wil ik gelijk stellen mijn gebrek aan exegese. De oplossing was gelegen in het lezen, aanhaling en vertaling van theologische werken vooral uit het Nederlands. In dit verband heb ik vooral zwaar geleund op onderstaande theologen die ik met bijzondere vermelding hier noem: dr. Joh de Groot, dr. A.H. Edelkoort, ds. J. Kok, dr. C van Andel, ds. F. van Deursen, prof. Jusua van Iperen en J. Calvijn.

Ik heb ook van de werken van verschillende Zuid-Afrikaanse theologen gebruik gemaakt zoals blijkt uit de geraadpleegde werken. Toch wil ik de naam van dr. J.D. du Toit (Totius) in dit verband uitzonderen omdat zijn naam bij uitstek aan de Psalmen als lied verbonden zal blijven. Aan ds. L.S. Kruger voor zijn bijdrage tot dit werk in de hoofdstukken 13, 14 en 15 mijn innige dank.

Een woord van hartelijke dank aan prof. M.A. Kruger van de Hammanskraalse Theologische School die zijn tijd tot mijn beschikking gesteld heeft en mij met raad diende met de samenstelling van dit werk:

Ten slotte mijn oprechte dank aan mnr. B.G. Smit (Goddie) die mij niet alleen tot dit werk geïnspireerd heeft, maar uit wiens kennis ik ook kon putten door middel van gesprekken in de loop der jaren.

Pretoria T.G. van Wyk
Julie 1979

GEVLEUGELDE WOORDEN

Hebt u al ooit geprobeerd om de hele inhoud van het Psalmboek aan uw geest te laten voorbijgaan, het boek met zijn hemelhoogtes dat met zijn halleluja's reikt tot in de hoogste hemelen, het boek met zijn schrikwekkende dieptes waar de afgrond roept tot de afgrond, het boek met zijn vertes, zijn oneindige wijdte, zijn omspanning van de ganse Bijbelinhoud van Genesis tot Openbaring, maar nu de inhoud als een Goddelijk kunststuk gezien?

Wat kan ernaast gezet worden? Als zorgen ons hart verslinden, dan grijpen wij weer het oude beminde. Daar wordt het hoofd weer hoog boven de golven uitgestoken, daar is onze strijd gestreden en daar wordt onze vreugde uitgezongen.

Als wij op onszelf aangewezen waren, zouden wij niet *zingen*, niet eens *spreken*, niet eens *stamelen*; uit enorm ontzag voor de eeuwige dingen zouden wij verslagen moeten zwijgen, zouden we net kunnen staren in de blinde verte van de oneindigheid.

Laat God schitteren! Dit is de eis. Hoe kan dit?

Hier is de verlossing uit onze spanning: Wie psalmen zingt, grijp naar het hoogste, want God is zijn zangersdoel. Psalmzingen is de hemelvaart van de ziel, het is de hand die uitgestoken wordt naar de verborgen schat van Gods kinderen, het is godsdienst, leven in hoogste spanning, het is de brug naar de oneindigheid, het is de durf daad van het geloof, de arm die uitgestrekt blijft boven de stormwateren van het leven. Maar hierin culmineer alles: Psalmzingen is het aansteken van de wierook waarin wij tegengeur en de liefelijke reuk van die morgen van de eeuwigheid.

Totius

Inhoud

Voorwoord	4
Inleiding	5
GEVLEUGELDE WOORDEN	6
1. DE UNIVERSALITEIT EN KATHOLICITEIT VAN DE PSALMEN	2
2. KARAKTER VAN HET KERKLIED	4
De leiding van de Heilige Geest	5
3. DE NAAM EN OPDRACHT VAN DE PSALMEN	6
Soorten van Psalmen	9
De Psalmen als cultisch liederen	11
4. DE PSALMEN AS VERBONDSLIEDEREN	13
Het genadeverbond	13
Het Verbondslied	15
Het fundament van het verbond.	16
De weerklink van de profeten in de Psalmen	18
5. TESTATEUR EN LIED	20
De eenheid van het genadeverbond	20
Christus' testament.	21
Christus heeft geleefd, geleden en is gestorven met de Psalmen	22
Wat wordt in de hemel gezongen? ..	23
Hemel en aarde zingen samen	24
6. DE EREDIENST EN LITURGISCHE ORDE	27
De instelling van de eredienst	27
De Calvinistische eredienst	28
Calvijn kiest voor de Psalmen	29
De hemelse eredienst	31
7. DAVID EN DE PSALMEN	33
Wie is deze David?	33
Het gebruik van de Psalmen in de Israëlitische eredienst	33
David en het Nieuwe Testament	34
De Apostelen en de Psalmen	34
8. DIE CHRISTUSVERWACHTING BIJ DAVID	37
De Messiasverwachting in de Psalmen	41
9. HET OPENBARINGSKARAKTER VAN DE PSALMEN	44
10. HET HISTORISCH-ESCHATOLOGISCHE KARAKTER VAN DE PSALMEN.	46
De Psalmen van Gods koningschap.	47
11. DE EXEGESE (VERKLARING) VAN 1 KOR. 14:26, EF. 5:19 en KOL. 3:16	50
12. HISTORISCHE ACHTERGROND EN ONTWIKKELING VAN HET KERKLIED	56
Thema's van liederen	57
De les uit de geschiedenis is dus:	57
De tijd van de Reformatie	58
Het verloop van de eerste berijmde Psalmbundel	58
13. DE HISTORISCHE ACHTERGROND IN NEDERLAND	59
De Souterliederen	59
Petrus Dathenus	59
DE VERDERE ONTWIKKELING IN NEDERLAND OP SYNODALE VLAK	60
14. DE ONTWIKKELING IN DE GEREFORMEERDE KERK IN ZUID-AFRIKA	63
15. DE BEOORDELING VAN DE INVOERING VAN DE SCHRIFTBERIJMINGEN	72
Vrije liederen bekend als Schriftberijmingen	75
Synodebesluit 1961.	76
16. GEÏNSPIREERD- EN VRIJE LIED	78
Wat we kunnen lezen, kunnen we ook zingen.....	78
Vrije gebeden, vrije liederen en vrije preken	78

Berijmingen en vrije liederen	78
Waarom dan de berijming?	79
GERAADPLEEGDE WERKEN.....	80

*De individualiteit is in de Psalmen
Niet opgeheven, maar opgevoerd tot
gemeenschappelijk bezit.*

1. UNIVERSALITEIT EN KATHOLICITEIT VAN DE PSALMEN

Wie gelooft, zingt!
Waarom?

Omdat wij profeten, priesters en koningen zijn. Tijdens de eredienst komt het profetische ambt tot zijn recht in het gelovig aanhoren en aanvaarden van de Schriftlezing en woordbediening, het priesterlijke ambt in het gebed en ons koningschap waar, in het psalmgezag ons geloof uitgestort wordt. Wat moet gezongen worden? De Psalmen als canoniek boek. Waarom de Psalmen? Omdat God het gebiedt in zijn Woord en omdat de Psalmen de ganse Bijbelinhoud van Genesis tot Openbaring omspannen. Het Psalmgezag is het amen van de gemeente op de prediking. De Psalmen richten zich niet net tot het heden of tot een afgesloten tijdperk in Gods heilsgeschiedenis, maar ze omspannen de tijd. Dat wil zeggen dat in, met en door de zielservaring van de dichters, de smart en vreugde van Israël, ja ook het heil van de hele kerk van de Here bezongen wordt.

Wij belijden ook met zondag 21 van de Heidelbergse Catechismus "dat de Zoon van God uit het ganse menselijke geslacht voor Zich een gemeente die tot het eeuwige leven uitverkoren is, door zijn Geest en Woord, in de eenheid van een waar geloof van het begin van de wereld af tot aan het einde toe vergadert, beschermt en onderhoudt".¹ Zo heeft de kerk ook zijn lied voor de eredienst door de inspiratie van de Heilige Geest ontvangen. Deze Psalmen in de eredienst waren door de eeuwen de smeekbedes en lofliederen van geslachten. Het ene geslacht geeft ze aan het volgende. Door de Psalmen is er continuïteit, d.w.z. een ononderbroken band tussen de kerk van verleden, heden en toekomst. Als wij de continuïteit met de kerk van vroegere eeuwen willen bewaren, mogen de Psalmen als geïnspireerde liederen nooit op de achtergrond raken in de eredienst en in het leven van elke gelovige. De Psalmen zingen over Israël heen van de vernedering en verhoging, strijd en overwinning van de Christus. Hiervan zegt prof. P.W. Buys: "Laat ons God er ootmoedig dankbaar voor blijven dat Hij zijn Zoon gestuurd heeft om als een nachtegaal op de droge boomtak van deze wereld zijn lied te komen zingen. En dat Hij vooraf door zijn Heilige Geest mannen zoals David en Etan de Esrahiet en de kinderen van Korach innerlijk bewerkt heeft om de liederen van de Messias profetisch te zingen. Deze liederen zijn door Jezus zelf profetisch, priesterlijk en koninklijk gezongen, ja, Hij is daarmee aan het kruis gestorven. Het zijn liederen die Hij zijn kerk in het hart en op de lippen legt. Toen de brandstapels rookten en de schavotten van bloed dropen, zijn gelovigen met deze liederen op de lippen blijmoedig de eeuwigheid ingegaan. Waarom? Omdat deze liederen als men ze zingt, hem zo dicht bij Jezus Christus brengen, ze laten ons zijn eerste levenskreten horen in de kribbe, ze laten ons kijken in zijn stervende ogen aan het kruis, ze laten ons delen in zijn opstanding, ons verheugen in zijn hemelvaart, ons zijn komst op de wolken verwachten. Wij weten niet goed wat we moeten bidden, maar de Heilige Geest komt onze zwakheid te hulp. Evenmin zouden wij geweten hebben wat te zingen.

Dank God dat Hij ons de Psalmen gegeven heeft. Wanneer wij ze zingen draagt de Geest ons hart over de dieptes van de eeuwigheid tot God, Hijzelf is onze kracht en Psalm." ²

Nu krijgen de woorden van Calvijn voor ons ook meer betekenis nl. dat in de eredienst horen alleen de liederen thuis die God zelf aan ons geschonken heeft. Dan vervolgt hij: "wat Augustinus gezegd heeft is waarachtig dat niemand iets kan zingen wat God waardig is, of hij moet het van God ontvangen hebben. Daarom zullen wij, ook na overal gezocht en gespeurd te hebben, geen betere liederen vinden, nog meer geschikt om dit te doen dan de Psalmen van David waartoe de Heilige Geest hem geïnspireerd heeft. Als wij die zingen, zijn we alleen zeker dat God de woorden in onze mond legt alsof Hijzelf in ons zingt om zijn eigen glorie te verhogen."³ Dit konden David, Asaf en andere van de psalmdichters niet uit zichzelf

doen. Ze hebben het ook niet ten volle begrepen. Door de inspiratie van de Heilige Geest hebben hun liederen de betekenis en waarde van een eeuwigdurende frisheid en actualiteit die de diepste roerselen van de ziel, hetzij klacht of jubel, door de Psalmen tot uiting gebracht. Hand. 2:29: "Broeders, ik kan vrijuit met jullie spreken over de aartsvader David, dat Hij gestorven is en ook begraven is, en zijn graf is bij ons tot vandaag toe. : Omdat hij dan een profeet was en geweten heeft dat God aan hem met een eed gezworen heeft dat hij uit de vrucht van zijn lendenen, die het vlees betreft, de Christus zou verwekken om op zijn troon te zitten, (31): heeft hij, omdat hij dit vooruitgezien heeft, gesproken van de opstanding van Christus, dat zijn ziel niet in het dodenrijk verlaten is en zijn vlees ook geen ontbinding gezien heeft. (32): Deze Jezus heeft God opgewekt, waarvan wij allen getuigen zijn. (34): Want David is niet naar de hemel opgevaren, maar hij zelf zegt: De Here heeft gesproken tot mijn Here: Zit aan mijn rechterhand (35): totdat Ik uw vijanden gemaakt heb een voetbank van uw voeten."⁴ De Psalm dichters zijn niet alleen geïnspireerd tot hun werk, ze zijn ook door God beschikt om op zo'n tijd te leven en om in zo'n gemoedstoestand te verkeren en zulke zielservaring te ondervinden dat uit het binnenste-opwellende liederen geschikt zouden zijn om door de eeuwen te kunnen vertolken wat er leeft in het hart van de kerk van de Here. In de Psalmen reageren de dichters zuiver op de feiten, op Gods daden omdat zij door de Heilige Geest geïnspireerd zijn. Dankzij het allesomvattende karakter van de Psalmen zijn zij niet slechts de dichter persoonlijk en alleen die zingen, maar Israël zingt **door** hem en zingt hem na, en door en over Israëls zangen heen klinkt de stem van de Messias, en naar de Messias de Nieuwtestamentische kerk aan wie, door de Psalm dichters en de Heilige Geest, dezelfde liederen op de lippen gelegd worden. Het is een beschikking van God en door de inspiratie van de Heilige Geest dat de kerk vandaag nog met volle overgave de Psalmen kan zingen. De Psalmen zijn het gemeenschappelijke bezit en geestelijke eigendom van heel de vrijgekochte kerk. De individualiteit is in de Psalmen niet opgeheven, maar wel opgevoerd tot gemeenschappelijk bezit. Dit juist, onderscheidt de Psalmen van enig ander lied. Andere liederen zijn de persoonlijke keuze van de dichters zelf en daarom willekeurig. Of het nu ook Da Costa of Luther of wie ook is, de gemeente van de Here kan er nooit ten volle op reageren. Dat wil zeggen enig ander lied is onmachtig om 'de tolk van de gemeente te zijn, want de universaliteit en katholiciteit van de kerk die ook tot uitdrukking moet komen in het kerklied, vinden wij alleen in de Psalmen. Om dit te kunnen doen, moet de Levensgever en Levensbezieler van de kerk en Auteur van het kerklied één en dezelfde Persoon zijn. God de Heilige Geest leeft, woont en zucht (Rom. 8:26) in de kerk. Hij schenkt aan zijn duur gekochte kerk die Hij door de eeuwen heen vergadert, zijn levensliederen. Dit is dan ook de enige mogelijkheid waar persoonlijke ervaring kan leiden tot gemeenschappelijke uiting.

Het kerklied is niet een refrein op aarde van wat in de hemel gesproken is, maar het is het antwoord, de reactie van de gemeente op wat God spreekt, geeft en doet.

2. KARAKTER VAN HET KERKLIED

In de Psalmen vinden wij een weergave van de zielstoestand van de dichters die eigen is aan echte poëzie. Alles wat de Psalmdichters ervaren hebben in vreugde en smart, in voor- en tegenspoed, aan eer en verguizing, aan troost en bemoediging, ja alle zielservaringen worden in de Psalmen vertolkt. Het overheersende element daarbij is dat te midden van alle levensomstandigheden de Here een toevlucht en Helper is en voor alle hulp en verlossing de eer ontvangt, die Hij met niemand deelt.

Steeds zij het recht en goedertierenheid van de Here beide voortvloeiend uit zijn wezen, rustend op zijn welbehagen en betoont aan zijn volk, — de hoog geroemde deugden van God. Niet het objectieve heilsfeit maar de subjectieve band vormt de inhoud van het Psalmlied. Het kerklied is geen echo op aarde die weerkaatst wat in de hemel gesproken is. Het is niet het nazeggen op wat God gezegd heeft, maar het is het antwoord van de gemeente op wat de Here spreekt, geeft en doet. In het lied komt de gemeente aan het woord met het Woord. Als de Here door de verkondiging van zijn Woord de rijkdom van zijn genade uitstalt en schenkt aan zijn kinderen, en als de zegeningen gelovig aanvaard worden en de harten warm kloppen als gevolg van Gods grote gunst, dan kan Gods volk niet zwijgen, maar moet het uiting geven aan het dankbare gemoed en dan legt de bedienaar van het Woord het Psalmlied op de lippen van de gemeente, waarmee hij antwoordt op wat de Here in de bediening van zijn Woord schenkt. We kunnen het ook verduidelijken met een beeld van het huisgezin waar een vader in gesprek is met zijn kind. Indien de vader het kleine kind zou berispen als hij iets verkeerd gedaan heeft zou deze reactie bij het kind uitlokken, hij zal naar alle waarschijnlijkheid huilen. Of als de vader hem verrassing heeft en die aan hem geeft zou de reactie daarop een omhelzing of een sprong van vreugde ten gevolge hebben. In beide gevallen, of het een terechtwijzing of een blijde mededeling is, zal het kind nooit de vader naspreken en het is precies hetzelfde wat gebeurt in de eredienst met het tweegesprek tussen onze hemelse Vader en zijn kind. De Vader spreekt door de bediening van het Woord vermanend of vertroostend tot zijn kind en in het psalmgezang reageert het kind (de gelovige) in een treur- of een danklied.

Het zijn **juist** de Psalmen die de zielsreactie vertolken en daarom hebben zij blijvende waarde en behouden zij steeds de bezieling, kleur en glans. Wat heeft aanleiding gegeven tot het zingen van de andere liederen in de eredienst? Onder andere wordt gezegd het woord Christus komt nergens in de Psalmen voor. Er moesten ook liederen komen die meer geschikt zijn voor Christelijke feestdagen. En luister maar wanneer wordt het meeste gezongen. Is het niet met Pasen en kerstfeest? Daarmee wordt bedoeld dat de inhoud van deze liederen zou bestaan in het weergeven van de feiten en gebeurtenissen. Zo wordt het karakter van het kerklied aangetast. De mens wil van het **antwoord** op de prediking een weerklank (echo) maken. Dan is het niet meer de gemeente die zijn subjectieve gevoelens in een lied uitstort, maar dan worden de woorden van God herhaald, het wordt een refrein op de prediking. Wordt daarentegen vastgehouden aan het wezenlijke karakter van het kerklied dan zoeken we niet een "versje" wat klopt met de concrete feiten, maar vragen wij naar een lied wat de heilige stemming van de gemeente vertolkt nadat God gesproken heeft. Van zulke liederen is het boek van de Psalmen tot overlopen toe vol.

De leiding van de Heilige Geest.

De Heilige Geest heeft het boek van de Psalmen voor tempelgebruik bestemd. David en de andere psalmdichters hebben uit de verte het Wonder van de wereld aanschouwd, de verzoening van God met de mens. Door het oog van de profeten zijn de toekomstige eeuwen dichtbij hen toe geschoven zodat zij de volheid van de tijd van dichtbij gezien hebben.

Zij waren de aanschouwers van Gods genade over de zonde met behoud van zijn recht. De ontsluiting van de zaligheid voor de kerk is voorwerp van hun bewondering en aanbidding geworden. De Geest van de Here heeft zelf gezorgd dat deze liederen eerst persoonlijk eigendom van de dichters en later gemeenschappelijk bezit van de kerk zouden worden. God heeft voor alles zijn tijd. Na het tijdperk van de Psalmen als canoniek boek zwijgt het lied. Pas als de Messias in het vlees verschijnt worden enkele personen, Maria, Zacharia en Simeon door de wondergave van de Heilige Geest aangegrepen om het nabijgekomen heil uit te zingen. Dan is het voor altijd voorbij. Straks wordt de canon van de Schriften afgesloten zonder de toevoeging van een bundel Nieuwtestamentische liederen bij het Oude Testament. Als Gereformeerden houden wij vast aan de volkomenheid van de Heilige Schrift. Laten we ons dan toch buigen onder het wijze bestel van de Here dat aan de Psalmen geen andere geïnspireerde liederen toegevoegd zijn en laat ons de genoegzaamheid en volkomenheid van de Psalmen als tempelzangen erkennen. Laat ons maar onze ogen en oren open houden voor het karakter van het kerklied nl. dat het reactie van de gemeente moet zijn. Gods daden in het Nieuwe Testament roepen geen andere of hogere gewaarwordingen in ons op, als die van de gelovigen in het Oude Testament. Zeker, wij zien de weg van heil duidelijker dan zij. Wij kennen het detail beter. De weg van God in de redding van zondaars en de instandhouding van zijn kerk is aan ons beter bekend dan aan Israël. Het kerklied hoeft en mag echter niet dienen om onze kennis of ons zien van Gods verlossingsplan weer te geven, maar het moet uiting geven aan ons gemoed vanwege de goedertierenheid van de Here aan ons betoond. Dan is de blijdschap en vreugde in God bij een wedergeborene van de nieuwe bedeling precies dezelfde als bij iemand van het oude verbond. Zingen wij nu anders dan wat in de Psalmen aan ons gegeven is, dan zeggen we daarmee eigenlijk dat er een ernstig tekort aan kerkliederen is en willen wij aanvullen in de "leemte door de Heilige Geest gelaten" in de volle Godsopenbaring.

Psalmen te kunnen zingen is genade maar ook opdracht, volgens de Schrift.

3 DE NAAM EN OPDRACHT VAN DE PSALMEN

Het boek van de Psalmen bestaat uit 150 psalmen en is één van de 66 canonieke boeken van de Bijbel en behoort tot de dichterlijke boeken. Hier wordt niet foutief veralgemeend door te beweren dat de Psalmen betrekking hebben op alle lofliederen binnen of buiten de Bijbel. We hebben hier te maken met bijzondere lofliederen die God gebundeld heeft voor gebruik als lied in de eredienst. De Hebreeuwse naam voor het boek van de Psalmen is *tehillim*, wat "lofliederen" betekent. Het is geen heel gepaste benaming, want de Hebreeuwse term komt slechts in het opschrift van Ps. 145:1 voor, en niet al de gedichten in het boek zijn lofliederen. Een Mogelijk antwoord voor deze benaming is het feit dat de Psalmen bij het latere Jodendom als zangbundel gebruikt zijn. Het Griekse woord "psalmos" betekent een lied dat met begeleiding van snarenspeel gezongen wordt. Volgens sommige verklaarders is dit ook de betekenis van het Hebreeuwse woord "mizmoor" dat in het opschrift van 57 Psalmen voorkomt en inderdaad in het Afrikaans met "psalm" vertaald is. Kraus wijst erop dat "mizmoor" alleen "lied" betekent, hoewel toch met snaarinstrumenten begeleid. Hieruit kunnen wij de conclusie trekken dat liederen in de Bijbel psalmen heten, maar nooit Psalmen met een hoofdletter. We krijgen dus psalmen buiten de Psalmen evenals psalmen buiten de Bijbel. Om er slechts een paar te noemen: het lied van Mozes (Ex. 15); het lied van Debora (Richteren 5); het lied van Hanna (1 Sam. 2); de lofzang van Hizkia (Jes. 38); de lofzang van Maria (Luk. 1:46-55) de lofzang van Simeon (Luk. 2:29-32) enz. Dan vinden we ook psalmen buiten de Bijbel nl. Egyptische en Babylonische psalmen. Hiertegenover moeten wij stellen Luk. 20:42: "En David zelf zegt in het boek van de Psalmen". ⁵ Hand. 1:20: "want er staat geschreven in het boek van de Psalmen." ⁶ Luk. 24:44: "En Hij (dit is Jezus) zei tegen hen: Dit zijn de woorden die Ik met jullie gesproken heb, toen Ik nog bij jullie was, dat alles wat over Mij geschreven is in de wet van Mozes en de profeten en de psalmen, vervuld moet worden". ⁷ Naar aanleiding van deze aanhaling door Jezus zelf is er nog een derde vorm waarin het woord Psalmen gebruikt wordt. Christus en zijn apostelen waren gewend om de rollen van het Oude Testament in drie groepen te verdelen nl.:

- 1) De Wet van Mozes (Gen. — Deut.)
- 2) De Profeten (Jozua, Richteren, Samuel, Koningen en Jesaja tot en met Maleachi)
- 3) De Psalmen, niet net het boek van de 150 Psalmen, maar beginnende daarmee plus Spreuken, Job, Hooglied, Ruth, Klaagliederen, Prediker, Esther, Daniël, Ezra, Nehemia en Kronieken.

De Rabbijnen gebruikten deze indeling nog en in de gedrukte uitgave van het Hebreeuwse Oude Testament zijn de boeken ook zo ingedeeld. De Septuaginta (Griekse O.T. Bijbelvertaling) waaraan onze Bijbelindeling ontleend is, was tijdens Jezus' omwandeling al gereed. Toch geeft Christus voorkeur aan de Hebreeuwse volgorde. Met de toevoeging van het Nieuwe Testament bezitten wij een voltooide Bijbel bestaande uit vier delen nl. 1. de Wet van Mozes 2. De Profeten 3. De Psalmen (bij de Joden ook bekend als Geschriften) en 4. het Nieuwe Testament. Omdat het derde deel begint met de Psalmen noemen wij ook alle Geschriften, de Psalmen.

Het gaat hier echter net over het ene Bijbelboek nl. Psalmen wat één van de canonieke boeken van het Oude Testament is. Onderscheid tussen een hoofdletter en gewone letter of eigennaam en soortnaam maakt een groot verschil. Daarmee kan zelfs een streep door de belijdenisgeschriften van een kerk getrokken worden. Omdat het woord "psalm" lied betekent of een loflied aan God gewijd, wordt geredeneerd dat enig lied in de Bijbel gezongen kan worden in de eredienst en dan wordt de zaak afgedaan dat het een Psalm is. Deze perken zijn al overschreden en er is verder gegaan en stukken die niet eens buiten de Psalmen als lied (psalm) voorkomen, maar zolang de tekst net in de Bijbel staat zijn berijmd en tot lied in de eredienst gemaakt, inclusief zelfs gedeelten die niet tot de dichterlijke boeken behoren.

Wij denken hier aan het Onze Vader, de Tien Gebodene, het Ik Geloof en de brieven aan de zeven gemeenten in Klein Azië. Toch blijft het een wonder van God dat door de eeuwen heen het boek van de Psalmen beperkt is gebleven tot de 150 Psalmen. Geen synode die Gezangen of Schriftberijmingen ingevoerd heeft, heeft bv. Gezang 1 of Schriftberijming 1 bestempeld als Psalm 151 enz. Nee, het is altijd de Psalmen plus iets anders. De kerken zelf maken dus een duidelijk onderscheid tussen Psalmen en andere liederen. De Psalmen zijn door God gewild als het lied voor zijn kerk van de vroegste tijden af tot met zijn wederkomst, want het zijn verbondslieder en met een historisch-eschatologisch karakter tegenover de ander liederen die meestal tijdbetrokkenheid openbaren. Wij vinden wanneer we de toets aanleggen, dat de Psalmen alleen, zonder andere liederen in de eredienst gehandhaafd kunnen worden, terwijl het tegenovergestelde nl. dat net Gezangen of Schriftberijmingen zonder de Psalmen in de eredienst niet kan bestaan. Om de Psalmen te kunnen zingen, is genade, maar ook opdracht en het is vooral met deze opdracht van God die de mens zoveel problemen geeft en zoveel veroorzaakt. Kerken zijn in het verleden al op dit punt uit elkaar gegaan. Dat is niet net beperkt tot de afgelopen paar eeuwen. Nee, zelfs Israël ondervond hiermee moeilijkheden. Amos 5:21 beschrijft het zo treffend — een klaaglied over Israël: "Ik haat, Ik versmaad jullie feesten en heb geen welgevallen aan jullie feesttijden".⁸ (vs. 22): "Want al brengen jullie voor mij brandoffers samen met jullie spijsoffers, Ik heb er geen behagen in, en het dankoffer van jullie vetgemeste kalveren zie Ik niet met welgevallen aan."⁹ (vs. 23): "Verwijder van Mij het geraas van uw liederen! En naar het geluid van uw harpen wil Ik niet luisteren."¹⁰ De Here is vertoornd over Israëls eigenwillige godsdienst. God wil gediend worden volgens zijn voorschrift en niet zoals mensen bepalen. Hoe vreselijk ging het niet in Amos' tijd gegaan toen de mens bepaalde welke van de voorschriften voor Gods diens zouden zijn. We lezen ook daarvan in Jes. 5:12: "En er zijn citer en harp, tamboerijn en fluit en wijn bij hun maaltijd; maar op de daden van de Here slaan zij geen acht, en het werk van zijn handen zien zij niet."¹¹ Waarom veracht de Here de feesten (Paasfeest, Pinksteren en Loofhuttenfeest) van Betel en Gilgal? Waarom is de atmosfeer voor Hem niet uit te houden? Volgens dr. C. van Gelderen vinden wij het antwoord in Ex. 23:14: "Drie maal in het jaar moet u voor Mij een feest houden",¹² d.w.z. drie keer per jaar moet u voor Mij de pelgrimstocht ondernemen naar Jeruzalem, zie ook L. Bauer, Deut. 16:1-8, Neue Kirchliche Zeitschrift 1926 bladzij 794 -805. Niet Betel en Gilgal, maar bij Jeruzalem moet het geschieden.¹³ Volgens Van Gelderen, zegt Amos 5:22 tegen ons nog meer van de verachtelijkheid van deze feesten in de ogen van de Here. De offers en de bereiding ervan en de offermaaltijden zijn ook niet meer naar Gods voorschrift. Ook de zangen van Israël schreeuwen ten hemel. Amos ziet de pelgrims uit alle oorden aankomen en bij de offers hebben verschillende personen, verschillende functies, maar gezang en muziek waren voor Amos niets anders dan een groot lawaai. Ook wat Amos 5:23 betreft haalt Van Gelderen, Keil aan die zegt het is een nabootsen of namaken van de zangen van de tempeldienst van Jeruzalem zoals door David ingesteld in 1 Kron. 16:41, 42; 23:5. Ook zegt Van Gelderen dat Sellin zijn standpunt deelt nl. dat de liederen die Amos zo pijnigden, op Jahwe belrekking gehad hebben, en sluit hij (Van Gelderen) af met Budde die zegt dat de Israëlieten in hun heiligdommen op hun manier Jahwistisch religieuze zangen gezongen hebben, die Jahwe veracht hebbent,¹⁴ ja in zo'n mate dat Hij door de profeet Amos in hoofdstuk 8:10 uitroept: "En Ik verander jullie feesten in rouw en al jullie liederen in klaagzang. . ." ¹⁵ Amos 6:5: "Die liedjes zingen met begeleiding van de harp, die net zoals David voor hen muziekinstrumenten uitdenken,"¹⁶ vers 7: "Daarom zullen zij nu op de spits van de ballingen in ballingschap gaan".¹⁷

Aangezien sommige theologen Amos 5:21, 22 en 23 willen verklaren met het verschil tussen godsdienst en leven m.a.w. zij leven niet hun godsdienst uit of zij beleven niet wat ze belijden, is het goed dat wij ook luisteren naar wat Calvijn zegt nl. dat volgens zijn oordeel de profeet hier iets anders bedoelt. Hij beschuldigt de Israëlieten niet slechts omdat zij ten onrechte de naam van God als een voorwendsel gebruiken, máár ook vanwege hun afvalligheid. Zij zijn ontrouw geworden aan de Wet en hebben voor zich een valse tempel (godsdienst) gesticht. Het is ook waar dat zij misleid zijn door een valse waan nl. dat hun zonde door offers verzoend is, maar God bestraft de Israëlieten niet slechts om hun grove dwaling waarmee ook de Judeeërs besmet waren, maar ook om de verwerping van de zuivere en

wettige eredienst. Derhalve kan de uiterlijke vorm terecht veroordeeld worden, aangezien het niet geoorloofd was om ergens anders offers te brengen dan op de berg Sion. Zij hebben op een andere plaats en zonder de verbondsark eredienst gehouden en zelfs kalveren aangeboden. Nu begrijpen wij de bedoeling van de profeet en hierop moet nauwkeurig gelet worden, omdat er verklaarders zijn die menen dat de bedoeling van de profeet is om het valse vertrouwen onder de Israëlieten te veroordelen nl. dat zij God willen tevreden stellen met hun uitwendige offers terwijl zij hardnekkig aan de zonde vasthouden. Maar, hieraan moet nog toegevoegd worden dat zij de ware dienst van God bedorven hebben, ook wat de uitwendige vorm betreft.¹⁸ Waarom heeft de Here geen behagen in Israëls brand-, slacht- en dankoffers? Dan zegt Calvijn dat de profeet bedoelt hiermee ongetwijfeld de belofte die overal in de Wet voorkomt zoals hij in het vorige vers zegt, "lo ariach" dat is: "Ik mag het niet ruiken"; Mozes gebruikt het "ruiken" dikwijls, omdat God in de reuk van het offer of reukwerk een welgevallen heeft. Wanneer de Here zegt dat de reuk voor Hem aangenaam is bedoelt Hij als het volk op een wettige wijze offert d.w.z. dat er geen voorwendsel is om hun zonde te bedekken maar in waarheid en oprechtheid blijken zijn van hun geloof en berouw. In zo'n geval zegt God is het reukwerk (offer) voor Hem welriekend (aangenaam).

Wat vers 23 betreft nl.: "Verwijder van Mij het geraas van uw liederen" brengt Calvijn hier een heel belangrijke gedachte naar voren die voor alle kerken en voor alle tijden geldt en te meer voor onze tijd. De tekst verschilt van de Afrikaanse Bijbel nl. dat hier gesproken wordt van: "veelheid van uw liederen". Wanneer Hij spreekt van vele liederen spot de Here met de geveinsden die veel moeite hebben met al de verzinsels. . . zoals aanwezig bij het pausdom, waaraan er geen einde is. Zo is de mens wanneer hij eenmaal begint om af te wijken van het zuivere Woord van God, dan is hij onvergenoegd, en de profeet veroordeelt indirect deze dwaze ijver als hij zegt: "Neem van Mij weg de veelheid van uw liederen." Hij kon eenvoudig zeggen: "Uw liederen bevallen mij niet", maar hij spreekt van de vele, omdat de geveinsden zoals ik gezegd heb, bij hun uitwendige plechtigheden geen grenzen kennen wanneer zij eenmaal zichzelf de vrijheid veroorloofd hebben om deze, vorm van de eredienst uit te denken, dan volg er een onbeperkte hoeveelheid. Dan zegt God dat dit een vergeefse moeite is want Hij versmaad wat Hij niet voorgeschreven heeft en wat Hem niet op de goede manier aangeboden wordt.¹⁹ Als Mozes moet spreken en hij slaat, dan gaat hij niet het beloofde land binnen. Als David de ark naar Jeruzalem brengt en hij die op een nieuwe wagen vervoert i.p.v. dat de Levieten deze dragen, en al Gods voorschriften niet nauwkeurig uitgevoerd worden, dan straft God zelfs met de dood. Als Israël zijn eredienst anders inricht dan God voorschrijft en het wordt een dienst naar het goeddunken van mensen, dan is God zo vertoornd dat Hij met de ballingschap straft. Israëls zangen naar de voorschriften waren voor deze tijd niet meer goed, de verordeningen van God waren niet meer naar hun smaak. Nee, in Jesaja 59:21 staat: "Wat mij aangaat, dit is mijn verbond met hen, zegt de Here: Mijn Geest die op u is, en mijn woorden die ik in uw mond gelegd heb, zullen uit uw mond niet wijken, en ook niet uit de mond van uw kroost en uit de mond van het kroost van uw kroost, zegt di Here, van nu af tot in eeuwigheid."²⁰

Deut. 31:19: "Schrijf dan nu voor u dit lied op, en leer het aan de kinderen van Israël; leg het in hun mond, dat dit lied voor Mij een getuige tegen de kinderen van Israël kan wezeb."²¹

Wat hier staat geldt voor alle liederen van de Here. Er wordt dikwijls beweerd dat wij nergens in de Schrift enige opdracht hebben over wat wij moeten zingen of niet moeten zingen. Wat de eerste bewering betreft willen wij die met alle macht verwerpen, en de Schrift zelf laten spreken, en reeds omdat de Bijbel zo duidelijk in zijn opdracht is, achten wij het niet nodig om op het tweede deel van het argument te antwoorden. Wat gebiedt de Schrift? Luister wat Ps. 47:7,8 zegt: "Psalm zingt tot eer van God, psalmzingt!

Psalmzingen tot eer van onze Koning, psalmzingen! Want God is Koning van de hele aarde; psalmzingen met een onderwijzing. ²²

Ps. 81:1-12: (Dit is die Verbondspsalmen en vooral de verzen 3 en 5 vergen onze aandacht)

Vers 3: "Hef aan een lied. . ." (In de Statenbijbel wordt in de plaats van lied, Psalm gebruikt)

Vers 5: "want het is een inzetting voor Israël".²³

Ps. 98:1,5: "en Psalm. Zing tot eer van de Here een nieuw lied, want Hij heeft wonderen gedaan"; 5: "Psalmzingt tot eer van de Here met de citer".²⁴

Ps. 105:2: "Zing, psalmzingt tot zijn eer."²⁵

Ps. 147:7: "Zing een danklied tot eer van de Here, psalmzingt tot eer van onze God, met de citer"²⁶

Wij willen niet alleen volstaan met voorbeelden uit de Psalmen zelf maar ook andere opdrachten uit Gods Woord aanhalen.

Jes. 12:5: "Psalmzingt tot eer van de Here, want Hij heeft heerlijke dingen gedaan".²⁷

Let nu vooral op het Nieuwe Testament

Jacobus 5:13: "Is er iemand onder **jullie die** lijdt? Laat hem bidden. **Is** iemand opgeruimd? Laat hem Psalmzingen".²⁸

1 Kor 14:15: ". . . Ik zal met de geest psalmzingen, maar ik zal ook met het verstand psalmzingen."

1 Kor. 14:26: "Hoe staat de zaak dan, broeders? Wanneer jullie samenkomen, dan heeft ieder van jullie 'n psalm of een lering of een taal of een openbaring of een uitlegging — laat alles tot stichting geschieden."²⁹

Ef. 5:19: "Spreek onder elkaar met psalmen en lofzangen en geestelijke liederen; en zing en psalmzingt in uw hart tot eer van de Here".³⁰

Kol. 3:16: "Laat het woord van Christus rijkelijk in jullie wonen in alle wijsheid. Leer en vermaan elkaar met psalmen en lofzangen en geestelijke liederen, en zing in jullie hart met dankbaarheid tot eer van de Here".³¹ (Voor commentaar op deze laatste 3 teksten zie hoofdstuk 11). (Dit zijn maar enkele teksten. De volle Schriftwaarheid vindt u in hoofdstuk 5 van dit boek).

Soorten van Psalmen

J. Gunkels intensieve studie van de verschillende soorten Psalmen hebben grote invloed gehad op de bestudering van de Psalmen. Zijn indelingen zijn later verfijnd en uitgebreid door andere geleerden zodat wij vandaag verschillende soorten Psalmen kunnen onderscheiden. Gunkel onderscheidt verschillende soorten Psalmen volgens de verschillende levenssituaties tijdens welke ze gezongen zijn, vooral in de cultus.

1. **Lofliederen** tot eer van God, waarin de deugden en daden van God in de natuur en het volksleven bezongen worden. (8; 29; **33**; 100; **103**; 114; 117; **135**; 145-150).

2. **Sionsliederen die** de aardse woonplaats van God bezingen (46; 48; 76; 87).

3. **Bedevoortsliederden die** gebruikt zijn door pelgrims op weg naar het feest **in Jeruzalem (84; 120-135)**. Samen hiermee de intredeliturgie bij het toetreden tot de tempel (**15** en 24).

4. **Troonbestijgingsliederen** die het koningschap van de Here **bezingen** (47; 93; 95-99).

5. **Koningspsalmen**. De Koningspsalmen die gedicht zijn in verband met een gebeurtenis zoals de troonbestijging van een aardse koning. Deze koning heeft in een bijzondere verhouding tot Jahwe gestaan, en daarom vertonen deze Psalmen heel sterk Messiaanse trekken (2; 18; 20; 21; 45; 46; 47; 72; 110; 132; 144). Daarom kunnen de Psalmen in zekere zin vergeleken worden met het koningschap van Jahwe. Wij kunnen aanvaarden dat Pss. 46 en 47 gedicht zijn na de overwinning of uitredding die werkelijk gebeurd is. Toch heeft de profetische dichter in het geloof het Koninkrijk van God in de eindtijd aanschouwd.

6. **Klaagliederen**. Hier moeten we twee soorten klaagliederen onderscheiden nl. van het volk en ook van de enkeling. Klaagliederen van het volk zijn nl. Psalmen gedicht ten tijde van nationale rampen zoals hongersnood en oorlogsverwoesting (60; 74; 79; 80; 83; 85; 90 en 126). Klaagliederen voor de enkeling zijn ook verwant aan die voor het volk (3; 5; 7; 13; 22; 25; 31; 39; 42-43; 51; 54-57; 64; 69-71; 120; 130; 140-142). Hier komt de klacht, het gebed om hulp, en de zekerheid van verhoring voor. Hier komt de persoon van de lijder sterk op de voorgrond, het is gewoonlijk iemand die aan een ziekte lijdt of voor zijn leven vreest terwijl hij door zijn vijanden vervolgd wordt. Hier treffen wij ook de Boetepsalmen aan (6; 28; 38; 51; 61; 88; 102; 130; 134).

7. **De vloekpsalmen** of ook genoemd de "wraakpsalmen" (35; 109; 137; 139). Over de toepassing van deze Psalmen in de liturgie zijn er veel problemen. Dat hoeft niet zo te zijn, als de verzen die de vloek over de goddelozen of vijanden van God bevatten als een integraal deel van de hele Psalm beschouwd worden. De "vloekverzen" mogen niet geïsoleerd worden van de rest, omdat de "rest" van de Psalm dan de inhoud verliest. De vervloeking in de zogenaamde "vloek psalmen" is steeds profetisch of confessioneel van karakter.

Profetisch: de vloek wordt door Gods profeet, namens Hem als deel van Gods Woord uitgesproken. Het is aankondiging van Gods oordeel en wijst profetisch heen naar het eindoordeel.

Confessioneel: De vijanden van God kunnen geen vrienden van de gelovige zijn. Zonder verheffing moeten de gelovigen hun eenheid met Christus belijden, ook ten opzichte van de vijanden. Het antwoord op vraag 52 van de catechismus is veelzeggend, nl.: "Dat ik in alle droefenis en vervolging met een opgericht hoofd dezelfde Zaligmaker die Zich tevoren om mijn zonde voor het strafgericht van God gesteld en de vloek geheel en al van mij weggenomen heeft, als een Rechter uit de hemel verwacht (a) die al zijn en mijn vijanden in de eeuwige verdoemenis zal werpen (b) maar mij met al de uitverkorenen tot Hem in de hemelse blijdschap en heerlijkheid zal nemen".

Hoe rijmen wij nu Psalm 139 vers 21 en 22 met de Nieuwtestamentische opdracht dat wij onze vijanden moeten liefhebben? Het gaat hier om onze interpersoonlijke verhoudingen maar dan mogen wij nooit vergeten dat wij God boven alles moeten liefhebben en dan komt Openbaring 2:6 ons te hulp: "Maar dit hebt u, dat u de werken van de Nicolaieten haat, die ik ook haat."³² Het woord "werken" wijst erop dat het niet om een persoonlijke haat maar wel een principiële haat gaat. Het gaat dus hier om een verbondswraak. Wij moeten de sonde haten, maar de zondaar liefhebben. Laat ons daarom ook onze kinderen leren om principieel te haten. Wij vinden ook nog dankliederen van de enkeling (30; 32; 41; 65; 116; 138) en ook van het volk (67 en 107). De vertrouwensliederen zijn verwant aan de dankliederen (11; 16; 23; 62 en 129).

Er zijn ook liederen die de wet bezingen (19 & 119).

Ook de wijsheidspsalmen (49; 71) bevatten levenswijsheid.

Van de al genoemde Psalmen worden als liturgieën gekarakteriseerd (15; 24; 134) vanwege de dialoogvorm. Belangrijk zijn de profetische liturgieën waarin een Godsopenbaring gegeven wordt (12;50en75).

Ten slotte willen wij nog noemen de historische Psalmen waarvan Ps. 78 één van de belangrijkste is. Deze Psalm is een historisch-didactisch lied wat de openbaringsgeschiedenis rondom de uitverkiezing van Juda centreert. Het koningschap van David termineert niet het gedicht, maar leidt de korte profetische visie van de koning-herder vss: 70-72. Profetisch — de bestendige troon van David in Christus. Het gebruik van de eerste persoon in vs. 1 & 2 kan niet beperkt worden tot Asaf, omdat de verteller (Asaf) zelf de overlevering wil laten voortleven in "raadsels en spreuken" d.w.z. in dichtvorm. Het is niet het voorrecht van Asaf alleen om de heilsgeschiedenis door te vertellen. Daartegenover zijn bv. De visioenen van Johannes in Openbaring 21 geen deel van historisch gebeuren, maar een gezicht wat net hij gezien heeft. Door de eerste persoon (mij, ik) van Ps. 78 en Openbaring 21 op één niveau te stellen is taalkundig en hermeneutisch onhoudbaar.

De Psalmen als cultische liederen

Er wordt algemeen aanvaard dat er van de Psalmen als liederen in de liturgie van Jeruzalems tempel gebruikt zijn. Al voor de ballingschap waren in de tempelliturgie zang en muziek (2 Sam. 6:5; Amos 5:23; I Kron. 6:31-33; 15:16-29; 16:4-7, 41-42; 23:5, 30; 25:1-7; II Kron. 5:12; 7:6; 29:30 en 35:15). Op andere plaatsen worden de muziekinstrumenten die in de eredienst gebruikt zijn vermeld (Ps. 150:3-5; I Kron. 15:19-21,24; 16:5,42; II Kron. 5:12-13). De namen van Asaf, Korach, Heman, Etan en Jedutun die in de opschriften van bepaalde Psalmen voorkomen wijzen erop dat er psalmen gezongen zijn, omdat hun namen met de tempelzang verbonden zijn. (I Kron. 6:33, 44; 15:17-19; 16:5, 41,42; 25:1-7, II Kron. 5:12; 20:19). Ook in de opschriften van veel Psalmen vinden we muzikale termen zoals "met snareninstrumenten", "op fluiten", "voor de muziekleider", enz. We vinden ook cultische aanwijzingen in de opschriften van bepaalde Psalmen zoals "bij het lofoffer" (100:1) "bij het denkoffer" (38:1; 70:1). Waar de uitroep "Halleluja" in de tekst van een Psalm voorkomt is het een bewijs dat die Psalm voor de liturgie of cultus bedoeld is, omdat het een bevel is om God te loven (111-118). Deze Psalmen zijn tijdens de viering van het paasfeest gezongen. (Mark. 14:26). De inhoud van Ps. 24 toont ook dat het tijdens de eredienst in de tempel gebruikt is.

Prof dr. I.H. Eybers zegt van de Psalmen en de cultus: "De gedachte dat veel van de Psalmen met de cultus verband hielden, wordt versterkt door het feit dat wij dikwijls in de Psalmen geestdriftige vermeldingen van de cultus aantreffen. Hieruit kan afgeleid worden dat het gewone lid van het volk niet alleen toeschouwer bij de tempeldienst was, maar dat hij waarschijnlijk bij het brengen van al zijn offers bepaalde handelingen moest uitvoeren en een belijdenis uitspreken of misschien erbij zingen (Deut. 26:3). Zo iets vond blijkbaar ook plaats als geloftes aan de Here "betaald" werden. (Ps. 116:14). Blijkbaar is Ps. 118 een lied wat bij wijze van beurtzang gezongen werd terwijl de feestgangers opgingen naar de tempel en later toegang tot het heiligdom vroegen (Ps. 118:19). Misschien was dit juist de taak van de "muzikleider (Ps. 4:1 en 5:1) om bij zulke gelegenheden de leiding te nemen"³³ "Ongetwijfeld zijn de Psalmen ná de ballingschap in de godsdienstige bijeenkomsten bij de tempel en in de synagoge 's gebruikt. Dit blijkt uit de doxologieën waarmee de afzonderlijke "boeken" eindigen en de plaatsing van het grote loflied (Ps. 150) aan het einde. Ook wijst de benaming van het boek in het Hebreeuws *tehillîm* (lofliederen) op het liturgische gebruik. Er wordt zelfs tegenwoordig dikwijls naar het Psalmboek verwezen als het gezangenboek van de tweede (d.w.z. ná ballingschap) tempel."³⁴

De Psalmen bezingen Gods eeuwige liefde en trouw en beklagen de verbondsverbreking door Zijn volk.

4. DE PSALMEN ALS VERBONDSLIEDEREN.

Het genadeverbond

Om de Psalmen als verbondslied te kunnen verstaan moeten we eerst bepaalde aspecten van het verbond uitlichten. Om het verbond te begrijpen moet mens zich in alle bescheidenheid door het Woord laten leiden om dit grootse plan te zien zoals God het werkelijk bedoeld heeft. Het genadeverbond wordt voorafgegaan door het raadsbesluit van Gods eeuwige verkiezing. God heeft van eeuwigheid af in zijn vredesraad het Verbondshoofd, Jezus Christus besteld en zijn uitverkorenen aangewezen. Christus staat van eeuwigheid af in een verbondsbetrekking tot zijn uitverkorenen. In de uitverkiezing bepaalt God het einddoel en het genadeverbond is het middel tot dat doel. God richt zijn verbond op om zijn eeuwige raadsbesluit te verwezenlijken. Daarom kunnen wij nooit uitverkiezing en genadeverbond scheiden. Wij kunnen ook niet spreken van verbondskinderen die verloren gaan, want het genadeverbond sluit geen verworpenen in.

Veel ongelovigen leven hier op aarde samen in de kring van het verbond, maar zij zijn geen verbondskinderen, zij zijn het kaf onder het koren, de schijngevolgen. Het genadeverbond sluit niet allen in. Het is particulier en brengt scheiding in de mensenwereld. Omdat het onderdeel van de mens gebrekkig is en hij niet zoals God in het hart kan zien, kan hij niet over iemands innerlijke staat oordelen. God brengt zijn uitverkorenen door het genadeverbond tot de zaligheid. De uitverkorenen zijn de leden van het genadeverbond, de leden van het lichaam van Christus, de heilige, algemene, Christelijke kerk.

De uitverkiezing is individueel, maar het genadeverbond is organisch, en omvat de geslachten. Het genadeverbond trad onmiddellijk in werking na de zondeval en van dat ogenblik af is Jezus Christus, het Hoofd en die Middelaar. De weg tot zaligheid in het Oude Testament is precies dezelfde als in het Nieuwe Testament. Slechts de gestalte en de bediening ervan verschilde in de het in de verschillende periodes. Het verbond is de gemeenschap van liefde waarin God zijn liefde aan de mens betoont en waarin het grote gebod voor de mens is om God lief te hebben met zijn hele hart, hele ziel en verstand en met al zijn krachten. De verbondsgedachte in de Schrift is altijd weer: "Ik zal u tot een God zijn, en u zult mijn volk zijn." Jer. 11:4; Ezech. 11:20 en Openb. 21:3.

Het verbond is monopleurisch in zijn oorsprong maar dipleurisch in zijn bestaan. De twee partijen in het verbond worden voor ons zo duidelijk geschilderd in Ezech. 20:37. "Ik zal u onder de herdersstaf laten doorgaan en u brengen in de band van het verbond". De Here laat zijn verbondsvolk doorgaan onder de herdersstaf van de verkiezing om hen dan te binden met de band van het verbond. Het eerste deel van het verbond is dus de aanbidding van het Evangelie door God zelf en het tweede deel stelt de eis van een heilig leven. Hieruit volgt dat onder Christus als Hoofd van het verbond een gemeenschap van heiligen bestaat en de verbondskinderen zijn de loten van de wijnstok, Jezus Christus. Zij zijn de bruid, het lichaam van Christus, het volk van God. Nu zegt dr. P.J.S. de Klerk: "In Adam is de mensheid van God afgevallen, maar in Christus is de kerk, de nieuwe mensheid weer aangenomen. Hiermee wordt elke individualistische religie uitgesloten. Ons doopsformulier legt er de nadruk op dat wij "als lidmaten van zijn gemeente" behoren gedoopt te zijn. Wij worden geen lid omdat we gedoopt worden, maar omgekeerd, we worden gedoopt omdat we lid zijn. God sluit het zaad van de gelovigen in een verbondskring. Daarom staan kerk en verbond in een niet los te maken verband. Daarom is alle onbekeertheid in het verbond in strijd met verbond en kerk. Het genadeverbond omvat alles wat God doet om de zaligheid van zijn volk uit te werken. Het gaat in het genadeverbond alles om God. De mens heeft niet het verbond met God opgericht, nee, de naam genadeverbond duidt aan dat het een verbond is waarin God Zich in neerbuigende liefde en genade tot de gevallen mens wendt. Het genadeverbond is dus allereerst een geestelijke werkelijkheid, een verzoenende gemeenschap met God door Christus,

die uiteraard alleen door het geloof gekend wordt, maar het staat toch niet naast het menselijke leven. Het negeert of verbreekt niet de natuurlijke levensbetrekkingen. Het wordt in het menselijke leven openbaar als een herscheppende, verlossende macht. Met het herstel van die gemeenschap tussen God en mens in Christus is in beginsel ook gegeven het herstel van de gemeenschap van liefde tussen de mensen onderling. In en door Christus vormen de gelovigen één heilige, algemene Christelijke kerk, de gemeenschap van de heiligen, de nieuwe mensheid. In Christus worden alle dingen die in de hemel zowel als op de aarde zijn, onder één Hoofd verenigd. (Ef. 1:10) Hij is het Hoofd van de herschepping. Het genadeverbond is dus veel breder dan de kerk als instituut. Het is dus niet identiek aan het kerkelijke instituut, maar het omvat de nieuwe mensheid in alle levensverbanden. Alles wat met Christus in het genadeverbond opgenomen is, ligt onder de belofte dat het zal herstellen en verheerlijkt worden. Deze universele betekenis van het genadeverbond sluit echter niet uit dat het particulier is, dat het niet alle mensen omvat. Het berust op de uitverkiezing en maakte in het Oude Testament al scheiding tussen de kinderen van Set die de Here vreesden, en de kinderen van Kain die zich als kinderen van de wereld openbaarden. Het genadeverbond omvat de nieuwe in Christus tot genade aangenomen mensheid. Daarom dekt de grens van de kerk niet de grens van het genadeverbond. De kring van het verbond toch wordt alleen bepaald door de doop. Het verbond is dus ruimer dan de kerk. Het genadeverbond valt niet samen met het kerkverband in deze zin alsof per se alle kerkleden er werkelijk toe behoren, want het omvat alleen de gelovigen. Het is tegelijk universeel en particulier, het verbindt en het maakt scheiding. Het brengt onder één Hoofd wat de zonde uiteengescheurd heeft, maar het snijdt ook af wat onder dat Hoofd niet wil staan. Het verenigt wat de mens wil scheiden en het scheidt wat de mens wil verenigen. Deze scheidende en verbindende kracht van het genadeverbond vinden wij al in de moederbelofte in Gen. 3:15. Toch kan de scheidende kracht van het genadeverbond hier op aarde nooit volkomen doorwerken, omdat hier op aarde in het genadeverbond gelovigen en schijn gelovigen nog vermengd zijn.³⁵

Hoe worden de Psalmen nu hierbij betrokken? Omdat de Psalmen dit heilsfeit bezingen, en waar Israël zijn deel van het verbond verlaten heeft, beklagen, maakt dit juist de Psalmen zo uniek. Het zijn geen losstaande teksten of liederen die van uit de hele Bijbel ordeloos bij elkaar gegooid zijn, nee, de Psalmen vormen een eenheid die Gods trouwverbond bezingt en Israël en daarmee ook ons verbondsbreuk en ontrouw uitkermt, want door Christus worden wij ons ook deelgenoten van het verbond.

Luister allen maar wat de Psalmen al bezingen:

De inleiding tot de Psalmen in de Statenbijbel van S. van Velzen (Jr.) 1868 bladzij 261 geeft een opsomming van de inhoud van de Psalmen: Het is één van de canonieke boeken van het Oude Testament en in Gods kerk met recht een bijzonder kleinood geacht, waarvan men de waardigheid en nuttigheid niet kan bepeinzen, nog minder met de tong kan uitspreken of met een pen kan beschrijven. Sommigen noemen het een lusthof, een apotheek of een schatkamer van de Christenen. Anderen een anatomie van de ziel, een spiegel van Gods menigvuldige en ondoorgrondelijke genade, een volkomen opsomming of kortbegrip van de ganse Bijbel, van de Wet en de Evangelien en Gods ware kennis en dienst. Het bevat heilzame leringen van Gods wezen en heilige Drievuldigheid, Gods eigenschappen, eeuwige raad, heilige woord en werken en in het bijzonder Gods barmhartigheid en weldaden aan zijn kerk, Gods rechtvaardigheid en oordelen over alle goddeloze mensen, over de persoon en het zaligmakende ambt van de Messias, Christus' eeuwige Godheid, menswording, lijden, sterven, opstanding, hemelvaart en zit aan de rechterhand van God de Vader, de uitbreiding van zijn koninkrijk onder de heidenen door de prediking van het Evangelie, de zondige staat van de mens, de aard en eigenschap van de wedergeboorte, de ware bekering, liefde en vrezen van God, de natuur van het ware geloof, vertrouwen en roemen in God, de zekerheid van de zaligheid, de strijd van het vlees en de geest, de algemene kerk onder Joden en heidenen, de kerkelijke tucht, de gemeenschap van de heiligen, vergeving van zonden, opstanding van het vlees en het eeuwige leven.

Men vindt ook allerlei geestelijke oefeningen van de Godzaligheid zoals formuleren of voorschriften van Gods lof en prijs, voor dankzegging voor ontvangen weldaden, geloftes van

dankbaarheid, veel gebeden tot God om alles wat tot zijn eer en de algemene welstand van de gelovige kan dienen vooral onder kruis en bekommernissen, heilige meditaties, uitermate liefelijke vertroosting en versterking van geloof geduld en Godzaligheid. Zodat enige toestand die een Christenmens kan bedenken tot bevrediging van zijn geweten en bevordering van zijn zaligheid in het boek van de Psalmen te vinden is."

Het Verbondslied

Ook de zonden van de kerk met betrekking tot het lied in de eredienst of het nu ongeschreven gezangen of eigenwillige liederen zijn, heeft Christus verzoend toen Hij uitriep het: Het is volbracht. Hij heeft geleefd en is gestorven met de Psalmen, zo zijn zij dan met Hem wezens één geworden. Niemand kan het mooier stellen dan prof. J.D. du Toit (Totius) met zijn preek getiteld "Jezus zingt" bij de ingebruikneming van het Afrikaanse Psalmboek: "Jezus heeft gezongen als Middelaar. Ook in dit opzicht treedt Hij voor ons op bij God. Hij heeft gezongen zodat wij kunnen zingen. Nu komt het Psalmboek met het bevel: jullie moeten God loven. David zegt: Loof de Here, o mijn ziel, en alles wat binnenin mij is, zijn Heilige Naam (Ps. 103:1). Wie kan dat doen? Zonder Christus zijn wij daartoe volslagen onmachtig. Zonder hem kunnen wij niets doen (Joh. 15:5) ook niet zingen. Laat ons toch niet denken: als Christus maar net voor mijn schuld betaalt, dan zal het verder wel goed komen; dan zal ik zelf wel bidden en zingen en loven. Wat een dwaalgedachte! Besef toch u kunt niet zingen buitenom zijn Middelaarschap. Hij is de ene die voor u moet intreden in alles, punt uit. Zelfs het prachtige Goddelijke Psalmboek is voor u zonder Christus, waardeloos. Daarom is Hij dan ook opgetreden om alle gerechtigheid in Zijn heilig ambt te vervullen. (Matt. 3:15). Alle gerechtigheid vervullen — zo omschrijft Hij bij zijn doop zijn levenstaak. Zo heeft hij de plicht gezien die Hij voelde krachtens de wet die Hij boven zich erkende. Laat ons dan dit vasthouden; wij kunnen leven omdat Christus geleden heeft, wij kunnen bidden omdat Hij de voorbidder en voorspraak is. Wij kunnen zingen, omdat Hij de voorzanger is. Jezus zingt als Maker van de Psalmen. Maar wij moeten nog dieper graven. In de derde plaats willen wij aantonen dat Jezus zelf de maker is van zijn lied. Hoe is dit mogelijk? vraagt u. De Psalmen zijn toch lang, heel lang voor de vleeswording van Christus gedicht: hoe kan Hij dan de maker ervan zijn? Hier komt de apostel Petrus ons te hulp doordat Hij zegt dat de Geest van Christus in de profeten was die voor Hem geprofeteerd hebben van Zijn lijden en de werkelijkheid daarvan (1 Petrus 1:12) maar ook David en al de heilige zangers waren profeten. De lof die zij aangeheven was dus door de aandrijving van de Geest van Christus. Inwendig, het Hij hen toegefluisterd **wat** en **hoe zij** moesten zingen. De Psalmen zijn geen bloemen die uit deze aarde van ons kunnen opbloeien. Ze zijn uit de hemel afkomstig. Daarom heeft de kerk ze zo lief. De zaak komt dus hierop neer dat de eigenlijke zanger de Messias is en de zangstof ook de Messias is; daarom noemen wij de Psalmen Messiaans. Zo komen wij dan tot wat we kunnen noemen de hoogste uiting van heilige kunst. Want dat is de eis bij de zangkunst: dat de zanger liefdevol staat tegenover het onderwerp van zijn lied.

De wet van wederkerigheid moet volkomen in zijn werking wezen. Daarom kan de bruidegom inderdaad zingen van zijn bruid. Zij twee zijn één van hart. De liefde sluit hen in een hogere eenheid samen. Of om nog een strengere eenheid te noemen. Wie weet beter wat in de mens is, als de geest van de mens die in hem is? En wie weet ook maar iets van wat in Christus is, als de Geest van Christus die in Hem is? Christus als die eigenlijke zanger bezingt dus Zichzelf als de Middelaar van God en de mensen. Alles wat de Christelijke kerk belijdt in zijn leerstukken heeft zijn kunstuiting gevonden in de Psalmen. Laat de gemeente naast de waarheid, ook de schoonheid najagen. Tracht om de woorden van de ritmische Psalm uw zieleigendom te maken en zing dan uit uw hart de schoonste melodie die uw mond kan voortbrengen. Zing dan nu na de voorafgaande toelichting het Grote-Hallel, maar u moet niet de woorden dadelijk op uzelf toepassen. Houd in gedachten dat Jezus de zanger is en de zangstof, dat dus de Psalmen allereerst op Hem betrekking hebben."³⁶

Het fundament van het verbond

We moeten onthouden dat toen Israël het beloofde land binnentrok, zij geen parlement

hadden dat wetten voor hen maakte. Zij ontvingen de wetten uit de hand van de Here en dat is opgetekend in de eerste 5 boeken van de Bijbel die wij vandaag noemen de WET of de Thora, of de Pentateuch. D.w.z. het verbond ruste op of is gedragen door de Wet, de Thora. Het is belangrijk om erop te letten dat de Thora Israël ook onderrichtte in alledaagse dingen zoals slaven, bijvrouwen, deksels op waterputten, koe diefstal, diefstal op heterdaad betrapt, brandstichting, verleiden van een jong meisje, geld lenen en rente vragen, pasgetrouwde mannen en vrijstelling van dienstplicht, krijgsgevangenen, vrouwen en weggelopen slaven, enz. enz. Waarom noemen wij nu de Psalmen verbondslieiders? Omdat al deze liederen zingen van Gods wet, Gods verbond, Gods koningschap en Gods woning. Luister hoe de Wet wordt bezongen in Ps. 119:7: "Laat mijn oog aanschouwen de wonderen die uw wet mij openbaart,"³⁷ wij noemen ook een gedeelte van vers 17: "Want uw wet die zij verworpen hebben, in hun oog waardeloos, is de stof van mijn gezangen, op mijn pelgrimsweg mijn troost."³⁸ Dit wat betreft de wet of fundament. Luister ook hoe het verbond wordt bezongen in Ps. 105:5: "De Heer die van geen wankelen weet, zal nimmer zijn verbond vergeten;. . . verbond met Abraham, zijn vriend, bevestigt hij van kind tot kind."³⁹ Ook Ps. 89:2: "Ik heb mijn rouwverbond. . ."⁴⁰ Gods koningschap Ps. 47:4: "Psalmzingt tot Gods eer! Weet dat hij regeert: Hij is opgevaren, Koning is Hij daar van het heidendom. Vorsten en volken komen om zijn volk te zijn. Abrams God te vrezen".⁴¹ Gods woning Ps. 84:1: "Hoe lieflijk zijn uw woningen, Heer der legerscharen! Hoe begeert mijn ziel en hunkert van verlangen om naar Gods woning op te gaan"⁴² En ook Ps. 26:5 "Hoe lief heb ik uw woning, de plaats, o Hemelkoning, waar u in heerlijkheid verschijnt."⁴³ Hiervan zegt ds. F. van Deursen dat Israël en zijn psalmdichters in een unieke positie tegenover de Almachtige verkeerd hebben. Zij hebben op de grondslag van Gods Verbondsbeloftes geleefd. Gods koningschap en de verzoeningsdienst bij hun altaren hebben de steunpilaren van hun samenleving gevormd. Alle Psalmen zijn op deze grondslag ontstaan. Ze zijn onder de regenboog van Gods verbond gezongen. Gods koningschap over Israël en zijn woning te midden van Israël vormden a.h.w. de dampkring en het klimaat waarin de psalmdichters leefden en het fundament waarop zij gegrond waren. Hierin ligt ook het diepste verschil tussen de Psalmen van David, Christelijke liederen, gezangen en "vrome" versjes. Alle heidense godsdiensten en ook alle eigenwillige Christelijke godsdienstigheid draait altijd weer om de vraag: Hoe krijg ik een goede verhouding met God? Terwijl uit elke Psalmregel blijkt dat wij een goede verbondsverhouding met God hebben. Al heeft deze niet alleen voor Israël beloftes van zegen ingehouden, maar ook ernstige vloek clausules.⁴⁴ De Here is als Koning van zijn volk samen met Israël getrokken naar het beloofde land. De tabernakel, de woning van de Here, was een tent, deze moest zo ingericht wezen dat ze beweeglijk kon zijn. Daarom, toen Mozes op Sinai was om de Wet te ontvangen, heeft God hem in een gezicht de tabernakel getoond hoe deze tot in de fijnste bijzonderheden samengesteld moest worden. Dit was niet alles. Onmiddellijk na het verbond bij Horeb volgt de liturgische orde van Israëls eredienst nl. welke offers bij welke altaren, op welke tijden door welke priesters gebracht moesten worden.

Dan vervolgt ds. Van Deursen:

Elke Psalmregel waarin het woord HERE voorkomt herinnert u aan de verlossing van Gods volk bij Horeb en de uittocht uit Egypte. Alle beloftes, bevelen, waarschuwingen, vermaningen, lofzegging en gebeden worden in de Thora en in de Profeten en in de Psalmen door de naam HERE gedragen. Zoals het watermerk in een vel papier, lezen we op elke bladzij van het Psalmboek, de naam die God zelf voor de oren van Mozes uitgeroepen heeft. Wij bezitten ook Psalmen die over deze grondslag of fundament niet zingen maar klagen. Pss 11 en 82 spreken duidelijk van Wet en fundamentsverlating. Kort voor Absaloms opstand klaagt David: "Als de fundamenten omgegooid worden, wat kan de rechtvaardige doen?" Ps. 11:3. De verdrukking van wees en weduwe in Ps. 82 is in flagrante strijd met de inhoud en geest van de Wet en daarom klaagt de God van Horeb: "als de fundamenten van de aarde wankelen" (vs. 5). De Israëlieten hebben dag en nacht onder de eis van Gods verbond geleefd. Als zij zich loyaal gedroegen tegenover hun Koning konden zij rekenen op Gods zegen, maar zo niet op zijn vloek. En de vloek zou niet geestelijk zijn, ze zouden deze aan hun lichamen voelen in hun verwoeste steden, verdroogde akkers, dalende veestapels, lege voederbakken, geroofde kinderen en oorlogsnederlagen. Het leven in Gods verbond, hierin on-

derricht de Thora, daarnaar roepen de Profeten terug en daarvan zingen en klagen de Psalmen. Geen wonder dat wij de weerklank van zowel Mozes als de Profeten door alle Psalmen horen klinken en dat de Psalmdichters op hun beurt allerminst louter godsdienstige liederen gezongen hebben. De Psalmdichters komen allemaal uit de school van Mozes. We horen de weerklank van Mozes en de Profeten door alle Psalmen. Daarom spreken zij net als hij niet alleen over een zogenaamde godsdienstig hoekje van ons leven; nee ze sluiten alles in, ze zingen ook van bergen en dalen, regen en wolken, ezels en veevoer, lachende valleien, juichende korenvelden, kluiten, vee op bergen, wijnstokken, ceders, ooievaars, jonge leeuwen regen en sneeuw, enz. enz. Hieruit alleen hoort u hoe zuiver de weerklank van Mozes onderdicht geeft in Jahwes Koninklijke en verbondsmatige eis op geheel het leven van de Israëliet. De Thora bestaat uit 3 delen nl. de inleiding, (het boek Genesis), de kern, (de boeken Exodus, Leviticus, Numeri) en het slot (Deuteronomium).

Genesis:

Welk een liefde tonen de Psalmdichters niet voor de aarde en alles wat erop is Ps. 8:1. Die Psalmdichters hebben ook dit alles dragende verbond met Abraham bezongen (Ps. 105:5). Exodus, Leviticus, Numeri: De grote gebeurtenissen van deze 3 boeken klinkt nog sterker in de Psalmen - De uittocht uit Egypte Pss. 74, 77, 80, 81, 105, 106 en 114. In Ps. 147:19 en 20 bezingen de Psalmdichters het welbehagen van de Here in Israël. Het koningschap van de Here Pss. 99, 110 en 145. De woning van de Here Ps. 26:5, 42:3, 84:4 en 112.

Deuteronomium:

Ook hier vinden wij weer de wet en wetten. Lees nu hierbij Ps. 19 en 119, 93 en 111. Trouwens waarmee begint het Psalmboek? Door vast te stellen wat het kenmerk van een rechtvaardige is: "maar zijn behagen is in de wet van de Here en hij overdenkt zijn wet dag en nacht." (Ps. 1:2). Nu hebt u gezien dat het Psalmboek niet alleen steunt op de wet, maar het is ook geheel van zijn geest doordrongen. Het ademt in hetzelfde klimaat, het spreekt van dezelfde God, het steunt op hetzelfde verbond, het leeft vanuit dezelfde beloftes, het kent dezelfde bedreigingen, het roemt in dezelfde Koning en het verlangt naar dezelfde woning waarvan de Wet en de Profeten spreken. Kortom, de Wet en Horeb vormen niet alleen de dampkring waarin alle Psalmdichters geademd hebben maar is ook de stem en de boodschap die ons vanuit alle Psalmen in de oren klinkt.⁴⁵

De weerklank van de profeten in de Psalmen.

De indeling van de Bijbel boeken in de Afrikaanse Bijbel zegt eigenlijk niet tegen ons iets van het karakter van de Psalmen. In de Hebreeuwse Bijbel is dat anders. Daar vinden we eerst de Thora gevolgd door de Profeten dan het boek van de Psalmen, daarom de weerklank van de Wet en de Profeten in de Psalmen. Van Deursen geeft hiervan een goede beschrijving als hij zegt dat de Israëlieten bevoorrecht waren toen zij Kanaän in bezit namen. De Here was hun Koning die in hun midden optrok. Hij woonde onder hen en zijn verbondsbeloftes vormden het fundament onder de Israëlitische samenleving. Maar wat deed het bondsvolk van de Here daar in Kanaän met de Wet en hun Koning? Hebben de Levieten Gods volk onderricht en gezorgd voor de verzoeningsdienst bij de altaren? Hebben de vaders hun kinderen de Wet geleerd? Op al deze vragen antwoorden de profeten vanaf Jozua tot Maleachi. Het is een droevig verhaal wat er in het kort op neerkomt dat de Here zijn kant van het verbond nagekomen is. Israël daarentegen verlaat snel zijn vaste verbondsgrondslag en dient niet zijn Koning bij zijn woning. Nou begin het rechtsgeding tussen de Here en zijn volk. Zoals het boek Deuteronomium een treffende overeenkomst vertoont met de vorm van een oud-Oosterse verbonds- of verdragssluiting, zo vertoont het verhaal van de Profeten een treffende overeenkomst met de gang van zaken bij een Oosterse verdragsbreuk. Wanneer in het oud-Oosterse gebied een vazal koning zich schuldig maakte aan verdragsbreuk stuurde zijn overheerser eerst een diplomatieke zending. Daarna als er geen verandering kwam, stuurde hij een strafexpeditie. In Kanaän verbrak Israël al snel hun deel van het verbond. God is ook niet meer goed als hun Koning. Zij wilden een koning hebben. De Here stuurde ook geen strafexpeditie, nee, voordat zij weggevoerd werden in ballingschap stuurde de Here een heel leger van Profeten om hen terug te roepen tot de Here en zijn verbond. Hier zingen de

Psalmdichters hun Psalmen. Geen wonder dat de echo van het eeuwenlange treurspel, waarvan de Profeten spreken luid weergalmt door de Psalmen. Israël heeft de Here in zijn eer gekrenkt door achter ander goden aan te hoereren. Er is beeldendienst ontstaan en eindelijk ligt Israël op de knieën voor de zon, maan en sterren en offert zijn zoons aan Moloch. Daarmee stapt Israël van zijn verbondsgrondslag af en moest het gebouw van Israëls samenleving ineenstorten, ook dit daverende geluid weerklinkt in de Psalmen, want daarin komt de rechtvaardige aan het woord, de heilige rest die de Here nog vreest. Wat moest het arme overblijfsel niet al geleden hebben toen de wetspilaren onder de Israëlitische wereld doorgezaagd werden. Nog meer dan in de boeken van de Profeten vernemen we uit het boek van de Psalmen welk leed deze ineenstorting in de levens van tal van vromen teweeggebracht heeft. Met de vertrapping van de Wet wordt het beschermde schild verbroken wat de Here bij Horeb over weduwen, wezen, Levieten, slaven, vreemdelingen en dagloners opgericht heeft. Wij horen vanuit de Psalmen een hartverscheurend koor van smartkreten die tot God roepen. Een verstoteling zoals David roept boven allen uit. Hij wordt de tolk van het onbekende leger verdrukke rechtvaardigen wat in Israël gedurende het optreden van de Profeten zuchtte onder de gevolgen van de verbondsverlating. Er wordt in de Psalmen over verdrukking van de goddeloze geklaagd. Lees maar Pss. 9 en 10. Maar vuisten naar de hemel gebald, dit hebben de rechtvaardigen niet gedaan. Midden in de stormen van Gods gericht vanwege de verachting van zijn Wet en zijn Horebverbond zijn de Psalmdichters de tolk van de rechtvaardigen geworden, die Gods recht tot tuchting eerbiedigden. Als plaatsvervangende voorbidders hebben zij de zonde van Israël vanaf Egypte beleden (Ps. 106). Ondanks hun persoonlijke gerechtigheid hebben zij in het besef van solidariteit met vorige generaties de Here gesmeekt: "Reken ons de ongerechtigheden van de voorvaderen niet toe; laat uw barmhartigheden ons gauw tegemoet komen, want wij zijn heel zwak". (Ps.79:8). Daarmee tonen zij zichzelf geestverwanten van voorbidders zoals de profeet Jeremia van wie de prediking weerklinkt in Psalmen als Ps. 79r. Zij hebben ook hun kinderen onderricht over de historische verlossingsdaden van de Here (Ps. 78 en 105). Zij beleden tegen de publieke opinie in dat zij afgoden als verfoeilijk beschouwden (Ps 115). Zij prezen de Here als de enige levende God (Ps. 115). Verder hielden zij vast aan de profetische voorstelling van een Godsrijk waartoe heidenen mogen behoren. Deze profetische prediking vindt u in Ps. 87, 126 en 147, geboren na de ballingschap.⁴⁶

*Er is maar net één genadeverbond, één
Verbondshoofd, één verbondslid.*

5. TESTATEUR EN LIED

De eenheid van het genadeverbond.

"Door de hele Schrift heen loopt de gouden draad van één genadeverbond wat een feitelijke band tussen de HERE en de mens legt en wat de heilsbeloften in Christus draagt, toezegt en schenkt. Omdat de sacramenten de tekens en zegels van hetzelfde genadeverbond zijn — zoals het Oude en Nieuwe Testament het voor ons in de verschillende bedelingen aangeven — is het ook geredelijk te verstaan dat de sacramenten in hun diepere zin een eenheid zijn. Ze zijn niet "eender" maar "één" in hun betekenis.

De Rooms en bv. leren dat er een wezenlijk verschil tussen de sacramenten van het Oude en van het Nieuwe Testament is. Volgens hen zijn de Oudtestamentische sacramenten enkel types; en de heiligmaking die daardoor volgde, was niet innerlijk maar alleen wettisch. Omdat de volle ervaring van de genade die de sacramenten afbeelden, afhankelijk van de komst van Christus was, zijn de gestorven gelovigen van het Oude Testament opgenomen in de zogenaamde "voorburcht van de vaders" totdat, Christus hun uitredding bewerkt heeft, aldus Rome. Deze beschouwing zet het Oude- en het Nieuwe Testament tegenover elkaar, zonder hun innerlijke eenheid te erkennen. Daarmee gaan ook de eenheid, de duurzaamheid en de ononderbrokenheid van het genadeverbond verloren. Op hetzelfde niveau bewegen zich vandaag feitelijk alle sektarische groepen — vooral ook ten opzichte van de sacramenten. Voor hen komt het Nieuwe Testament met totaal andere, nieuwe, vreemde sacramenten die met het Oude Testament geen verband hebben — alsof het een andersoortige openbaring is. Vandaar hun Bijbelsvreemde beschouwing ten opzichte van de doop. Dan blijft de Schriftwaarheid van het genadeverbond als een organische eenheid in de slag"⁴⁷ Nu moeten we voorzichtig wezen om niet zo snel met de vinger naar Rome en de sektes te wijzen, terwijl wij als kerk met betrekking tot het lied in de eredienst in dezelfde val trappen. De Psalmen worden vandaag zo gemakkelijk afgedaan als Oudtestamentisch, dat zij niet de Christus bezingen, dat zij de schaduwbedeling bezingen terwijl wij toch in het volle licht staan. Er is maar één doorlopend genadeverbond dat dadelijk na de zondeval een aanvang nam met Jezus Christus als de Middelaar en het Hoofd. Er is maar één genadeverbond, er is maar één verbondshoofd, (Jezus Christus), er is maar één Bijbel, er is maar één liturgie en hoewel het Pascha met het avondmaal en de besnijdenis met de doop door Christus ingeleid worden zijn ze in wezen hetzelfde. Er is maar één lied, het canonieke boek van de Psalmen wat door Christus gehandhaafd wordt. Indien er sprake van een ander lied was, zou Christus ons dan ook niet daarin voorgegaan zijn?

Ten slotte is er ook maar één kerk, zoals uitgebeeld in Openbaring 7:4-8 met de 144,000 verzegelden. De 144,000 worden bepaald door 3 x 4 (3 vertegenwoordigen de Goddelijke Drie-eenheid en 4 de schepping - de 4 windstreken) het getal van God en d wereld verenigd met elkaar. Het getal 12 ziet dan op de kerk in het Oude Testament vertegenwoordigd door de 12 stammen van Israël en de 12 Apostelen als vertegenwoordigers van de Nieuwtestamentische kerk. Dit cijfer van 12x12 geeft u 144 wat de volheid van de kerk symboliseert in Oude en Nieuwe Testament, dat wil zeggen vergaderd uit Joden en heidenen. Dit wordt dan vermenigvuldigd met 10 x 10 x 10. Tien is het getal van volkomenheid en de verdriedubbeling daarvan toont de hoogste ontwikkeling en een proces van groei en toename. Calvijn zegt in zijn Institutie, hoofdstuk 10, bladzijden 171 en 172 die gaan over de gelijkheid van het Oude en het Nieuwe Testament dat Gods volk van het begin af door dezelfde wet en door de band van dezelfde leer met Hem verbonden was als wij. Zij waren deelgenoten van dezelfde erfenis als wij en hebben door de genade van dezelfde Middelaar op de gemeenschappelijke zaligheid gehoopt. Het verbond dat God met de vaders opgericht heeft, verschilt in hert geheel niet van dat wat Hij met ons opgericht heeft voor zover dit het wezen ervan betreft. Het verschilt alleen in de bediening. De apostel Paulus stelt de Israëlieten aan ons gelijk in zoverre het het verbond aangaat maar ook wat de betekenis van de sacramenten betreft. Aan

de Corinthiërs schrijft hij dat de Here aan ons dezelfde weldaden bewezen heeft als aan de Joden en Hem ook door dezelfde tekens van de genade onder ons bekend gemaakt heeft. Wij bezitten dus geen voorrecht dat ons kan bevrijden van de wraak van God die hen getroffen heeft. Zijn wij gedoopt? Ook de Joden zijn gedoopt in de doorgang door de Rode Zee en in de wolk (1 Kor. 10:1,11). Sommigen beweren dat dit alleen maar een vleselijke doop was. Maar dan zou het bewijs van de apostel niet opgaan, die juist aan de Corinthiërs de inbeelding wil ontnemen dat zij door hun doop boven de Joden staan. Dan zou niet van toepassing zijn wat hij daarop laat volgen, dat zij dezelfde geestelijke spijs gegeten hebben en dezelfde geestelijke drank gedronken hebben, nl. Christus." Ook ds. C. Vonk waarschuwt tegen de verdeling van de Schrift in Oude- en Nieuwe Testament als hij zegt: dat wij voorzichtig moeten zijn wanneer we spreken van Oude- en Nieuwe Testament. Deze verdeling moet niet misbruikt worden om de eenheid van de Schrift te verbreken. Het is zoals met de kerk wanneer we spreken van O.T. Kerk en N.T. Kerk, als wij daarmee maar niet de eenheid van de kerk wensen te breken, want er is maar één kerk. De kerk uit de heidenen is ingelijfd in het oude Israël, Rom. 11: 17 - 29. Zo is het N.T. ook geen nieuwe Bijbel bij de Joodse Bijbel maar vormt hete onontbeerlijke sluitstuk van de Heilige Schrift waarover Paulus aan Timotheüs schrijft. Wanneer wij de Schrift zo zien kunnen we bv. de Psalmen niet beschouwen als liederen die wij ontgroeid zijn en waarover wij ons verheffen, maar moeten wij de Psalmen eren als liederen door Gods Geest geschonken aan Zijn kerk, onze kerk. ⁴⁸

Christus' testament.

Gods verbond heet zijn beloftes (Heb. 6) en testament (Heb. 9). Voor ons betekent een testament de laatste wil van een persoon die uitgevoerd wordt na zijn dood ten opzichte van erfgenamen die dan volgens bepaalde bepalingen begunstigd worden. Een testament bestaat uit twee delen nl. de voordelen of bemaken aan de erfgenamen en de regels die de erfgenamen moeten nakomen om te delen in de erflating. Het is ook wat de Bijbel is nl. het boek van Gods beloftes en eisen. Dit testament bepaalt ook onze verhouding tot God, d.w.z. wat wij moeten doen om erfgenamen te blijven. Het gaat m.a.w. over onze godsdienst (ons dienen van God) die zijn hoogste uiting in de eredienst vindt. Hoewel de liturgie in voorkomst bij het Oude- en Nieuwe Testament van elkaar verschillen, blijven de regels die door de erfgenamen nagekomen moeten worden dezelfde namelijk gehoorzaamheid aan Gods liturgische eis. Ook de erfenis blijft dezelfde nl. ons kindschap. Ten derde blijft ook het lied voor beide erediensten hetzelfde namelijk de Psalmen. God heeft in de Oudtestamentische kerk een vastgestelde liturgie voor de eredienst (Ex 25-31). In deze kerk vinden we ook het boek van de Psalmen, bestemd voor de eredienst. Bij de Nieuwtestamentische Kerk heeft God ook een vastgestelde liturgie voor de eredienst die bestaat uit Christus die preekt -(Matt. 4:17; Matt 10:7; Matt 11:1; Markus 1 :38 en Luk8:1). Christus die avondmaal bedient - (Matt. 26:26, 27 & 28; Markus 14:12-25; Luk. 22:7-23 en I Kor. 11:23-29). Christus die doopt — (Joh. 3:26) en Christus die Psalmen laat zingen — (Matt. 26:30). Nu is die vraag: waarom hetzelfde lied in de eredienst in het Oude- en Nieuwe Testament? Ten eerste wordt hetzelfde Verbondshoofd bezongen. Ten tweede zijn de schuldbelijdenis en dankbaarheid bij een wedergeborene van het oude en nieuwe verbond precies hetzelfde. Ten derde wil de Here zijn dienst vrijwaren van willekeur en gevoelsgodsdienst, daarom wordt het lied bepaald door de Testateur en niet door de erfgenamen. Als wij dan beweren dat de Psalmen niet de Christus bezingen of Oudtestamentisch zijn, dan zou hetzelfde argument zeker bij Israël kunnen gelden namelijk dat de Psalmen niet de Christus bezingen en te Nieuwtestamentisch zijn. Lees maar Hebr. 11 om deze stelling te verstaan namelijk dat er telkens gezegd wordt: "door het geloof heeft. . ." en vooral vers 13: "In het geloof zijn zij allen gestorvene zonder de beloftes te verkrijgen, maar zij hebben deze uit de verte gezien en geloofd en begroet, . ." Volgens Hebr. 9:16 treedt een testament slechts in werking bij de dood van de testamentmaker, die in dit geval God zelf is. En toch, God is eeuwig, Hij kan niet sterven, er moest dus een Middelaar komen, een andere Testateur, en dat is Christus. Hij die ook zelf God is, heeft zijn heerlijkheid bij de Vader verlaten en zichzelf vrijwillig voor deze taak gegeven in onderdanigheid aan God. (Ps. 40:9 en Joh. 17:4). Als Christus dan aan het kruis uitriep: "het is

volbracht, en hij sterft, dan bezegelt hij het testament met zijn bloed en worden wij als kinderen van God erfgenamen van al zijn weldaden, maar ook medeverantwoordelijk om de bepalingen van zijn testament na te komen zoals door Christus zelf ons voorgegaan. Dan wordt er gepreekt, sacramenten bediend, gebeden en psalmen gezongen zoals door Christus en geldt Galaten 3:15: "... zelfs het testament van een mens wat bekrachtigd is, maakt niemand tot niet of voegt eraan toe."⁴⁹

Christus heeft geleefd, geleden en is gestorven met de Psalmen.

Wie de Psalmen wil verstaan moet ze altijd tegen de achtergrond van de oud Israëlitische geschiedenis lezen zoals vastgelegd in de vijf boeken van Mozes en de daaropvolgende Profeten. Door heel de Heilige Schrift trekt de Heilige Geest een duidelijke scheidslijn tussen twee soorten mensen die onderscheiden kunnen worden in rechtvaardigen en goddelozen. Deze scheidslijn glinstert het helderste in de Psalmen waar de rechtvaardigen ook nog voor ons getekend worden als: — de oprechten — de armen — de zwakken — de vromen — de getrouwen — de oprechten van hart — zij die de Here vrezen ... en de goddelozen die ook getekend worden als: de overtreders — de bozen — de afvalligen — de vijanden — de dwazen — de hoogmoedigen — de mannen van bloed en geweld — de huichelaars enz. enz. De strijd tussen deze twee soorten mensen is in wezen niets anders dan de strijd tussen: God en Satan — kerk en wereld - gelovige en ongelovige. Deze strijd heeft op Golgotha zijn hoogtepunt bereikt waar Jezus Christus, de grote Rechtvaardige, kwam te staan tegen de mensenmoordenaar, de man van bloed en geweld, de Satan. Zo ontzettend was deze strijd dat zelfs de zon en de maan en de sterren, waarvan de Psalmen op zo'n onvergelijkelijke wijze spreken, hun glans ingetrokken hebben. Helder overdag is het nacht geworden. Het licht van de Psalmen is echter niet uitgedoofd aan het kruis. In zijn bitterste uren van strijd heeft Hij gegrepen naar de Psalmen om kracht en vertroosting. Psalmen die Hij op de knie van zijn moeder geleerd heeft. Zij die zelf van jongs af met de Psalmen in haar hart en op haar lippen geleefd heeft. Daarom is het ook niet vreemd dat Psalmen 89, 98, 107, 111, 113, 147 als een gouden draad ingeweven zijn in haar lofzang tot eer van God. Jezus Christus heeft geleefd, geleden en is gestorven met de Psalmen op zijn lippen.

Geleefd —

Als kind heeft Hij de Psalmen in de tempel gezongen. Wanneer een bedevaart ondernomen werd heeft Hij zeker samen met de anderen de bedevaartliederen gezongen (Pss. 120-134). Bij de viering van het laatste Pascha en met de instelling van het Heilig Avondmaal zong Jezus voor zijn vertrek samen met zijn discipelen de lofzang (Pss. 113-118). Voor het Pascha

Pss. 113-115 en daarna Pss. 116-118.

Geleden

Hoe heeft Jezus' komende lijden hem niet toegesproken uit de Psalmen zie zij toen zongen. Ps. 113:7 "Die de geringe uit het stof oprichtg."⁵⁰ Dit laat een mens dadelijk denken aan Getsemané waar Jezus in gebedsworsteling in het stof van de aarde lag. Ps. 114 zingt van de rots en wie is dat anders dan Jezus zelf (vgl. 1 Kor. 10). Ps. 115: 9,10,11 zingt tot drie keer toe: "... vertrouw op de Here, Hij is hun hulp en hun schild"⁵¹ Maar voor Hem onze Here, Jezus Christus, was er geen hulp en geen schild. Ps. 116:3 "Banden van de dood hebben mij omringd, en angsten van het dodenrijk hebben mij getroffen."⁵² Hoe heeft Hij dit niet zelf doorleefd. Ps. 117:1 "Loof de Here, alle naties! Prijs Hem, alle volken!"⁵³ Door zijn lijden en sterven aan het kruis zou de stomheid uit de monden van naties en volken wijken en zou God in altijd wijder wordende kringen geloofd en geprezen worden voor redding die zo zoet is. Ps. 118:6 "De Here is voor mij; ik zal niet vrezen: wat kan een mens mij doen?"⁵⁴ Dit heeft Hij voor ons en in onze plaats ook gezongen omdat Hij geweten heeft na zijn lijden en sterven zullen wij niets ooit weer hoeven te vrezen. Ook niet de mens. Ps. 118:19 "Maak open voor mij de poorten van de gerechtigheid; ik wil daardoor ingaan, ik wil de Here loven."⁵⁵ Ja, dat is waarop alles zou uitlopen voor Hem. Een heerlijke overwinning over het graf en de hel.

En, toen het Kruis! Hoe heeft Hij niet in zijn bittere en smartelijke lijden gegrepen naar: Ps. 22:16 "Mijn kracht is verdroogd zoals een potscherf, en mijn tong kleeft aan mijn verhemelte"⁵⁶ (Ik heb dorst!) Ps. 22:2 "Mijn God, mijn God waarom hebt u mij verlaten",⁵⁷ (woordelijk)

Gestorven

Met Ps. 31:6 op Zijn lippen is Hij gestorven: "In uw hand beveel ik mijn geest;"⁵⁸ Vanaf Mozes tot op Christus zingt de Kerk de Psalmen, Christus zingt de Psalmen. En nu wij, wat moeten wij zingen in de eredienst? Dezelfde Psalmen, want wij zijn door het geloof ook kinderen van Abraham geworden en is in Israël ingelijfd. Lees maar Ps. 87, Rom. 4 Galaten 3:28 & 29. Ook voor ons is de basis van de Schrift, de Wet. Inderdaad leven wij niet meer onder het Horeb-verbond, want dit was met de komst van Christus verouderd en het verdween (Hebr. 7 & 8). Toch neem dit niet weg dat onze verhouding tot de Wet, de les van de brief aan de Hebreëen geldt: "Hoeveel te meer ons. . ." Ook wij staan als volk van God op het fundament van het verbond met Abraham. Buiten deze verbondsgemeenschap met God is het eeuwig nacht. Van die vloek spreekt ook het water van onze doop: wee de verbondsverlaters! Hebreëen 10:28-31: "Als iemand de wet van Mozes verworpen heeft, sterft hij zonder ontferming op het getuigenis van twee of drie; (29) hoeveel zwaarder straf, denken jullie, zal hij verdienen die de Zoon van God vertrappt heeft en het bloed van het testament waardoor hij geheiligd is, onrein geacht en de Geest van genade gesmaad heeft? (30) Want wij kennen Hem die gezegd heeft: Mij komt de wraak toe, Ik zal vergelden spreekt de Here; en weer: De Here zal zijn volk oordelen (31) Vreselijk is het om te vallen in de handen van de levende God."⁵⁹

Wat wordt in de hemel gezongen?

De Nieuwtestamentische kerk kan zijn Psalmen zingen totdat ook Ps. 98 (de hele Psalm) in vervulling gaat, want in Gods verbond is voortgang naar de triomferende kerk en wat word daar gezongen? Wat wordt in de hemel gezongen. En zij zongen het lied van Mozes ... en het lied van het Lam, — Openb. 15:3.⁶⁰ De overwinnaars die Johannes hier bij de zee van glas ziet staan is de triomferende kerk in de hemel. Volgens deze voorstelling behoren beiden de antichristelijke bedeling en de oordeelsdag tot het verleden. Zoals Israël bij de Rode Zee gestaan heeft en hun lied van verlossing gezongen hebben, zingt de kerk hier hun overwinningslied. Hier is geen sprake van twee verschillende liederen nl. dat van Mozes en dat van het Lam, nee, het is één lied, De geschiedenis is hier bezig om zichzelf te herhalen. Ds. M.J.Booyens zegt hiervan: "Eén gebeuren in de Bijbel is een afbeelding van het volgende. De verlossing van Israël dat droogvoets door de Rode Zee trekt en aanschouwd hoe hun vijanden, die hun leven zoeken, in de golven verdwenen en verdronken, is een voorbeeld van de verlossing van de gelovigen van latere tijden tot in de bittere eindtijd van de Antichrist. Zij staan op het eeuwige strand en zingen van de verlossing door het Lam van God uit het vervolgingsvuur. Het Lam heeft ons niet alleen aan het kruis van onze zonden verlost, maar Hij draagt ons de eeuwen door en brengt ons veilig op het strand van de zee van glas. En achter ons verdwijnen de grijpende vijanden in het vuur van Gods oordeel. En dan zingen zij - en het lied van de verlost van alle eeuwen vloeit samen in een machtige melodie en word uitgejubeld in dezelfde woorden. De verlossing blijft altijd maar hetzelfde in wezen en daarom blijft het thema van het lied hetzelfde. Het lied kunnen wij ook nu al zingen."⁶¹ Wat zijn de woorden van dit lied? Lees dat in Openbaring 15:3 & 4: " . . . Groot en wonderlijk zijn uw werken, Here God, Almachtige; rechtvaardig en waarachtig zijn Uw wegen, o Koning van de heiligen (vs. 4): Wie zal u niet vrezen, Here, en uw Naam niet verheerlijken? Want U alleen bent heilig, want al de naties zullen komen en voor U aanbidden, omdat uw rechtvaardige daden openbaar geworden zijn".⁶² Nu zeggen proff. Lion Cachet en J.D. du Toit (Totius): Waaraan zijn de woorden van dit lied ontleend anders dan aan de ouderwetse Israëlitische Psalmen 111:2: "De werken van de Here zijn groot, nagespeurd worden zij door allemaal die er een welbehagen in hebben." Ps. 139:14: "Ik loof U, omdat ik zo vreselijk wonderlijk ben; wonderlijk zijn uw werken! En mijn ziel weet ze al te goed." Ps. 145:17. "De Here is rechtvaardig in al zijn wegen en goedgunstig in al zijn werken."⁶³

Hemel en aarde zingen samen.

Ds. J. Kok predikant te Bedum in 1906, zegt van de Psalmen: God leert zingen omhoog en

beneden. In wezen worden dezelfde liederen gebruikt, maar hier geschiedt het nog in een rouwkleed en omhoog in een feestgewaad. Zij (de Psalmen) zijn daar anders gezet, worden door betere koren gezongen en door volmaakte muziek begeleid. Het is diezelfde rede die ons dringt, dezelfde geest die ons bezielt, het is dezelfde stof die gebruikt wordt, want de genade hier is de volle heerlijkheid daar.⁶⁴ Ten slotte willen we nog verwijzen naar Psalmen 148, 149 en 150 want deze zien op de Voleinding waar alle schepselen in de hemel en op de aarde opgeroepen worden om in een machtig koor Gods lof te zingen. Hiervan zegt ds. Kok: in Psalm 148 worden alle schepselen in de hemel en op de aarde opgeroepen om aan God heerlijkheid te brengen. Dit is in aansluiting met het engelenlied in de velden van Efratha: vs. 1-6 Ere aan God vs. 7-13. Vrede op aarde vers 14: in de mens een welbehagen. Eerst worden de hemelse zangers opgeroepen vs. 1-6. Aan de engelen, sterren en wolken wordt gezegd: "Halleluja, loof de Here uit de hemelen." De engelen gaan voor: "Loof Hem al zijn engelen, loof Hem al zijn legerscharen". Maar de dichter hoort ook de melodie van de sterren: "Loof Hem, zon en maan, loof Hem, alle lichtende sterren. Hij luistert ook naar de wolken: "Loof Hem hoogste hemelen en wateren die boven de hemelen zijn." Laat hen de naam van de Here loven, want Hij heeft bevel gegeven — en zij zijn geschapen." Voorts de stemmen van de aardse schepselen (vers 7-14): "Loof de Here van de aarde af, grote zeedieren en alle dieptes: Vuur en hagel, sneeuw en damp, stormwind die zijn woord volbrengt; Bergen en alle heuvels, vruchtbomen en alle cederbomen, wilde dieren en alle vee, kruipende dieren en gevleugelde vogels." Vooral wordt de mensen toegeroepen om de Here te loven; geen stand of ambt, geen geslacht of leeftijd die niet aangezegd wordt; koningen van de aarde en alle volken, vorsten en alle rechters van de aarde, jongelingen en ook jonge meisjes ouden samen met de jongeren — "laat hen de Naam van de Here loven! Want zijn Naam alleen is hoog; zijn majesteit is over aarde en hemel!" Vanuit het menselijke geslacht gaat Israël voor, de gemeente, het priesterlijke geslacht; "en Hij heeft een horen voor zijn volk verheven: een roem voor al zijn gunstgenoten; voor de kinderen van Israël, het volk, dat nabij Hem is. Halleluja! (vers 14). Het volk wordt toegeroepen Ps. 149: 1 en 2 "Halleluja! Zing tot eer van de Here een nieuw lied, zijn lof in de vergadering van de gunstgenoten! Laat Israël zich verheugen in zijn Maker; Laat de kinderen van Sion juichen over hun Koning." De kerk nu, het Israël van God, moet de muziek daarbij gebruiken. Dat vraagt Hij niet van de engelen of de vorsten of de rechters of de volken van de aarde, maar net zijn eigen volk, vs. 3- 5: "Laat hen zijn Naam loven in koordans, Hem psalmzingen met tamboerijn en citer, want de Here heeft een welbehagen in zijn volk; Hij siert de ootmoedigen met heil." En wanneer ook deze Psalm eindigt met een halleluja en de volgende daarmee begint dan wordt in Psalm 150 deze laatste opwekking nog meer uitgebreid want in deze Psalm is alles muziek. Er is geklaagd, gezucht, gebeden, geweend, ondervonden (geleerd) gewaarschuwd in de Psalmen, maar al de stemmen van klachten en gebed, lering en vermaning, van verborgen tranen en zuchten, van hoop en troost worden opgelost in een halleluja. Zo zal het ook eens zijn. In de hemel zullen de rampen, de drukte, de vijanden, de vervolging, de verliezen, de smarten, twijfel en vrees achter ons liggen en plaats maken voor een miljoenstemmig-lied: "En elk schepsel dat in de hemel en op de aarde en onder de aarde en wat op de zee is, en alles wat in hen is, heb ik horen zeggen: Aan Hem die op de troon zit, en aan het Lam komt toe de lof en de eer en de heerlijkheid en de kracht tot in alle eeuwigheid! Openbaring 5:13". Daarom draagt Psalm 150 ook geen naam Niet van David, of Asaf of Mozes of van wie ook, maar Hij is van alles in de hemel en op de aarde als een stem: Loof de Here. Al de stemmen van engelen en mensen van alle schepselen die een stem hebben, alle tonen van alle muziekinstrumenten, alles wat adem heeft zegt: Loof de Here en zing tot eer van de Here een nieuw lied. Tien maal zegt de dichter dit in de laatste Psalm en tien is het getal van volmaaktheid. Wij kennen het slechts ten dele, maar laten we hopen op de volmaaktheid. "In zijn heiligdom" vs. 1. In zijn Huis op aarde en omhoog. "Voor zijn troon en hier beneden". In de kerke moet het halleluja weerklinken, hete geluid van di bazuin en luit en orgel. Kom uit de zorgen en drukte, uit de strijd en leed in zijn voorhoven met lof. Eén dag hier is beter dan duizend elders. Wie de Here als de God van zijn heil in zijn heiligdom vindt, voor hem wordt de schepping zijn eigen huis, ja zelf ook zijn hart, een heiligdom. De bloemen in de lente, de warmte van de zomer, de vruchten in de herfst, di kou in de winter, sterren en stormen, regen en zonneschijn, wek-

ken hem op tot de lof van de Here. Hij zal ons hier leren om de Here te loven, dat wij het daarboven kunnen doen. En als wij eens de top van de berg van de Psalmen bereiken in het heldere azuur van Gods trouw en in het zonlicht van de eeuwige wereld van aanbidding mogen baden, dan zullen wij het volmaakte voortzetten in het uitspansel van zijn Sterkte, vs. 1, dat is in het hemelse heiligdom. De aarde kan verwoest worden maar de tempel in de hemel is ver boven aardse vergankelijkheid. In het aardse huis, kan een mens niet altijd blijven, maar in het hemelse ben je iemand van de grote schare uit alle volken, naties en talen. In het aardse blijft het stukwerk, in het hemelse is alles volmaakt. "Zijn grote daden", zijn almacht in dienst van zijn Waarheid en liefde. De schepping en voorzienigheid, verlossing en heiligmaking. Mens kan eerder de sterren tellen of de zandkorrels aan de zee dan het einde vinden van zijn machtige daden, zijn werken waarin Hij zichzelf openbaart. "Uit Hem, door Hem en tot Hem zijn alle dingen." Altijd is er nieuwe stof tot nadenken en dankbaarheid van geslacht tot geslacht. Zijn daden in de geschiedenis, de dagelijkse wonderen in de natuur, van dat de zon in het oosten opkomt tot hij wegzinkt in het westen, zijn werken in ons eigen leven, zoveel blijken van zijn goedertierenheid, zijn zegen, bewaring en genade. Duizendmaal zijn ze al bezongen, maar het blijft altijd nieuw: Loof Hem totdat u het eenmaal ongestoord kunt doen. "Naar de menigvuldigheid van zijn grootheid! "Hij alleen is groot. Zijn heerlijke naam moet tot in eeuwigheid geprezen worden. Loof Hem en vrees niet dat u het te veel zult doen. Lees, herlees en denk na hoe u het moet doen. Hoe? Loof Hem met de klank van de harp, bazuin, en de citer. Loof Hem met de tamboerijn en fluit. Loof Hem met snarenspeel en orgel. Loof Hem met heldere cymbalen. Loof Hem met klinkende cymbalen vs. 3-5, dus met allerlei muziek. Dit moet altijd geschieden, het ene instrument volgt op het andere, ontsie geen kosten, of moeite, studie of inspanning, doe het maar met ijver en lust. Hard (luid) moet het gebeuren met klinkende cimbaal en ver klinkende bazuin die gehoord wordt in beiden de strijdende en triomferende kerk. Snaar en blaasinstrumenten, liefelijk en zacht in volle krachtige tonen, alles tot eer van de Here. In de laatste Psalm is geen klacht, zelfs geen bede meer. Hoe nader aan het einde, hoe meer lof. Aarde en hemel smelten samen in één lied. Wat een dag zal het niet wezen als alles wat aan God behoort een cirkel zal worden van lof en dank, beginnende en eindigende met Halleluja zoals deze Psalm 150. Nee, niet eindigend, want een cirkel heeft geen einde, en u ook in die cirkel mag zijn om samen te zingeb.⁶⁵

"Loof God met bazuingeklank!

Geef Hem eer, bewijs Hem dank!"⁶⁶

"Loof God - het is zij bevel"⁶⁷

Die heilige doelmachtigheid die de eredienst moet kenmerken rust op twee beginselen. Die weer van alles wat de aandacht zou kunnen aftrekken van wat God spreekt en het aanbrengen van alles wat kan meewerken om de eredienst tot Gods hoogste eer en tot ons grootste heil te kan dienen.

6. DE EREDIENST EN LITURGISCHE ORDE

De vorm die de eredienst aanneemt staat bekend als de liturgie of liturgische orde. Deze vorm of liturgie moet Bijbels en functioneel zijn. Liturgie betekent woord en handeling in de eredienst. Wij kunnen het ook omschrijven met "orde van de eredienst". Het woord is afkomstig van liturg wat in Hebr. 8:12 vertaald wordt met "bedienaar van het heiligdom". Onze op-
perste liturg is Christus. In de eredienst is de voorganger, liturg of leider van de eredienst. Christus heeft het verbond hernieuwd waarin alleen de gelovige zijn God en elkaar kunnen ontmoeten. De eredienst rust dus ten volle in het verbond. Het samenkomen van de gemeente is de uitdrukking van onze eenheid in Christus. Omdat de vorm van de Nieuwtestamentische-eredienst niet direct voorgeschreven wordt, wordt deze bepaald door een onderzoek van de hele Schrift. De Joodse en Christelijke erediensten staan heel dicht bij elkaar want de Nieuwtestamentische kerk wordt geboren binnen het Jodendom. Met de aanvang van de Christelijke tijd was het gebruik in de synagogen om uit de Wet en de Profeten voor te lezen en te leren. In het Nieuwe Testament volgens Kol 4:16 geeft Paulus opdracht dat zijn brieven in de gemeente gelezen moeten worden. Na de schriftlezing volgde de preek in de synagoge. Zo was het ook van het begin af in de N.T. kerk volgens Justinus de martelaar (plus minus 140 nC). In zijn Apologie meldt hij dat de zondag-diensten in het algemeen begonnen werd met Schriftlezing door een voorlezer uit de Evangelien en de Profeten. De lezing werd voortgezet totdat de vergadering voltallig was waarop de presbyter in aansluiting bij het gelezen gedeelte een vrije rede hield. De synagogedienst had ook de gebedsdienst die overgenomen is door de N.T. kerk. Ook het gebruik van het "amen" aan het einde van de gebeden komt uit de synagoge. De Joden hadden ook hun maaltijden — het Paasmaal in het O.T. tegenover het avondmaal in het N.T. De eerste gelovigen waren Joden. Aanvankelijk trok de Christelijke kerk veel van zijn lidmaten uit de synagogen, vandaar dat veel elementen van de eredienst uit de synagogen overgenomen zijn.

De instelling van de eredienst.

Al voor de uittocht uit Egypte wist Israël dat de bevrijding niet tot bandeloosheid maar tot gebondenheid zou leiden. God eist Abrahams nakomelingen op om Hem te dienen. Door wonderen en tekens stelt de HERE zijn goddelijkheid ten toon. Hun kinschap wordt door God heel duidelijk onderstreept. Zij waren geen knechten meer van Farao en hun eigen begeerten, maar kinderen van God. Met de instelling van het Pascha, wordt ook de eerste regel voor de eredienst beschreven. Israël moest van nu af een heilig volk zijn. Hiervan heeft Israel, niets begrepen totdat God hen wilde aanspreken en zijn Wet as regel van dankbaarheid wilde voorleggen, toen vluchtten zij naar Mozes met het verzoek dat hij met hen moest spreken zij zouden luisteren, maar niet God, zodat zij niet sterven zouden. Zo ver moest de vernedering gaan, dat het volk zijn eigen onmondigheid verklaarde en vroeg om een middelaar. Het rechtstreekse verkeer van hun vaders met God was iets vreemd. De ontmoeting van God en de mens wordt nu aan bepaalde regels onderworpen. De priesters uit de stam van Aaron mogen alleen tot God naderen. Maar uit de grootste vernedering, blijkt ook de grootste genade. Door deze onmondigverklaring wordt de Verlosser in het vooruitzicht gesteld. In de groeiende geleide eredienst groeit de cultus en daarmee de cultuur van het bondsvolk. In de ontwikkeling van de schaduwachtige wetten groeit de profetie van de eeuwige Hoge priester en aanstonds barst de genade voor alle volken open. Het antwoord over wat een eredienst is vinden wij in Ps. 26:8: "HERE, ik heb lief de woning van uw huis en de woonplaats van uw heerlijkheid."⁶⁸ en in Ps. 27:4: "om de liefelijkheid van de HERE te aanschouwen en te on-

derzoeken in zijn tempel."⁶⁹ Na de sluiting van het verbond volgen de voorschriften voor de Israëlitische eredienst (Ex. 25-31). Mozes moet weer de berg op. God wil aan Hem de stenen tafelen van de Wet (Tien Geboden) geven. (Deut. 4:13; 5:22). Het boek van het verbond was al op schrift gesteld (Ex. 24:7). Zes dagen lang moest Mozes wachten. Op de zevende dag roept de Here hem. Veertig dagen en veertig nachten was hij op de berg. In deze tijd ontvangt Mozes nauwkeurige voorschriften over de bouw van de tabernakel. ie Here wil in het midden van Zijn volk wonen (Ex. 29:45-46, Num. 5:3). Hij wil samen met Israël trekken naar Kanaän (Ex. 40:36-38) daarom moet deze tabernakel wat "woonplaats" betekent bewegelijk zijn. De Here geeft niet alleen de voorschriften, Hij toont ook aan Mozes een voorbeeld (Hebr. 8:5) tot in de fijnste bijzonderheden (Ex. 25:9-40; 26:30; 27:8), hoe de tabernakel er uit moet zien. Wat wij hieruit leren is van het uiterste belang. Ten eerste geeft de Here aan Mozes de voorschriften voor de bouw van de tabernakel. Hier is dus geen sprake van willekeur, geen plaats voor eigenwillige ideeën. Van nog groter belang is de vorm van de eredienst. God weet wat Hij wil, omdat Hij ook weet wat de mens wil in de uitoefening van de liturgie, daarom geen menselijke vernuft, maar goddelijke voorschriften.

De Calvinistische eredienst

Milo zegt van de Calvinistische eredienst:

Het voornaamste karakter van de Calvinistische eredienst is dat alle eigenwilligheid in de handeling ontbreekt. Daaruit volgt dat ook alle willekeur uitgesloten is. De eredienst richt zich tot de Schrift: "Geleid door de Schrift moet de kerk een orde voor de eredienst vaststellen". Onze eredienst is dus in de eerste plaats een samenkomst van de gemeente met zijn God in Christus, m.a.w. zonder Christus zou de gemeente elkaar en God niet kunnen ontmoeten. De gemeente is een eenheid, het lichaam van Christus. Deze handeling geschiedt in tegenwoordigheid van de heilige God. Wij kennen geen zoeken naar eigen genot of bevrediging van religieuze behoeftes. Wij zoeken de ontvouwing van Gods Woord, de klank van zijn stem en stellen daar tegenover de belijdenis van onze zonde en zijn goedertierenheid. Onze godsdienstoefening" is dus geen oefening, maar uitoefening van ons geloof, het hoogtepunt van ons geloofsleven. Met deze beginsels volgen verschillende gegevens voor de eredienst. Ons hele leven moet een zoeken zijn naar de vervulling van Gods Wet, en dus zeker ook in de eredienst. Alles in de eredienst is onderworpen aan het doel van de samenkomst, deze is doelgericht. Zoals wij onze taal in gezelschap van hooggeplaatste personen kiezen, zo moeten wij taal en optreden voor Gods aangezicht, heilig wezen. De heilige doelmatigheid die de eredienst moet kenmerken rust op twee beginselen. Ten eerste het weer alles wat de aandacht af kan trekken van wat God spreekt en ten tweede het aanbrenge van alles wat kan meewerken om de eredienst tot Gods hoogste eer en tot ons grootste heil te laten dienen. Wat di predikant zegt en wat de gemeente zingt moet waar, goed en schoon zijn. De predikant kan met een ongepaste uitdrukking het Woord belemmeren in zijn loop. Daartegenover kan de gemeente door slordige zang, onwaardige zangwijzen of berijming of liederen anders dan wat God in Zijn Woord gebiedt ernstig benadeeld worden wat een gruwel voor God is. Daarom kent de eredienst ook zijn formulieren. Alles wat de gemeente uitspreekt en een deel van wat de voorganger zet is in formulieren vastgelegd. Een uit-de-vuist voorgedragen, een door de Heilige Geest ingegeven lied zoals bij de oude Christengemeentes is bij ons onbekend. Alles wat gezongen wordt is in vaste vorm gegoten. Dit bevordert de noodzakelijke objectiviteit in de eredienst. Calvijn had nog meer formulieren voor de eredienst, zoals schuld- en geloofsbelijdenis die door de gemeente gezamenlijk uitgesproken werden. Calvijn wilde het gesproken en gezongen Woord bewaren voor persoonlijke beklemtoning, exegese en gesteldheid en probeerde hartstochtelijk om de regelmatige liturgische handeling in de hoogst objectieve, nauwkeurig doordachte en voor Gods Woord verantwoorde vorm te gieten. Het universele karakter van de kerk en zijn handeling komt beter uit wanneer de handeling voorbedacht is en dezelfde *vorm* en uitdrukking krijgt die ook het voorgeslacht en het nageslacht dient dan wanneer de liturgie afhankelijk is van persoonlijke stemming, willekeur of theologische stroming. Vooral het gevaar van willekeur moeten we nooit onderschatten. Vooral in de eredienst is het zo dringend nodig om alle leugenachtigheid en gekunsteldheid

uit te roeien.⁷⁰ Dit verklaart ook waarom Calvijn zich gehouden heeft aan slechts de Psalmen als lied in de eredienst.

Calvijn kiest voor de Psalmen.

Van Andel zegt van Calvijn: De betekenis van Calvijn voor het kerklied is niet minder dan die van Luther, ook wat betreft zijn invloed. Weliswaar beschikte hij niet over dichterlijke gaven, zoals hij ook zelf erkende. Na zijn poging die hij in 1538 aan Farel stuurde, heeft hij zich niet weer aan de dichtkunst gewaagd. Na zijn terugkeer in Genève ontdekte Calvijn dat de Franse hofdichter Clement Marot de 13 Psalmen berijmd had die Calvijn gepubliceerd had. Marot was een dichter van wereldse poëzie en was daarom door verschillende theologen niet heel hoog aangeschreven. Niettemin vertrouwde Calvijn aan hem de berijming van de Psalmen toe en liet zijn eigen verwerking die hij in Straatsburg uitgegeven had vervangen door die van Marot. De samenwerking van dichter en hervormer was van korte duur en in 1543 toe Marot naar elders vertrok, waren 49 Psalmen berijmd en de Lofzang van Simeon. De rest (101 Psalmen) zijn later door Calvijns medewerker Theodor Beza verwerkt en in 1561 voltooid en kon de volledige uitgave in druk verschijnen. ⁷¹ E. Doumergue zegt: "Calvijn wil niet alleen eerbare, maar ook heilige liederen hebben, "die als naalden waren om te prikkelen God te prijzen". "Augustinus zeide reeds, dat niemand Gode-waardige liederen kon zingen, als hij ze niet van God ontvangen had. Daarom, als wij hier en daar gezocht hadden, konden wij geen betere zangen vinden, dan de Psalmen Davids, die de Heilige Geest hem had ingegeven. Douen verweet Calvijn bekrompen letterknechterij wijl hij de Gereformeerde kerk gebood alleen Psalmen te zingen maar Calvijn heeft eerst anderen liederen gezocht, doch hij kon geen betere vinden dan de Psalmen. Is het te verwonderen, dat hij deze zingen liet? Pasten de Psalmen, met hun roepen uit diepten van ellende, hun smeken om redding, hun vertrouwen op den soevereinen God, niet uitnemend bij de kerk der XVIde eeuw?⁷² Ook W. Heyns bevestigt de keuze van Calvijn als hij zegt dat Luther van het begin af gezangen in de Lutherse Kerk ingevoerd heeft. Hierin volgt Calvijn hem niet, maar het gezang wat hij invoerde waren de Psalmen. Ook in Genève, onder Zwingli's invloed zong de gemeente niet. In 1537 dient' Calvijn aldaar samen met Farel een verzoekschrift bij de raad in om Psalmen in de eredienst te zingen. Waarom hij bepaald Psalmgezag begeert, geeft hij te kennen in de voorrede in 1545 van *La Forme de Prieres et de Chantz Ecclesiastiques*. Hierbij laat Calvijn het niet. Hoeveel waarde hij aan het Psalmgezag hecht heeft hij verder overvloedig bewezen door Marot en Beza geen rust te gunnen, met de vertaling en berijming van de Psalmen. Ook over de melodie hield hij een wakend oog. Zo is de Psalmbundel niet een stuk van zijn eigen hand maar toch zijn werk, de schepping van zijn geest, een kleinood, door zijn onvermoeide ijver aan de kerk bezorgd. Van het begin af waren de Psalmen zo kenmerkend geweest voor het Calvinisme, dat een Roomse schrijver uit die tijd verklaarde: "De Psalmen zijn het formulier geworden van Calvijns religie."⁷³ Van Andel zegt: Calvijns betekenis, zoals Luther, ligt er vooral in dat hij aan de gemeentezang zijn rechtmatige plaats in de liturgie gegeven heeft. Vooral dat hij het hele Psalmboek liet berijmen en aan de kerk schonk als zijn liederenbundel. Daarbij pleit hij voor een berijming zo dicht mogelijk tegen de oorspronkelijke tekst. In dit opzicht heeft hij de kerken onder zijn invloed een andere weg gewezen dan Luther. Dit is ook de reden dat de kerk van de reformatie in Nederland meer dan twee eeuwen alleen de Psalmen gezongen heeft. Weliswaar is de Nederlandse berijming gebaseerd op de prachtige melodieën van Gene've."⁷⁴ Dan vervolgt Van Andel: Calvijn kiest dus de Psalmen als gemeentelied. Hierin verschilt hij van Luther. De beweegreden voor zijn keuze ligt ook ten grondslag aan het werk van de Wittenbergse reformator. Het gaat bij beiden om de objectieve vertolking van Gods Woord, wat alleen moet heersen in de kerk en in het leven van de gelovige. Daarvan moet gezongen worden. Calvijn is meer dan Luther bevreesd dat deze zakelijke objectiviteit van de boodschap verduisterd zal worden achter de gedachte van een mens. Daarom kiest hij de Psalmen van David die hij bijzonder geschikt acht voor de eredienst. Zijn vrees geldt ook de melodieën. Als hij daarover praat, zegt hij dingen die sterk herinneren aan wat Augustinus schreef over de betoverende macht die de emotie wekkende wijsjes kunnen bezitten."⁷⁵ Hasper zegt in verband met de voorkeur van Calvijn voor de Psalmen, is het goed om te letten op de grote gehechtheid van al de Hervormers aan de katholiciteit van de kerk. In Israël — en dus ook in zijn lofzangen en gebeden

— schijnt het licht van Christus. En het schijnt in Israël door Gods bijzondere genade veel helderder dan bij andere volken en stammen van de oudheid. Hierin ligt de juiste motivering voor het behoud van de Israëlitische Psalm in de eredienst van de Nieuwtestamentische gemeente. Zij waren niet alleen van betekenis voor de eerste Christenen in Palestina die door de bewaring van het Oude Testament contact gehouden hebben met het oude Israël, maar het heeft ook juist om de verbinding met het Jodendom van alle tijden waarde voor de kerk van de toekomst. De voorkeur voor de Psalmen door Calvijn is niet als gevolg van een bijzondere voorliefde voor de Joodse letterkunde, maar met het vinden van "Christus in de Psalmen" en Calvijns vasthouden aan het universele. De kerk begint niet op de Pinksterdag te Jerusalem, hij was ook in het oude Israël en hij was ook erbuiten. De kerk heeft gedreven op de wateren van de zondvloed en was eeuwen voor die aanwezig in het geslacht van Henoch en wordt later erkend in de stammen door Abraham met het nemen van een vrouw door Izak — van het geloofslid in de alleroudste geslachten is niets bewaard gebleven. De schriftelijke vastlegging van het lied van de kerk begint in de tijd van Mozes, daarom moet ook Psalm 90 tot het einde, toe bewaard blijven. ⁷⁶ Met het voorafgaande getuigenis van Milo, Van Andel, Doumergue en Heyns moeten wij het standpunt van Hasper verwerpen die beweert: "There has been a strange belief among Protestants and Roman Catholics alike during the last four centuries that it is quite in conformity with Calvin's principle of church-music to sing exclusively the Psalms of the Old Testament in the worship of the Protestant Churches. This would mean that Calvin was against unfolding the glory of Jesus Christ, in the hymns of the congregation! No error could be more absurd; for Calvin called the Church of the Middle Ages back to the Scriptures, and in these we find that in the assemblies of the New Testament Church the songs of the New stood alongside of those of the Old Testament".⁷⁷

Aan ds. Hasper en andere theologen die beweren dat Calvijn niet **exclusief** de Psalmen gekozen heeft, het antwoord: de daden van een mens bevestigen wat je gelooft en belijdt en in dit opzicht is het enige bewijs voor Calvijns keuze zijn optreden nl. dat hij de 150 Psalmen als kerklied in de eredienst handhaafde. Daarom is het komisch dat de Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika in 1978 terugkeerde naar de wijsjes van Genève, maar niet wat de inhoud van het Psalmboek betreft, door de insluiting van 50 Schriftberijmingen. Om niet eens te spreken van de Geneefse wijsjes waarop de Schriftberijmingen gezongen worden.

De hemelse eredienst

De hemelse eredienst heeft ook zijn liturgie, zegt ds. A. Myburg naar aanleiding van Hebreënen 8:2 & 3: "Een bedienaar van de heilige dingen en van de ware tabernakel die de Here opgericht heeft en niet een mens. "Want elke hogepriester wordt aangesteld om gaven en offers te brengen. Daarom moest Hij ook iets hebben om te offeren. "In de hemel is het altijd eredienst. Er is ook een liturgische handeling in de hemel. Nu wordt Christus hier genoemd de bedienaar van de heilige dingen. Jezus Christus is dus de grote liturg in de handeling die in de hemel plaatsvindt. Hij treedt op als voorganger in de eredienst die elke dag in de hemel gehouden wordt. In de Oudtestamentische bedeling was er een eredienst die tot in de fijnste bijzonderheden geregeld en uitgewerkt is. Daartoe behoorde de verzoening door de bloedstorting, daartoe behoorden ook de aanbidding en de lofzegging die op verschillende wijzen gekomen is. Er was ook het aansteken van Het reukwerk bij de reukaltaren, de dankoffers, de tempelkoren, de tempelmuziek, de heerlijke lofzangen. Dit alles was tot in de fijnste bijzonderheden uitgewerkt. De hele Oudtestamentische eredienst was een prachtige harmonieuze ordelijke samengesteld. Deze heerlijke eredienst is geboren uit de diepste dankbaarheid die er in het hart van de verlost mens schuilt. U vindt zijn mooiste vervulling in de hemel, waar Jezus Christus zelf de Voorganger, de Liturg is, en voor Hem zijn er engelen die meedoen aan deze hemelse eredienst. Daar zijn de zielen van de ontslapen heiligen die rondom de troon van het Lam staan, bekleed met witte kleren en palmtakken in de hand en zij zingen tot eer van Hem die op de troon zit, een hemelse eredienst — Heb. 12:22 zegt: "Maar jullie zijn gekomen bij de berg Sion en de stad van de levende God, het hemelse Jerusalem en tienduizenden engelen, bij de feestelijke vergadering en de gemeente en bij Jezus Christus de Middelaar van het Nieuwe Testament en het bloed van de besprenkeling dat van betere dingen spreekt." Met de hemelvaart van Christus zijn jullie bij dit alles gekomen, bij

het verzoeningsbloed en bij de hemelse eredienst waar Jezus Christus zelf de grote Liturg is. Johannes hoorde op Patmos die wonderschone koren, de liederen die er in de hemel gezongen worden en hij heeft gezien dat Jezus Christus zelf de Voorganger is. Hij is dus niet alleen Hogepriester die voor ons pleit, die voor ons bidt en voorspraak doet bij de Vader, maar hij is er ook om in de eredienst onze dankbaarheid die zoveel gebreken heeft en onvolmaakt is te vervolmaken en om deze dan als een liefelijk reukoffer voor het aangezicht van zijn Vader te brengen. Deze zijn beiden voor ons tot heerlijke vertroosting want onze schuldbelijdenis en onze verheerlijking van God laat zoveel te wensen over. Maar, nu mogen wij weten dat de hemelse Hogepriester ze voor ons vervolmaakt heeft en daarom lezen we in Openbaring 8:3: "En een andere engel kwam en ging met een gouden wierookbak bij het altaar staan, en veel reukwerk werd aan hem gegeven, om dat met de gebeden van al de heiligen op het gouden altaar voor de troon te leggen; en de rook van het reukwerk ging met de gebeden van de heiligen uit de hand van de engel op voor God." Onze gebeden, ons dankbaarheidsleven wat zo onvolmaakt is dat het dikwijls keer een schreiende vloek zal zijn als het voor het aangezicht van de hemelse Vader komt, wordt gemengd met de inhoud van het wierookvat, dat is het bloed van Jezus Christus, De gebeden die wij bidden, de daden die we verrichten op de aarde word eerst gemengd met de inhoud van dat wierookvat. Dat wordt eerst gewassen gereinigd door het bloed van Jezus Christus en dan kom het in een geheiligde en een volmaakte vorm door de hemelse Liturg, door de hemelse eredienst, als een liefelijk reukwerk voor het aangezicht van de Vader. Onze gebeden en werken komen niet zoals ze zijn voor de Vader, want dan zouden ze de gramschap en de toorn van de Vader opwekken omdat er zoveel zonde, zoveel haat, zoveel bitterheid in dat leven, in die gebeden, in die dankbaarheid is, maar Jezus Christus reinig ze, wast ze en plaatst ze dan voor de Vader in de hemel. Onze eredienst op aarde moet dan zoveel mogelijk een schaduwbeeld zijn van deze heerlijke hemelse eredienst waarin Jezus Christus zelf de Liturg is. Waar alles zo oprecht is, waar alles zo heilig is. Waar de engelen volgens Jes. 6, voortdurend uitroepen: "Heilig, heilig, heilig". Driemaal heilig is de grote God en aan Hem komt toe, de eer, de dank, en de aanbidding, nu en tot in alle eeuwigheid. Ook dat lied moet uit onze eredienst opstijgen in de hemel tot eer van God. In onze eredienst mag er geen wanorde zijn. Er mag ook geen willekeur zijn. Wij mogen de Here ook niet dienen zoals het ons past, of zoals het voor ons geriefelijk is, daarom is er ook een kerkorde, daarom zijn er ook ouderlingen die moeten toezien dat het ordelijk toegaat in de diens van de Here, en dat de gemeente de Here dient zoals Hij het voorgeschreven heeft en niet zoals het hen past. Daarom mag onze eredienst nooit een dode formaliteit worden, en mag ze ook nooit een gewoonte worden en mag de prediker ook niet alleen op de kansel staan en preken omdat hij moet preken, omdat de lidmaat uit gewoonte naar de kerk toe komt, maar het moet een heerlijke dankbare beleving zijn, want als wij diensten houden en als wij de Here dienen, dan luistert de hemel naar ons, dan luistert die hemel of het uit onze harten komt en of het oprecht is. Dit geldt voor de eredienst die u thuis houdt, waar vader of moeder als liturg in het huis, het Woord nemen en voor uw kinderen het lezen en voorbede doen en samen zingen. Het geldt voor de huisgodsdienst die u thuis moet houden, het moet ordelijk zijn, het moet regelmatig zijn want de hemel luistert naar uw huisgodsdienst. Dit geldt voor het huisbezoek, dit geldt waar de gemeente samenkomt in waarheid en getrouwheid. Klopt de warme liefde van mijn hart in het dienen van de Here? Is mijn dienen van God een beeld, een afschaduwing van deze hemelse eredienst waar Jezus Christus, de grote Liturg, elk ogenblik van de dag en de nacht voor de Vader staat om Hem te loven en te prijzen? Wij beseffen onze gebreken en onze tekortkomingen, maar als we op onze knieën gaan en om genade bidden en als wij ons met waarachtige ernst de Here dienen dan weten we, zij zullen ook eens in de hemelse eredienst wezen, wij zullen ook eens in de hemelse koren zingen, en ook eens daar zijn waar Christus niet alleen de grote Hogepriester is die zijn eigen bloed op de gerechtstroon ging sprengen om deze voor ons om te scheppen in een genadetroon, maar waar Jezus Christus zelf de liturg is en ons zal voorgaan om God te loven met ons hele hart.⁷⁸

David, de liefelijke in de zangen van de gemeente van Israël.

7. DAVID EN DE PSALMEN

Wie is deze David?

We ontmoeten hem in zijn bruisende jaren met een slingervel in de hand. Wij maken ook Kennis met hem, in de afgunstjaren van koning Saul. Wie kan de woorden van de profeet Nathan ooit vergeten: "U bent die man". Tien jaar later ontmoeten we hem aan de Jordaan en klinkt Nathans verwijt in zijn oren: "het zwaard zal van uw huis niet wijken". Hij vlucht voor zijn eigen zoon, Absalom en kermt het uit in Ps. 42: "Hieraan wil ik denken en mijn ziel uitstorten in mij: hoe ik gewend was om voort te trekken met de schare, hen geleid heb naar het huis van God, . . ." ⁷⁹ Verlies van zijn koningskroon, van de gemeenschap van Godshuis, nee nog meer, oneindig meer, verlies van zijn God want hoor dan hoe vragen de spotters aan hem: "Waar is jouw God?" Met deze David zal niemand zich vergissen: Hoe goed kennen wij echter de David van de Psalmen, de man naar Gods hart. Het beste is om de Schrift zelf te laten spreken.

Het gebruik van de Psalmen in de Israëlitische eredienst

2 Sam. 23:1, 2 en 3: "David spreekt, de zoon van Isai, en de man die hoog geplaatst was, spreekt, de gezalfde van de God van Jakob en de liefelijke in de zangen van Israël: Vers 2: De Geest van de Here spreekt in mij, zijn woord is op mijn tong. Vers 3: De God van Israël heeft gezegd, de Rots van Israël heeft tot mij gesproken:" ⁸⁰ Het is hier duidelijk dat David het liefelijke in de zangen van de gemeente van Israël is en dat hij door de Heilige Geest van de Here zingt, want dit is het Woord van de Here. Lees nu 2 Sam. 22:1: "En David heeft de woorden van dit lied tot de Here gesproken", ⁸¹ en dan vinden we het lied terug in het boek van de Psalmen, nl. Ps. 18. Met zijn liederen is het helemaal anders gesteld dan met 1005 liederen die Salomo gedicht heeft Als David de ark binnenbrengt (1 Kron. 16:7) dan laat hij aan Asaf, de man zo veel in het boek van de Psalmen genoemd, en zelf een dichter, en zijn broers opdragen om "Loof de Here" te zingen. Dit is Ps. 105 de eerste 15 verzen, Ps. 96 geheel en Ps. 106 vers 1, 47 en 48. Lees nu ook 1 Kron. 16 van vers 37, dan vindt u in vers 41 "en samen met hen, Heman en Jedutun en de andere uitgezochten die met hun namen aangewezen waren om de Here te loven, ⁸² vers 42: "en bij hen waren trompetten en cimbalen voor de muzikanten en instrumenten voor de liederen tot eer van God." ⁸³ nl. de Psalmen. Slaan we 1 Kron. 23 op dan treft vers 5 ons: "en vierduizend poortwachters en vierduizend lofszangers tot eer van de Here met de instrumenten die ik, zei David, gemaakt heb om lof te zingen" ⁸⁴ vers 6: "En David verdeelde hen." ⁸⁵ Het is duidelijk, David de profeet, de liefelijk in de zangen van Israël; dicht, zingt en maakt de harpen om de woorden die de Here op zijn tong gelegd heeft, in de gemeente van de Here te laten zingen. Maar het boek van de Kronieken gaat verder, het 25ste hoofdstuk vers 1: "En David en de legeroversten zonderden voor de dienst de zonen van Asaf, Heman en Jedutun af", ⁸⁶ om in vers 3: "... onder leiding van hun vader Jedutun die op de citer bezield gespeeld heeft bij het loven en prijzen van de HERE" ⁸⁷ en dan in vers 5: "Zij allen waren zonen van Heman, de ziener van de Koning in de woorden van God". ⁸⁸ Dus nog een profeet. Vers 6: "Zij allen waren ... bij het gezang in het huis van de Here. . . volgens aanwijzing van de koning: Asaf en Jedutun en Heman". ⁸⁹ Elke gelovige kent de naam van deze mannen in het boek van de Psalmen. Manne die hun eigen zangen en de van David door de gemeente lieten zingen tot eer van de Here. Als Salomo de tempel inwijdt (2 Kron. 7:6) dan zingen zij het loflied van David. Zo lezen we in 2 Kron. 8:14 de laatste regel, "... want zo was het gebod van David, de man van God." ⁹⁰ Dus David geeft als koning, maar ook als profeet opdracht, en hij staat niet alleen, want hij had zieners in het Woord van God bij zich om hem te helpen. Lees 2 Kron. 29:25: "En hij (koning Jehizkia) stelde de Levieten op bij het huis van de Here, met cimbalen, met harpen, en citers volgens het gebod van David en van Gad, de ziener van de koning, en van de profeet Nathan; want de Here had het zo bevolen door zijn profeten". ⁹¹ Het is dus duidelijk een bevel van God. Lees nu vers 30: "Daarop gaven koning Jehizkia en de oversten aan de Levieten bevel om de Here te prijzen met de woorden van David en van Asaf, de ziener; en zij hieven

met blijdschap de lofzang aan. . . " ⁹² 2 Kron. 5:15 & 16: "En de zangers, de zonen van Asaf, waren op hun plaats volgens het bevel van David en Asaf en Heman en Judutun." ⁹³ Als Israël uit de ballingschap terugkeert (Ezra 3:10) dan zijn het weer de zonen van Asaf, met cimbalen opgesteld, om de Here te loven volgens de instelling van David. Daarom zegt Nehemia 10: 29: " ... en zij hebben onder ede en met bezwering zichzelf verplicht om te wandelen in de wet van God, die door de dienst van Mozes, de knecht van God, gegeven is, en om te houden en te doen al de geboden van de HERE onze Here, en zijn verordening en zijninzettingen"; ⁹⁴ Lees ook Neh. 11:17: ". . . Sabdi, de zoon van Asaf, leider van de lofzang, die het "Loof Hem" aanhief bij het gebed"; ⁹⁵ Ook Neh. 12:46: "Want in de dagen van David en Asaf, van de voortijd af, ligt de oorsprong van de zangers en leiders van de lofzang en de dankzegging aan God". ⁹⁶ Lees ook verzen 45 & 47. Ja, Gode zij dank, God zelf wilde het zo hebben. Hij heeft het bevolen door zijn profeten, 2 Kron. 29:25 en 2 Sam. 23:1 en 2. De Heilige Geest heeft de gemeente van de Here met die zangen toegerust. Sla maar de Psalmen op en lees de opschriften, het zijn zangen, liederen en Psalmen. Zij, het volk, was geleerd om de liederen te zingen door de Godsmannen vervaardigd.

David en het Nieuwe Testament.

Wat is het getuigenis van Jezus i.v.m. de Psalmen, de zangen van Israël? Lees Matth. 23:37, 38 en 39. Dit is wat in Ps. 91.4, Ps. 69 en Ps. 118:26 staat die Christus aanhaalt. In Lukas 24:44: "En Hij (Jezus) zei tegen hen: Dit zijn de woorden die Ik met jullie gesproken heb toen Ik nog bij jullie was, dat alles wat over Mij geschreven is in de wet van Mozes en de profeten en de psalmen vervuld moet worden." ⁹⁷ Daarom nu hier in Lukas 24:45: "Toen opende Hij hun verstand om de Schriften te verstaan". ⁹⁸ Deze Schriften zijn nog altijd het Oude Testament — het Nieuwe komt pas 70 jaar later.

De Apostelen en de Psalmen

Wat is de houding van de apostelen i.v.m. de Psalmen, de zangen van Israël. Ten eerste beginnen Petrus zowel als Paulus, eruit te bewijzen dat Jezus de Christus is. Zij gebruiken juist de **Psalmen**, omdat die als zangen meer bekend zijn in de gemeentes. Zo behandelt Petrus ook in Hand. 2:25 wat in Ps. 16:8 geschreven staat. Lees maar Hand. 2 vanaf vers 24 tot bij vers 36. In Hand. 4:11: "Hij is de steen die door jullie de bouwers, veracht is, die een hoeksteen geworden is". ⁹⁹ (Psalm 118:22 "mijn invoeging"), Hand. 4:25 en 26: "Wat door de mond van uw knecht David gezegd is Ps. 2:1 en 2 "mij invoeging"): "Waarom woedden de naties en bedachten de volken nietige dingen? De koningen van de aarde spaden samen en de oversten vergadereden samen tegen de Here en tegen zijn Gezalfde." ¹⁰⁰ In Hand. 13:33-37 past Paulus de Psalmen ook toe in zijn preek en haalt Ps. 2 en Ps. 16 aan om te bewijzen dat Jezus de Christus is. Zo doet ook de schrijver van de brief aan de Hebreeën, hoofdstuk 1:5- 13. Hier haalt hij Ps. 2, Ps. 45:8, Ps. 97:7, Ps. 102:26, Ps. 104:4 en Ps. 110 aan. De zangen van Israël (2 Sam 23:1, 2 en 3) zijn waarlijk profetieën van God door de Heilige Geest aan zijn gemeente gegeven om al zingende de Christus en zijn toekomst te voorspellen tot Hij weer komt. In Hebr. 2 noemt de schrijver Ps. 8 en Ps. 22:23. De Evangeliën leven van aanhalingen uit de Psalmen. Romeinen 15:9 "en dat de heidenen ter wille van zijn barmhartigheid God kunnen verheerlijken, zoals geschrevene is: Daarom zal ik U loven onder de naties en tot eer van Uw naam psalmzingen". ¹⁰¹ 1 Kor. 14:12-15 probeert uit te munten tot stichting van de gemeente — vs. 15: "Hoe staat de zaak dan? Ik zal met de geest bidden, maar ik zal ook met het verstand bidden. Ik zal met de geest psalmzingen, maar ik zal ook met het verstand psalmzingen". ¹⁰² Vers 26: "Hoe staat de zaak dan, broeders? Wanneer jullie samenkomen, dan heeft ieder van u een psalm, of lering of een taal. . . laat alles tot stichting geschieden." ¹⁰³ Ef. 5:19 (laatste deel): ". . . en zing en psalmzingt in uw hart tot eer van de Here," ¹⁰⁴ Kol. 3:16: "Laat het woord van Christus rijkelijk in u wonen in alle wijsheid. Leer en vermaant elkaar met psalmen, lofzangen en geestelijke liederen, en zingt in uw hart met dankbaarheid tot eer van de Here". ¹⁰⁵

*De Psalmen hebben een geheimzinnige
"meerwaarde" en tussen de woorden zijn
"stiltes" die voor mensen met geopende oren
meer kunnen betekenen dan een hele reeks
teksten.*

8. DE CHRISTUSVERWACHTING BIJ DAVID

Hiervan zegt dr. A.H. Edelkoort dat in de tijd van de Koningen er ten opzichte van de Messiaanse verwachting voortgang te bespeuren was, maar de kring werd altijd nauwer getrokken totdat ze verbonden was met de stam van Juda. Daarna is de kring weer eens beperkt getrek totdat het huis van David aangewezen werd als de drager van de Messiaanse belofte. Het was in deze tijd dat de Christusverwachting eigenlijk een koninklijk karakter ontving. We kunnen dus zeggen dat de belofte aan David gegeven, de grondslag vormt van de Messiaanse verwachting. We vinden deze belofte in het verhaal van David en Nathan in 2 Samuel hoofdstuk 7. David woonde rustig in zijn paleis want God had hem vrede gegeven van al zijn vijanden rondom. Het feit dat David rustig in een paleis woonde en de ark van die Here nog altijd in een tent stond, bracht David in beweging. Vs 2: "Zie toch, ik woon in een huis van cederhout, maar de ark van God woont in een tent." In vs. 3 antwoordt Nathan de koning: "Ga heen, doe alles wat in uw hart is, want de Here is met u." Maar in de daaropvolgende nacht komt het woord van God tot Nathan wat hij de Koning de volgende dag moet meedelen, een woord dus dat niet zijn oorsprong bij Nathan had maar een rechtstreekse openbaring. Als trouwe gezant van God voldoet Nathan aan de opdracht. Het fragmentarische verhaal geeft

wel de inhoud van Gods woord aan, maar verbergt voor ons het gesprek tussen Nathan en David. Volgens vs. 17 weten wij slechts dat Nathan zijn opdracht uitgevoerd heeft. In vers 6 en 7 herinnert God David aan de tijd en tijden toen hij in geen huis woonde. Dan volgt het gedeelte waarom het eigenlijk gaat 2 Sam. 7:11b tot 16 waarvan we hier een weergave geven:

". . . en de Here geeft o te kennen dat de Here voor u een huis zal stichten.

12. Als uw dagen vol zijn en u met uw vaderen ontslapen bent, zal Ik uw nakomeling die uit uw lichaam zal voortkomen, laten optreden en zijn koningschap bevestigen.

13. Hij zal voor mijn Naam een huis bouwen, en Ik zal zijn koninklijke troon bevestigen tot in eeuwigheid.

14. Ik zal voor hem een vader zijn, en hij zal Mij een zoon zijn; zodat als hij verkeerd handelt, Ik hem zal straffen met een menselijke roede en met slagen van mensenkinderen.

15. Maar mijn goedertierenheid zal van hem niet wijken, zoals Ik die onttrokken heb aan Saul die Ik voor uw aangezicht verwijderd heb.

16. En uw huis en uw koningschap zullen bestendig zijn tot in eeuwigheid voor u; uw troon zal vaststaan tot in eeuwigheid."

Toen Nathan al deze woorden aan de koning meegedeeld had stortte David zijn ziel voor God in een gebed uit, waarin er geen teleurstelling te vinden is over wat God hem verboden heeft. Daarin wordt niets gemeld over de tempelbouw, maar alleen gedankt voor de grote genade door God hem bewezen dat zijn tijd van regeren altijd zal duren en dat niet tot eer van koning David, maar zodat Gods Naam alleen groot gemaakt zal worden en de Here van de Legerscharen bekend zal worden als de God van Israël vs. 26. De wijze waarop Nathan zich hier gedraagt bewijst dat we hier met een Godsopenbaring aan Nathan te maken hebben. Eerst laat Nathan zijn menselijke gevoel spreken dat samenvalt met Davids voornemen, maar dan

verneemt hij het woord van God die met het vrome gevoel van de profeet geen rekening houdt, maar aan hem Gods raad onthult.

Lees weer vers 13: "Hij zal voor mijn Naam een huis bouwen en Ik zal zijn koninklijke troon bevestigen tot in eeuwigheid." Dit vers bevestigt wel dat een nakomeling van David een tempel mag bouwen. Hier wordt met andere woorden gedacht aan een persoon. Hij zal een nakomeling zijn wiens troon voor eeuwig vast zal staan en wiens rijk eeuwig zal duren. Deze

uitdrukking op zichzelf is Messiaans. Het is daarom zeker dat we hier een Messiaanse profetie hebben. Hier wordt geprofeteerd van de grote nazaat van David, die over een eeuwig rijk zal regeren en wiens koningstroon onwrikbaar vast zal staan. Is dit geen tegenspraak met vers 14 wat de mogelijkheid veronderstelt dat deze koning zich zou misgaan en daarom met menselijke straf getuchtigd zou worden? En is daarmee niet in strijd het feit dat aan deze nazaat de tempelbouw toegeschreven wordt! (vs. 13) Ziet het niet alles alleen op Salomo de zoon en onmiddellijke opvolger van David zoals vers 12 beweert. Dat is ongetwijfeld zo. Salomo zou Israëls tempelbouwer worden, maar Salomo zou ook Gods straf ondervinden als hij zich tegen God zou misgaan. Hier hebben we weer hetzelfde verschijnsel waarnaar we in vorige hoofdstukken verwezen hebben. De komst van de Messias valt voor het profetische oog samen met de onmiddellijk op handen zijnde toekomst. Zoals in de Psalmen spreekt het van het hier en het nu maar het grijpt terzelfdertijd naar de toekomst. Dit geeft aan de profetie iets tweeslachtigs, maar dat is een trek eigen aan alle profetische eschatologieën. Wij hebben hier een profetie die betrekking heeft op de Messias, de koning van de eindtijd en ook een andere die wijst op Salomo en zijn tempelbouw. Wat een voorrecht voor David, dat hij kon vernemen dat de Messias uit zijn geslacht geboren zou worden. Geen wonder dat hij daarover in gebed gaat, een gebed dat zelf een psalm wordt waarin hij zijn God in hoogste verrukking dankt. In 1 Kron. 17 vinden we hetzelfde verhaal als in 2 Sam. 7 en het is de moeite waard om de verschilpunten tussen de 2 hoofdstukken te laten zien. 2 Sam. 7:12: "wat uit uw lichaam zal voortkomen" en 1 Kron. 17:11: "wat uit uw zonen zal zijn." Zo vermijdt 1 Kron. 17:13 de naam van Saul door te schrijven: "aan hem die voor u geweest is." We lezen in 2 Sam. 7:16: "En uw huis en uw koningschap zullen bestendig zijn tot in eeuwigheid" maar in 1 Kron. 17:14 luidt deze tekst: "maar ik zal hem laten bestaan in mijn huis en in mijn koninkrijk tot in eeuwigheid" met het verdere verschil dat 2 Sam 7:16 lui: "uw troon zal vaststaan" en 1 Kron. 17:14: zijn en zijn troon zal vaststaan". Maar het belangrijkste verschil is echter, dat in 1 Kron. 17 het gedeelte uit 2 Sam. 7 gemist wordt waarin bedreigd wordt dat Davids nakomeling met een menselijke roede en met slagen van mensenkinderen gestraft zal worden. Men zou daarom van gedachte kunnen zijn dat de profetie van Nathan oorspronkelijk geen Messiaanse zin zou hebben maar als gevolg van de weglating door de Kroniekschrijver, blijkt deze sterk Messiaans te zijn. Inderdaad bewijst de redactie die deze schrijver aan Nathans profetie geeft dat hij deze stellig in Messiaanse zin verstaan heeft, maar dit bewijst nog niet dat deze oorspronkelijk niet — Messiaans was. De zaak is ietwat anders. Zoals we gezien hebben wordt in echt profetische stijl de *verre* toekomst van het hele tijdperk

ertussen overgeslagen. Toen de Kroniekschrijver deze profetie doorgaf, hadden de woorden die op Salomo alleen betrekking hadden, geen zin meer, hij zou het ook pijnlijk gevonden hebben om zo'n bedreiging aan het adres van de grote tempelbouwerkoning in zoveel woorden te zeggen, aangezien het zijn streven was om hem zo gunstig mogelijk te schetsen. Dit is ook de reden waarom hij zelf de afval tot afgoderij aan het einde van zijn leven wegliet (2 Kron. 9). Daarom dan ook laat hij alleen uit de profetie van Nathan de tempelbouw van Salomo blijken en voorts alles wat op de Messias betrekking heeft. De Kroniekschrijver heeft dus niet Nathans profetie Messiaans gemaakt, maar het Messiaanse karakter ervan sterker laten uitkomen. Precies het tegenovergestelde geldt van Ps. 89 waar ook een zinspel op Nathans profetie voorkomt. Het ontroerende lied vergelijkt de droevige toestand waarin het volk Israël in zijn tijd verkeerde met de stralende belofte aan David gegeven. Wat is er van de vervulling van de belofte te bespeuren. Niets en dan ook in geheel niets. Israël heeft geen heerserspositie maar is integendeel de prooi van zijn vijanden en diep vernederd. De dichter had dit blijkbaar op Nathans woorden zo anders verwacht. Op het woord beroept hij zich in vs. 30 zo nadrukkelijk: "En Ik zal zijn nageslacht voor eeuwig laten duren en zijn troon zoals de dagen van de hemel". En in vers 27: "U bent mijn Vader."

Hiermee is het Messiaanse karakter uit Nathans profetie verdwenen. Wat de profeet gezegd heeft van de Messias past de dichter op het volk toe, maar deze zanger is een vrome Israëliet die niet lang hoeft te zoeken naar de oorzaak waarom het heden zo weinig beantwoordt aan de gouden woorden in vroeger eeuwen gesproken. Hij vindt de reden in de zonde van het volk dat de zegen ver weg geschoven heeft en het oordeel nader gebracht heeft. De

woorden van Nathan waarmee de Kroniekschrijver in verlegenheid was — de bedreiging van straf, zijn juist voor de dichter van Ps. 89 de oplossing voor zijn pijnlijke raadsel. Vandaar dat hij hieraan veel meer aandacht schenkt dan aan de Messiaanse voorspelling in de profetie van Nathan en het in nog bredere vorm weergeeft dan in 2 Sam. 7. Ps. 89:31: "Als zijn kinderen mijn wet verlaten en in mijn rechten niet wandelen:" 32: "Als zij mijn inzettingen ontheiligen en mijn geboden niet houden." 33: "Dan zal Ik hun overtredingen met de roede bezoeken en met plagen hun ongerechtigheid." Des te meer treft het ons dat diezelfde dichter durft en kan zingen van de eeuwige goedgunstigheid van de Here en van zijn verbond, dat het vaststaat en dat hij in verheven taal de grootheid van zijn God prijst die groot en geducht in de raad van de heiligen is en vreselijk boven allen die rondom Hem zijn (vs. 8). Dit lied bewijst ook dat er in de tijd na de ballingschap kringen waren waarin de Messiaanse verwachting verflauwt was en waarin de Messiaanse belofte op het volk betrokken is. Terecht kunnen wij zeggen dat Davids tijd het vertrek of beginpunt is voor het ontstaan van het Messiasgeloof, en dat er voor David geen sprake van Messiasgeloof was. Hier vinden wij het uitgangspunt van de bepaalde vorm van de Christusverwachting die de reddersgestalte van de eindtijd in nauw verband brengt met het tijdperk van David en hem met name van koningen uit Davids geslacht huldigen, maar wij mogen daarom niet de gehele verwachting van de grote Heerser van de eindtijd op deze profetie van Nathan alleen baseren en voor een ideale waardering van Davids tijdperk houden. De Christusverwachting is ouder dan de specifieke vorm die deze in Davids tijd ontvangt. De volgende tekst verdient onze aandacht 2 Sam. 23:1-7 het zgn. Testament van David. De aanhef van de laatste woorden van David toont een duidelijke overeenkomst met het gedeelte van Bileam bv. Num. 24:3. Daarmee bedoelen we niet dat David de heidense ziener nabootste. We bedoelen eerder dat er een oude stijlform bestaat waarvan beide zieners gebruik maakten. Dan zouden de woorden van David al als een profetie bekend staan. Zo is het trouwens ook in vs. 2 waar David met nadruk zegt dat: "De Geest van de Here spreekt in mij en zijn woord is op mijn tong." Er zijn wel twee vertolkingen over de aanhef die David gebruikt nl. "de liefelijke in de zangen van Israël." De oude Statenvertaling wijst erop dat hier gedacht wordt aan het auteurschap van David van verschillende Psalmen. Gressman zegt echter dat de bedoeling is dat David zich hier zelf tekent als het geliefde voorwerp van Israëls liederen en waar hij denkt aan de gewoonte van het volk, vooral van de vrouwen, die de triomfantelijke terugkerende Koning toezingen (1 Sam. 18:7; 21:1; 29:5; Ps. 68:26). Dat heeft hij als overwinnende koning zo dikwijls onderzonden. Deze visie van Gressman botst met vs. 2 nl. "de Geest van de Here spreekt in mij, en zijn woord is op mijn tong." In het vorige hoofdstuk hebben we erop gewezen dat David de liefelijke was in de zangen van de gemeente van Israël en dat hij door de Heilige Geest van de Here zingt. Het gaat dus over het auteurschap van David in de Psalmen. Maar dan vraagt 2 Sam 23 vers 3b onze aandacht: "Een Heerser over mensen, een rechtvaardige, een heerser in de vrees van God." Dan zouden wij hier niets anders voor ons hebben dan de schildering van een gelovig konings-ideaal, geen goede koning of hij kan dat alleen maar zijn in de vrees van God. Een rechtvaardige heerser over mensen vertolkte Luther vertolkte als een toevoeging tot het onmiddellijk voorafgaande "God Israëls" en "Rots Israëls". Dit zou wel kunnen maar het brengt mee dat men dan ook het slot van vers 2: "een heerser in de vrees van God" in dezelfde geest moet nemen wat eigenlijk niet kan. Men kan toch niet spreken dat God een heerser in de vrees van God is. Er blijft dus geen andere weg open nl. dat hier in beeldspraak van de gezegende regering van een bijzondere Heerser die zoals de zon aan een onbewolkte hemel stralend over zijn volk opgaat, gesproken wordt. Een beeld dat alom bekend was in het oude Oosten waar een koning meerdere malen met de zon vergeleken werd. Maar David maakt ook melding van de bestendigheid van zijn rijk en van het verbond wat God met hem gesloten heeft, eigenlijk staat het zo prachtig in vers 5: " een eeuwig verbond voor mij daar gesteld." David is alleen maar het voorwerp ervan, niet de medewerker. Deze beide gedachten van een bestendig rijk en een eeuwig verbond maken zonder twijfel deze woorden van David Messiaans en laten ons beseffen dat met deze rechtvaardige Heerser niemand anders bedoeld wordt dan de Messias, wiens komst David met het geestesoog aanschouwde. In profetische verrukking ziet hij al de gezegende tijd die onder de regering van Hem die zal komen, zal aanbreken. Men moet erop letten dat de heerschappij

van deze Heerser niet gevestigd is op geweld en wapens, maar op rechtvaardigheid en het vrezen van de Here. Juist deze samenvoeging bewijst dat dit in de goede verhouding staat tot God en beantwoordt aan de vereisten van God. Dit zal de toekomstige Heerser doen. Dit is een Messiaanse trek en dat David niet spreekt van een koning, maar van een Heerser, dit is het teken dat wij met de laatste woorden van David buiten de menselijk politieke sfeer in de Messiaanse sfeer bewegen. Aan de komst van de rechtvaardige Heerser twijfelt de koninklijke zanger voor geen ogenblik, daarvoor is Gods verbond zijn waarborg. De Messias van wie David al zijn heil verwacht en naar wie al zijn behagen uitgaat (slot vs. 5) zal zeker uitspruiten, een beeld van een Heerser, van de eindtijd waarmee wij nog telkens zullen kennismaken. Dat hij hier te maken hebben met het woord van een echt profetische gedachte, blijkt uit het slot van het stuk. De deugnieten worden in (vs. 6a) als dorens weggegooid. Hier immers wordt aan de komst van de rechtvaardige Heerser die David in een visioen ziet, het oordeel verbonden. Het gevolg van zijn komst zal wezen dat er aan de deugnieten een einde zoals aan dorens zal komen om weggegooid en verbrand te worden. Het lijdt geen twijfel dat David de deugnieten onder zijn eigen volk op het oog heeft en zo vinden we hier reeds de gedachte uitgesproken wat de laatste profeten verhalen nl. dat de dag van de Messias de dag van gericht zal zijn waaraan geen vijand van God zal ontkomen. Deze gedachte is zo echt profetisch en zo in overeenstemming met de geest van de Godsopenbaringen dat David terecht in de aanhef zegt: "De geest van de Here spreekt in mij en Zijn Woord is op mijn tong." Het is een aangrijpend beeld wat hier voor ons getekend wordt. De stervende David verlustigt zich aan het profetische vergezicht dat de Messias komt, dat een heilstijd zal aanbreken, dat de goddeloze van de aarde verdeld zal worden. Het is treffend dat David hier in zijn laatste ogenblikken niet roemt op eigen prestaties, maar over wat God eenmaal zal doen. David zoekt niet zijn heil in wat hij in deze wereld verworven heeft, maar wat God eenmaal in de tijd zal doen wanneer het hem behaagt. Het is duidelijk dat deze profetie van David aansluit bij die van Nathan, er naar terug wijst en zonder zin niet te verstaan is. 2 Sam. 23 is het vervolg van 2 Sam 7. Ook geen wonder want juist in deze woorden van Nathan lag de grondslag voor al Davids — Messiaanse verwachtingen. Deze woorden uit 2 Sam. 27:1-7 zijn van David zelf afkomstig en omdat hetzelfde geldt van het profetenwoord uit 2 Sam. 7 hebben wij de geschiedenis geen geweld aangedaan toen we boven dit hoofdstuk schreven: "De Christusverwachting bij David". We hebben David daarin leren kennen als de profeet van de verwachting, die deze als een belofte ontvangen heeft en zodoende zichzelf daarin verheugd en zich daarmee gesterkt heeft. De Messiasgedachte is voor ons sterker geworden en deze zelf onlosmakelijk verbonden aan de stam van David.¹⁰⁶ In Ps. 132 klaagt Israël zijn nood bij de Here, omdat er van al de beloftes aan David gegeven nl. een eeuwig koningschap en een altijddurend koningshuis niets terecht gekomen was. Daarom begint de Psalm ook met de bede dat de Here toch moet denken aan de moeite van David met betrekking tot de dienst van de Here. Vanaf vers 11 haalt de dichter woordelijk gedeelten aan uit 2 Sam. 7 om de Here te herinneren aan zijn beloften: "Van de vrucht van uw lichaam zal Ek laten zitten op uw troon." Vers 12: ". . . dan zullen hun zonen ook voor eeuwig op uw troon zitten" Vers 17: "Daar zal ik voor David een Koning laten uitspruiten;" Vers 18: ". . . maar op hem zal zijn kroon schitteren" Zo ziet de dichter hier in profetisch vergezicht de toekomst van het Davidshuis, waaraan de Messiasbelofte verbonden is.

De Messiasverwachting in de Psalmen

Dr. Joh de Groot zegt dat wanneer wij op dit veel omstreden terrein betrachten schuchterheid en soberheid gepast is, omdat het een terrein is dat zich leent voor misverstand maar ook voor heerlijke zekerheid. De reden is dat wij niet weten wat de oude heilige schrijvers geweten of niet geweten, of vermoed hebben. Het wordt zeker het treffendste samengevat door prof. De Groot waar hij zegt dat veel Psalmen een bepaalde geheimzinnige "meerwaarde" bezitten en dat er tussen de woorden "stiltes" zijn die voor mensen met geopende oren meer kunnen betekenen dan een hele reeks van teksten. Als God Zichzelf openbaart als een God van heil en wij als Christenen belijden dat er geen heil is buiten de enige Naam onder de hemel tot zaligheid, dan moet alle openbaring, ook in het boek van de Psalmen, een openbaring in Christus zijn, en als de Psalmschrijvers kennis dragen van een gerechtigheid voor God, dan kan dat per slot van rekening geen andere gerechtigheid zijn als die in Chris-

tus. Maar men laat de nadruk hier vallen op **per slot van rekening**. Het einde van de rekening hebben de Oudtestamentische schrijvers niet gelezen. Hun boeken waren de boeken van verwachting en voorbereiding. Ze zijn niet maar net een gelijkstelling met het Nieuwe Testament. God is de God van de geschiedenis ook in deze zin nl. dat er een heilsgeschiedenis is. Alles was niet meteen vol. De Evangelieën volgen niet onmiddellijk op Genesis 3, er liggen eeuwen en eeuwen tussen. Eeuwen van uitzien, van vage en minder vage verwachting. Het Oude Testament is open naar de toekomst, de openbaring is nog niet afgesloten, God heeft nog meer te doen en te zeggen. De profeten en psalmisten staan hier op het strand van de zee van tijd en kijken uit naar de oneindige wijde van een grote oceaan en vragen: Wat komt er?

Hij komt. Wie is die Hij?

Het is algemeen duidelijk dat het God zelf is. God komt en met Hem zijn rijk en zijn heil. De toekomstverwachting van het Oude Testament is theocentrisch. God is het middelpunt ervan. Op veel bladzijden van het Oude Testament wordt geprofeteerd en de verzekering gegeven dat de God van het verbond eenmaal volkomen zal heersen over de hele wereld, over alle volken, nadat Hij eerst al zijn vijanden vernietigd heeft. Dan zal een heilstoestand aanbreken van vrede en gerechtigheid voor allen. Israëlieten en anderen die voor God buigen en Hem gehoorzaam zijn zij zullen burgers van het Godsrijk zijn. In dit rijk zal God heersen, maar er zal ook een bijzondere koning zijn die door de profeten met geheimzinnige woorden aangeduid wordt, nl. Kind, Zoon, Herder, Knecht van de Here, Immanuël. Hij is koning en tegelijk dienstknecht en iemand die plaatsvervangend lijdt en sterft en daarna opstaat (Jes. 53). God komt aan het einde van de dagen als koning van de wereld. De koning noemen wij naar oud Joodse spraakgebruik wat niet helemaal vreemd is aan het Oude Testament, Messias — dit betekent — Gezalfde en in het Grieks Christus. In het Oude Testament wordt onder "gezalfde" doorgaans verstaan of een koning bv. Saul of David (ook Cyrus de Pers) wordt Messias genoemd (Jes. 45:1) of een hogepriester of ook de aartsvaders (Ps.105:15). Heel wat later wordt de uitdrukking Messias voor de Koning van het Godsrijk gebruikt. In het Oude Testament is het heel zeldzaam (Ps. 2:2, 84 en 110). In de Joodse literatuur, geschreven tussen Jesaja 53 (6de eeuw voor Christus) en het begin van onze jaartelling, is het gebruik veelvuldig, maar aan het beeld dat het Oude Testament in zijn geheel aan de Koning in de eindtijd schept worden geen nieuwe trekken toegevoegd. Wij mogen zeggen dat het Oudtestamentische geloof een Messiasgeloof was. Dat mensen in Israël van ouds af die Messias verwacht hebben, als we alleen niet bedoelen dat de Messiaanse verwachting in alle boeken van het Oude Testament kern en middelpunt van de toekomstverwachting vormt, dat is slechts weinig het geval. Het was slechts een oordeel, een stuk van de verwachting die als geheel het beste gekarakteriseerd wordt als Godsverwachting en dan wel verwachting van het Godsrijk. Amos en Hosea hadden wel toekomstverwachting maar zij zinspelen niet op een Koning van de eindtijd, zo ook Sefanja. Ook in sommige Psalmen komt de Godsverwachting sterk naar voren. Wij beperken ons hier tot slechts een paar regels over de Messiasverwachting in het boek van de Psalmen, een woord dat hoogstens tweemaal (Ps. 2:2, 84:10) voor de koning van de eindtijd gebruikt wordt. Intussen is geen boek, zoals ook uitgedrukt in de inleiding op de Psalmen van de Leidsche Vertaling, in zijn geheel zo Messiaans. Mensen die Gods lof bezingen hebben zoals de oude psalmisten, meer gezien dan wij. Zij hebben wel de uitkomst in de verte gezien. Slechts zij die in een schamele tent woonden, hebben oprecht met een sterk geloof verlangd naar de stad van de toekomst met fundamenten. Wat de oude vromen van de Christus Gods aanschouwd hebben, kunnen latere uitleggers niet zeggen, zij kunnen echter in de richting onuitgesproken vermoedens koesteren. Maar ik beperk mij tot degenen die een mens kunnen narekenen (bepalen). Dan is het duidelijk dat ik mij moet houden bij de "koningspsalmen". Daar wordt in geestdriftige woorden en op uitbundige wijze een aardse koning geprezen die in de lofprijzing de perken van het menselijke overschrijden. De trekken van de toenmalige koning vervagen en erachter verrijst voor de lezer het beeld van de toekomstige heilsvorst, de Messias van de eindtijd. Wat een mens van hem ziet en verwacht wordt wel vastgeknoopt aan de bestaande koning, maar is ook los van hem. Al het aardse en menselijke verbleekt tegenover het Goddelijk-Messiaanse. De aardse koning verdwijnt als achter een sluier en word type van de toekomst-

stige Goddelijke Koning van de eindtijd, de Messias. Dit is vooral het geval met Psalmen 2, 18, 20, 21, 45, 72, 89, 101, 110, 144:1 -11. Overal is hier de koning, de Koning van de Here, en zijn daden, goddelijke daden, en zijn heerlijkheid, goddelijke heerlijkheid. In Ps. 2 gaat het om di troonbestijging van een Judeese (Israëlitische) koning uit de tijd na David, misschien Josia in de 7de eeuw voor Christus te Jeruzalem vs. 6: "IK (—God) heb mijn Koning gezalfd over Sion, mijn heilige berg". Het is duidelijk dat hier naast de geschiedkundige verklaring de Messiaanse moet gelden. Vers 7-9. Al in de oud Joodse geschriften wijzen deze verzen op de Messias. In elk geval worden hier kwalificaties aan de koning van Jeruzalem gegeven die slechts van toepassing zijn op de koning van de eindtijd zoals men ook vindt bij Jesaja. God en deze koning horen bij elkaar zelfs in zo'n nauw verband dat in het 2de vers de Messias en God met elkaar gelijk gesteld worden. Vers 2: "De koningen van de aarde staan gereed en de vorsten houden samen raad tegen de Here en tegen zijn Gezalfde en zeggen". Hierin heeft het woordje 'en' bijna die waarde van een = gelijkeken. Zij staan op tegen de Here en daarom tegen de Messias. Daarom zou de onderwerping van de volken aan de Messias uitlopen op hun volkomen dienst aan God. Nauwverwant aan Ps. 2 is Ps. 110 dat hoogstwaarschijnlijk door de rabbijnen i de tijd van Jezus als Messiaans beschouwd werd. (Vergelijk Matt. 22:41 vv. 26:64 en 1 Kor. 15:25 vv.). Deze verzen stellen de Psalmen naast de profetische uitspraken betreffende de Messias en reiken tot dezelfde hoogtes van het Nieuwe Testament. Ook de andere genoemde Psalmen bevatten meer of minder duidelijke Messiaanse inhoud. Zo kan men het Evangelie van de Heiland van de wereld brengen beginnende bij de geschriften van het Oude Testament (Hand. 8:35) en dan niet slechts bij Jesaja maar ook bij vele Psalmen. De afstand tussen de Psalmbundel en het Nieuwe Testament is uiterst gering. In de Psalmen reikt het Oude Testament boven zich uit naar het Nieuwe Testament. De woorden van sommige psalmdichters zijn als een stroom die naar de zee snelt en in de benedenloop van de stroom ziet men duidelijk de wijde zee van Gods oneindige genade in Jezus Christus. Er is in veel Psalmen hetzelfde evangelie als in het Nieuwe Testament. Ook daar klinkt het: "Want zo lief heb ik de wereld gehad". Ook daar is de Man op de achtergrond dit in het nieuwe verbond naar voren treedt. Ook daar mag men op elke bladzij zelfs in elke regel horen: Zo spreekt de Here. Daarom zijn er ook zo veel aanhalingen in de onderwijzing van Jezus uit de Oude Psalmen terwijl de zinspelingen legio zijn.¹⁰⁷ Geen wonder dat Augustinus van de Psalmbundel zegt: "de eeuwige stem van de gehele kerk, zij zijn de oecumenische liederen van onze kerk, ouder en beter dan welke andere verzameling ook".

God openbaart zich als de God van de geschiedenis omdat hij de God van het Verbond is.

9. HET OPENBARINGSKARAKTER VAN DE PSALMEN

Dr. Joh de Groot zegt: Onze Psalmen zijn niet maar gewone geestelijke liederen, zij vertolken in de eerste plaats niet allerlei diep menselijke gevoelens van ontzag, bewondering, toorn, liefde, hoop en geloof, maar allereerst brengen de Psalmen goddelijke openbaring. Gods hart is er wijd geopend. Gods mond spreekt er. Gods hand is er gevuld met zegeningen, die vloeien naar alle mensen die ernaar zoeken. Ds. Knap noemt ze ergens zangen van de Heilige Geest. Het zijn liederen, klaagzangen, lofzangen van mensen. Het zijn ook hemelse liederen in de letterlijke zin van het woord. Ze zijn hemels want ze spreken van leven en vrede en vreugde die alle verstand te boven gaat. God is er, en Hij alleen is groot. In de Psalmen wil God ons ontmoeten als de God van heil, en wat openbaart God bij de ontmoeting? Allereerst en feitelijk uitsluitend Zichzelf. Alle openbaring is Godsopenbaring in de meest letterlijke zin van het woord: openbaring door God en aangaande God. Hij openbaart zich hier als Schepper van hemel en aarde, als onderhouder van alles wat bestaat, als God die in bijzondere zin degenen die aan Hem toebehoren, beschermt, leidt en helpt. Hier klinkt het getuigenis van beiden Oude- en Nieuwe Testament: er is maar één enige God, de heilige, alwetende, de genadige en liefdevolle. Hij is hier de God van goedertierenheid en barmhartigheden, de God van het suizen van een zachte stilte. Hij verlost, Hij zegent, Hij laat recht geschieden, Hij geneest, Hij redt van de dood, Hij verhoort het gebed. De hele aarde is vol van de goedertierenheid van de Here (Ps. 33:5) (Ps. 104:24). Hij zorgt voor alle schepselen (Ps. 89:15, 145:9), ja de hele schepping is het werk van Zijn zegenende goedheid. (Ps. 136:1 en vv.). Toch blijft Hij ook de rechtvaardige, die eist dat aan Zijn gerechtigheid voldaan moet worden. Hij is de vreeswekkende, majesteitelijke God die toornt over de zonde als een verterend vuur en die in zijn grimmigheid verschrikt hen die zich tegenover Hem stellen (Ps. 2:5) die straft en kastijdt, die zijn zwaard trekt, zijn boog spant, (Ps. 7:13) zijn pijlen schiet tegen degene die zijn eigendom vervolgen (Ps. 7:14, 120:4). Hij is ook de rechtvaardige Rechter (Ps. 7:12) maar dit alles doet nergens in het Psalmboek afbreuk aan het feit dat Hij God is, barmhartig en genadig, lankmoedig en groot van goedertierenheid, die niet altijd twist en voor eeuwig de toorn behoudt, maar die als een vader zich ontfermt over hen die hem beminnen en vrezen (Ps. 103:8 vv. 90:14 vv.). God is hier (in de Psalmen) evenals op alle bladzijden van het Oude Testament de God van de geschiedenis. In hun lotgevallen ontmoeten volken en mensen de levende God. De zinvolle goddelijke handeling is spil en ruggengraat van alle gebeuren en geeft aan elke gebeurtenis zijn plaats in een hoger plan. Geen mensen, geen koningen, geen legeroversten schrijven het boek van de geschiedenis. Zij zijn maar net dienaren van de Here die vooraan gaat en de weg bereidt en de route voorschrijft, maar God schrijft het boek van de geschiedenis. Lees maar Ps. 78, 105, of 106 om te zien hoe God het middelpunt vormt van de geschiedenis. Hij is het onderwerp van de meeste actieve werkwoorden in alle Psalmen. God is hier de God van de geschiedenis, omdat Hij de God van het Verbond is. In het woord "Verbond" is uitgedrukt de verhouding van God tot de mens, een verhouding van genade die openbaar wordt in grote daden, vooral verlossingsdaden van het ganse volk (uit het slavenhuis uit Egypte) en daden van vergeving voor volk en enkeling. Het verbond geeft betekenis aan alle gebeuren en zet de mens op zijn plaats waar hij God moet dienen. Het verbond veronderstelt dat de mens gehoorzaam zal zijn aan het Woord van God, dat is zijn plicht, maar ook zijn recht. Hoewel het woord "verbond" zelden in de Psalmen voorkomt (Ps. 25: 10:14); 89:4; 103:18) is de verbondsgedachte toch overal op de achtergrond aanwezig als een stille, levende werkende kracht. In dit verband wordt in de Psalmen bijzonder duidelijk gesteld wat de zonde eigenlijk is. Er bestaat geen boek waarin zo scherp, zo eenvoudig en zo diep omlind wordt wat zonde en wat genade is. Of beter gesteld, hoe zondig de mens en hoe genadig God is. Dat de zonde in zijn wezen ongerechtigheid en verzet tegen God is en ook schuld tegenover Hem die tegenover Zijn liefdedaden afhankelijkheid en trouw van het geloof verwacht maar dat de zonde ons meesleurt in de

diepste diepten van verlorenheid en verderf — er bestaat geen boek dat ons dit duidelijker voor ogen stelt als het boek van de Psalmen. Wie zijn zonde belijdt en zich neerbuigt in het stof van de aarde, voor hem geldt (zo verzekeren de oude psalmisten voortdurend). Ps. 32:5; Ps. 51:3,4, 5,6, 12 en Ps. 130:4. God is hier de genadige Vader, dezelfde die in het hogepriesterlijke gebed heet "Heilige Vader" en "Rechtvaardige Vader". Misschien wordt het wesen en de aard van de zonde en genade nergens scherper dan in Ps. 103:3, 4 getekend, waar tegenover de drievoudige kanker van zonde nl.: ongerechtigheid smaadt, pijn en ziekte ondergang in heden en toekomst. de psalmist, de drievoudige werking van Gods genade stelt nl.: vergeving genezing' verlossing. Op eenvoudige wijze wordt hier de weg van heil aangetoond. Dit is de weg van algehele overgave aan Hem in het geloof, dat de zonde niet kan verdragen en roept tot heiligmaking. God wekt ook door zijn openbaring in de Psalmen in ons het verlangen naar de Christus van God van het Nieuwe Testament. Bij alle Psalmen en vooral de klaag- en koningspsalmen, bestaat er een bepaalde geheimzinnige, "meerwaarde" die zich niet altijd laat omschrijven' door een bepaald vers of verzen, maar vooral aan wat verzwegen wordt: De Psalmen bestaan niet alleen uit woorden, maar uit woorden en stiltes. Ze spreken van het heden maar grijpen naar de toekomst. Ze kennen het hier en nu, maar ook de verte en ginds. Sommige hebben de stilte verstaan en het IK verklaard met de Christus Gods, vooral als de Psalmist lijdt en zucht en kermt. Hoe het ook zij, bewijzen in de ware zin van het woord verlangt de mens niet hier. Bij de huidige lezer die een open oor en hart heeft gaan de gedachten bij het lezen van de Psalmen voortdurend naar het Nieuwe Testament en het wordt altijd schoner, beter, naar mate hij het Oude Testament beter kent. Dit alles en nog meer wordt in het boek van de Psalmen geopenbaard. Het is het boek met onverbiddelijke eisen van overgave en heiligheid — eisen die zo diep zijn als de afgrond, duizenden duistere nachten diep. Maar tegelijkertijd het boek met de hemelse beloften "Ik ben met u, Ik zal u nooit verlaten". (Ps. 30:6)."108

De Messiasverwachting in het Oude Testament is altijd gekoppeld aan een koningsvoorstelling.

10. HET HISTORISCH-ESCHATOLOGISCHE KARAKTER VAN DE PSALMEN

Dr. A.H. Edelkoort zegt: Het Oude Testament, en daarom ook de Psalmen, is het boek van verwachting. Zo ziet niet alleen de Christen, maar ook de Jood het Oude Testament. Het ziet met ogen van verlangen uit naar de toekomst, wanneer God met een machtige daad de kroon zal zetten op zijn prediking. Het Oude Testament is verwachting die jaagt naar verwerkelijking, belofte die om vervulling roept. Wie het Oude Testament wil zien aks een afgesloten geheel, weerspreekt het doel van zijn (O.T.) getuigenis. Wat verwacht het Oude Testament dan? Het antwoord op deze vraag geeft het O.T. zelf nl. de Messias. Met dit antwoord is de gehele verwachting niet omschreven. De Oudtestamentische verwachting is rijker, maar in de Messias is het belangrijkste deel van de verwachting verpersoonlijkt. Het woord Messias betekent "gezalvde". Dit woord is ook in het Oude Testament ontleend aan de zalving van koningen en priesters. Elke koning, elke priester kon dus Messias heten. Toch heeft het woord Messias niet deze algemene betekenis, maar draagt een bepaald karakter. Het verwijst niet willekeurig naar elke koning-priester, maar een specifiek bepaalde koning-priester die men verwacht aan het einde van de geschiedenis van deze wereld, al komt het woord Messias nergens in het Oude Testament voor. Het woord Messias heeft eschatologische waarde. De Messias is "Hij die zal komen" (Matt. 11:3). Net als eschatologisch een kenmerk is van Messias, is Messias verbonden aan het begrip "koning". Terecht treffen we dan ook in het latere Jodendom de uitdrukking "koning Messias" aan.

Het zal later moeten blijken, zoals sommigen willen, dat het begrip Messias zijn ontstaan aan de Joden te danken heeft en dat het begrip in het Oude Testament aanwezig is, al ontbreekt de term. In elk geval staat vast dat de Messias een koning is, of beter gesteld de koning van het einde is. Het Oude Testament en daarom ook de Psalmen zijn verleden, heden en toekomst maar vooral toekomstverwachting. Wat is het verschil tussen Messiasverwachting en Christusverwachting. Christus en Messias betekenen precies hetzelfde maar zakelijk is er toch verschil aangezien aan het woord Christus niet uitsluitend de gedachte van Koning verbonden is, maar meer de gedachte van een wereldheiland. Het Oude Testament bevat Messiasverwachting inderdaad, maar het bevat veel meer dan dit alleen, het vertolkt ook de verwachting van een heilsbrenger, een redder, een wereldheiland, ja zelfs van een knecht van de Here die door zijn lijden de mens tot zegen zal zijn. Wij kunnen de Messiaanse verwachting niet vermijden, maar dan alleen wanneer er een koningsvoorstelling aanwezig is. Er dient ook op gelet te worden dat bij de naam van Christus onwillekeurig gedacht wordt aan Jezus van Bethlehem die op Golgotha gestorven is, m.a.w. de vervulling van de verwachting van het Oude Testament. Men spreekt ook van de Messiasverwachting bij andere volken en zij hebben ook hun heilsbezorgers, maar dan word het meervoud terwijl het woord Messias geen meervoud kent. Toch kan er buiten Israël en buiten het christendom om, niet van een Messias sprake zijn. Andere heilbrengers van andere volken kunnen dus niet Messias heten. De Messiasgedachte is Israël's prerogatief. Reeds hierom heeft geen ander geloof buiten Israël en het christendom eschatologie. Alleen Israël en het christendom weten van een gestalte die niet in deze wereldperiode, maar juist aan het einde ervan in een nieuwe wereld over een rijk van vrede zal beschikken wanneer alle rijken opgehouden hebben om te bestaan. In engere zin kennen dus slechts Israël en het christendom de Messias. De wereld smacht ook naar een verlosser, ze hoopt op de komst van een betere tijd. De heilsbezorgers van deze wereld zijn altijd verlossers uit de nood. Al de redders hebben dit gemeen dat ondanks alle mystiek zij een intellectuele verlossing beogen. Hierin wordt een geweldig tekort openbaar wat eigen is aan deze heilbrengers, deze mist het zondebesef en ziet niet in dat de nood van de mensheid in zijn diepste wezen niet materieel, niet intellectueel, niet psychisch en ook niet moreel is, maar wel religieus. Omdat dit besef alleen bij Israël en het christendom

aanwezig is kan en mag geen van al de zogenaamde verlossers op een lijn gesteld worden met de Christus die Israël verwacht, noch met de Christus die het evangelie verkondigt. De Christusverwachting van het Oude Testament en ook de Christusprediking van het Nieuwe Testament hebben beiden het onmisbare kenmerk van waarachtig zondebesef. De catechismus stelt het zo mooi met de behandeling van de verlossing door Jezus Christus, waar de ellende de verlossing voorafgaat. Zonder zondebesef geen Messiasgedachte, geen Christusverwachting. Ook in tijd van voorspoed en welvaart kent Israël zijn Christusverwachting, want die herinnert hem aan de Schenker van een nieuwe tijd. Het gaat immers bij Israëls Christusverwachting om de komst van Gods rijk op aarde. Hun Christusverwachting is niet alleen in tijden van nood en ellende, maar trekt door alle eeuwen van Israëls volksbestaan. De verwachting van het Oude Testament heeft dus betrekking op de toekomst. Trouwens alle profetie is grotendeels toekomstprediking. Er was een tijd dat mensen het niet zo gezien hebben, maar dat de profeten hun woorden richtten tot het volk van hun tijd om hen tot een beslissing te brengen. De toekomst echter die de profeten gezien hebben was tevens altijd de allerlaatste toekomst. Er is trouwens een vergissing die aan het geloof zo eigen is nl. voor het geloof bestaat er geen categorie van ruimte en van tijd, maar is de eeuwigheid van God tegenwoordige werkelijkheid.¹⁰⁹

De Psalmen van Gods koningschap.

Wij willen onze aandacht aan enkele van de volgende Psalmen schenken nl. Ps. 46, 47, 93, 96, en 99. Deze staan ook bekend als de troonbestijgingspsalmen.

Ps.46:

Evenals Ps. 47 slaat ook deze Psalm op een concrete overwinning van Israël, heel waarschijnlijk die over Sanherib, die volgens 1 Kon. 19 op zo'n wonderlijke manier van de muren van Jeruzalem verdreven is. Zie vs. 6: "God is er binnenin, het zal niet wankelen; God zal het helpen als de dag aanbreekt". Deze Psalm is een krachtig lied van de niet inneembaarheid van Jeruzalem dat door de God van Israël beschermd wordt. Maar deze geloofszekerheid (want het is niets anders) wordt op zo'n wijze uitgejubeld dat het alle historisch perken te boven gaat en alleen maar het grote wereldeinde kan uitbeelden. Reeds hoort de zanger de zee bruisen en de wateren schuimen, hij voelt al de grond beven, hij ziet de bergen wankelen. Hij ziet dit ontzagelijke einde onbevreesd tegemoet, niet in eigen kracht, maar omdat hij weet: (vs. 8 & 12): "De Here van de legerscharen is met ons, de God van Jakob is een rots vesting voor ons." Men bewondert zo'n sterk geloof. Zo is ook dit lied historisch van oorsprong, maar eschatologisch van strekking.

Ps.47:

Ook Psalm 47 evenals 46 bezingt 'n pas behaalde overwinning. Deze bepaalde overwinning wordt in eschatologisch licht gezien d.w.z. als profetie en waarborgt, ja als inleiding tot de eindoverwinning van God. Voor het zienssoog van de dichter die in verrukking verkeert, is God reeds de wereldkoning geworden. Reeds hoort de dichter het de klank van de bazuin en hij roept de hele wereld op om voor die Koning — dat is voor God — Psalm te zingen: vs. 6: "God vaart op met gejuich de Here met bazuingeklank — vs. 7: Psalmzingt tot eer van onze Koning, psalmzingt." Het is duidelijk dat met de troon de hemeltrouwen bedoeld wordt of nog beter gesteld de wereldtrouwen. Hoor de zanger in vervoering juichen bij het bepeinzen van de overwinning. vs. 2: "Alle volken, klap met de handen; juich tot eer van God met een stem van gejubel! vs. 3: Want de Here, de Allerhoogste, is geducht, een grote Koning over de hele aarde." Deze psalm is geschreven in de geest van het Oude Testament wat het koningschap van God in nauw verband brengt met het nationale geluk van Israël.

Ps. 75:

Zoals in Ps. 46 en 47 staat de dichter ook in het onwrikbare geloof dat er een tijd zal komen waarin de heerlijkheid van de Here ten volle openbaar zal worden in beide zegen en gericht. Tegenover de schijn van de zonde stelt de dichter de werkelijkheid. Hij ziet God, de God van Israël, zijn eigen God die zit op de wereldtrouwen en hij hoor Hem spreken dat de heilstijd van Israël naar de eeuwig Raad van de Here zijn vastgestelde tijd heeft. Hij zal komen op de rechte tijd, wanneer de tijd vervuld is, die bij God alleen bekend is. Gods gericht komt en door God alleen zal Israël verlost worden.

Ps.93:

Drie gedachten is in deze Psalm samengevoegd nl. de God-Koning de God-Schepper en de Tempel God. De God-koning voorstelling draagt een sterk eschatologische kleur. God is koning geworden en heeft de verlossing voor zijn volk bewerkt, maar dit is nog maar voorspelling, het eigenlijke moet nog komen, de eindoverwinning waarna God volkomen Koning zal wezen. Deze Psalm is ook na een overwinning van Israël gedicht maar ook deze overwinning moet gezien worden als de ouverture van de Messiaanse eindtijd.

Ps.96:

De dichter van deze Psalm doet een oproep aan alle bewoners van de aarde om " een nieuw lied te zingen (vs. 1). Een nieuw ogenblik in de wereldgeschiedenis breekt aan nl. de erkenning van de Here als de enige, ware God van alle volken en het begin van de heerschappij over alle naties. No laat de dichter de Here zien in alles overtreffende majesteit. Hij woont in de hemelse tempel. Voor zijn troon staan zijn gezanten, maar zij zijn niet van vlees en bloed, het zijn geestelijke machten, dragers van koningsheerlijkheid, majesteit en heerlijkheid die zijn goddelijke macht uitdragen en in de tempel spreekt alles van macht en pracht (vs. 6). Wanneer dan de ganse aarde met heilige eerbied zichzelf voor God zal neerwerpen, dan zal de jubelzang alom klinken: "De Here is koning geworden."

Ps. 99:

Ook in Ps. 99 ontmoeten we dezelfde tweeheid van voorstelling: God is koning en God moet en zal nog Koning worden. Voortdurend troont Hij, boven de ark op de cherubs, als Israëls koning. Dat Hij dat is heeft hij opnieuw bewezen in de overwinning aan Israël gegeven. (vs. 4) "U hebt bevestigd die rechtvaardig is, U hebt recht en gerechtigheid gedaan in Jakob". Dit is een oosterse zegswijze die ook anders gezegd kan worden nl.: "U hebt aan Israël voorspoed en succes gegeven," waarmee waarschijnlijk de overwinning op het slagveld bedoeld is. Deze zegepraal van de God-koning vervult de zanger met heilig enthousiasme, hij ziet reeds de tijd naderen wanneer di God van Israël over alle volken zal heersen en zij Hem alleen zullen loven en aanbidden en dan jubelt hij het uit (vs. 1): "De Here is Koning, (vs. 2) De Here is groot in Sion; en verheven is Hij boven alle volken, (vs. 3) Laat hen Uw grote en geduchte naam loven! Heilig is Hij! (vs. 5) Verhef de Here onze God en buigt u neer voor de voetbank van zijn voeten, (vs. 9) Verhef de Here onze God, buigt u neer voor zijn heilige berg. Want heilig is de Here onze God." Ook hier is weer de God-koning de tempel-God die nu koning is en eens koning zal zijn. Dit lied is slechts eschatologisch te verstaan in zijn sterke geloof en laaiende geestdrift. Precies hetzelfde kan ook van andere soortgelijke Psalmen gezegd worden. Andere Psalmen waarin God de koningstitel ontvangt zijn de volgende: Pss.: 5:3; 10:16; 25; 29:10; 44:4; 47:9; 68:25; 74:12; 84:4; 95:3; 103:19; 145:1,11,12,16 en 146:10.¹¹⁰ Welk lied door mensen gemaakt kan ooit op één lijn gesteld worden met het lied door God aan zijn kerk geschonken? Welk ander lied draagt de eigenschap van historisch-eschatologisch te zijn of anders gesteld, de Psalmen overspannen de tijd, ze zijn Oudtestamentisch en ze zijn Nieuwtestamentisch, maar meer nog ze zijn Messiaans, want ze roepen naar een koning van de eindtijd die nog moet komen. Verstaat u nu wat het betekent als er van de Psalmbundel gesproken wordt als de "Kleine Bijbel" die di ganse Bijbelinhoud van Genesis tot Openbaring omspannt. Hoe wonderlijk zijn de Psalmen niet, het is een boek van meerwaarde en van stiltes. Het beschrijft een gebeurtenis in de dagen van Israël en terzelfdertijd wordt deze gebeurtenis profetie die naar het einde roept, naar de tweede komst van de Messias, de Koning van de wereld.

Lofzangen en geestelijke liederen hebben niets te maken met Schriftberijmingen, gezangen en vrije liederen .

11. DE EXEGESE (VERKLARING) VAN 1 KOR. 14:26, EF.

5:19 en KOL. 3:16

In de vroege-Christelijke erediensten is ook gezongen. Er is weinig bekend over de plaats die het lied in deze kerk innam en de wijze waarop gezongen is, behalve dat we kunnen zeggen dat het een heel belangrijk deel uitmaakte van de oudste erediensten. Reeds in het Nieuwe Testament vinden we de eerste verwijzingen ernaar bij Paulus waar hij die gemeentelieden aanspoort om onder elkaar te spreken met psalmen, lofzangen en geestelijke liederen (Ef. 5:19 en Kol.3:16). Dr. van Andel zegt hiervan: "Wat psalmen zijn, is duidelijk, alhoewel de apostelen waarschijnlijk niet alleen aan de 150 Oudtestamentische liederen gedacht hebben, maar misschien aan gelijksoortige liederen zoals bv. de lofzangen van Zacharia en Maria. Met lofzangen bedoelt Paulus waarschijnlijk ook andere liederen door de gemeente gezongen. Wij beschikken echter niet meer over deze liederen. Het is niet zo gemakkelijk om te verklaren wat Paulus met geestelijke liederen bedoelde. In ons taalgebruik zouden wij deze uitdrukking vervangen door psalmen en lofzangen. Voor ons betekenen geestelijke liederen een begrip van verzameling waaronder men verschillende soorten gezangen verstaat, naast de psalmen en het loflied ook het boetelied, het danklied, het bedelied en behalve dezen, ook liederen die men thuis of elders gezongen heeft. Bij Paulus wordt stellig geheel iets anders bedoeld. Als hij de geestelijke liederen noemt naast de psalmen en lofzangen moet heel waarschijnlijk aan drie soorten kerkliederen gedacht worden. Het woord geestelijk is in het Grieks bekend als pneumatikos. Daarin is het woord **pneuma**, geest wat in het Nieuwe Testament gebruikt wordt voor Heilige Geest. Een pneumatisch lied zou dan een spontaan door de Heilige Geest ingegeven lied kunnen zijn, dat niet door de gemeente als geheel gezongen werd, maar door een broeder of zuster die de Heilige Geest tot zang inspireerde. Dit pneumatische, spontaan door de Heilige Geest ingegeven liederen passen geheel in het beeld wat Paulus ook elders tekent van het gemeentelieven in de apostolische tijd. Want volgens 1 Kor. 14:26 had de eredienst in de oude tijd een schraal omlijnd karakter, zodat er ruimte was voor wat men kan noemen een charismatische improvisatie (uit di vuist voorgedragen m.a.w. onvoorbereid). Iedereen droeg iets bij tot de eredienst, Een psalm, een lezing, een openbaring, een vreemde taal (tong) of uitlegging, als het maar alles tot stichting van die gemeente gebeurde Het is niet onmogelijk dat de bijdrage van sommige lidmaten bestond uit het pneumatische, d.i. het spontaan door de Geest ingegeven lied. Van de drie soorten liederen die de apostel in Ef. 5 noemt bekleedden de psalmen aanvankelijk de voorname plaats. De psalmen waren eerste en in de oude tijd het meeste. De gemeente heeft zondermeer de Psalmbundel van de synagoge en tempeldienst overgenomen. Zij hebben het "ik" van de psalmschrijvers op het "ik" in hun eigen leven toegepast en in de nood van de Oudtestamentische zangers hun eigen nood geklaagd en ook een heenwijzen naar het koninkrijk van God gevonden die in de Here Jezus Christus nabij gebracht is. Het psalmlied was zeker niet het onbelangrijkste wat de gemeente van het Jodendom ontvangen had. Helaas is er weinig bekend over het kerklied in de eerste eeuwen.¹¹¹ Al wat we weten is dat het deel uitmaakte van de liturgie. *Opsommend kunnen we zeggen dat dr. Van Andel tot ie conclusie komt met betrekking tot genoemde drie*

*Schriftgedeelten dat **Psalmen** betrekking hebben op de Oudtestamentische Psalmbundel, overgenomen van de synagoge- en tempeldienst plus nog iets anders bv. De lofzangen van Zacharia en Maria. **Lofzangen** (zoals naar verwezen in teksten) zou zien op andere liederen die door de gemeente gezongen werden, die verloren gegaan zijn.*

Geestelijke liederen wordt verklaard met door de Heilige Geest ingegeven liederen (charismatische improvisatie — uit de vuist voorgedragen liederen) niet door de gemeente als geheel gezongen maar door een zekere broeder of zuster. Sprekend hiervan zijn de lofzangen van Simeon, Zacharia en Maria.

Het is interessant om erop te wijzen dat prof. Josua van Iperen niet dit standpunt met dr. Van

Andel deelt over de lofzangen van Maria, Simeon en Zacharia. Hij zegt: Dit weten we en mogen we bij voorkeur melden dat de Lofzangen van Maria en Simeon, hoewel bij Lukas geboekt, echter niet afzonderlijk in hun godsdienstbijekomsten gezongen zijn. Mogelijk hebben zij geredeneerd dat zee (lofzangen) niet gepast waren bij alle gelovigen, en dat de bijzondere gelegenheid waar ze gedicht waren en het voorrecht van de beroemde personen die ze uitgegalmd hebben, uit het oog verloren wordt, zodra een gewone Christen naderhand in de eerste persoon zingt, zoals de zwangere moedersmaagd en die grijsaard in verrukking. Wie zijn wij bv. om van toepassing op onszelf zoals Maria te kunnen zingen en wel in de zin zoals Maria:

"want ziet, om 's Heeren doen,
zal elk geslacht voortaan,
Alom mij zalig spreken."

Dan vervolgt prof. Van Iperen dat hij zich niet verder in hun oordeelkundige en wijze bedenkingen wil inlaten omdat zij wisten wat zij deden in die uitvoering van hun openbare godsdienst tot verheerlijking van God in Christus, waarvoor overvloedige bewijzen zijn.¹¹²

Prof Van Iperen zegt het volgende van 1 Kor. 14:26, Ef. 5:19 en Kol.3:16:

Christus en zijn apostelen hebben de gewijde Joodse lofzangen van hun tijd geenszins afgeschaft, maar die overgenomen, zelf gezongen en Paulus evenals Jakobus hebben het gebruik van de psalmen, lofzangen en geestelijke liederen aan de gemeentes van Corinthe, Efeze en Kolosse en aan de 12 stammen in de verstrooiing ten sterkste aanbevolen. Zo is de godsdienst van buiten geleerd en door geheel de Christenwereld in zwang gebracht. Wat wel waar is, is dat men geen uitdrukkelijke vermelding van nieuwe psalmen en lofzangen die door de Zaligmaker, apostelen of apostolische mensen gedicht zijn en vervolgens in de gemeente ingevoerd zijn, vindt.¹¹³ Zoals in de dagen van David en Asaf was het ook in de dagen van Zerubabel en Nehemia dat er hoofden over de zangers waren, die de lofzang tot eer van God aangeheven hebben. Het is niet te betwijfelen dat de instellingen die tijdens de opbouw van de tweede tempel gemaakt zijn, in zwang gebleven zijn ten tijde van de apostelen en ook door de Christenen overgenomen zijn. Om deze reden zijn daar geen nieuwe opdrachten door de apostelen en is zelfs meestal de Joodse gebruiken behouden en ingevoerd.¹¹⁴ Wanneer Paulus in de gemeente van Kolosse, Efeze en Korinthe in het hartje van Griekeland opwekt tot onderling godsdienstig gezang, is het waarschijnlijk zo dat zij niets anders gezongen kunnen hebben als de Hebreeuwse Psalm. Ten tijde van Christus werd de Hebreeuwse Psalm volgens zijn oorspronkelijke tekst in de tempel gezongen zoals deze vandaag nog in de synagoge gezongen wordt. De Lofzang van Maria werd ook later openlijk ingevoerd en Bingham beweert dat dat gebeurde aan het begin van de 6de eeuw. Hetzelfde gebeurde met de Geloofsbelijdenis die als lofzang verschenen is. Het schijnt alsof de mensen bij de eerste Christenkerk deze nooit gezongen hebben, en dat kon ook niet gebeurd zijn, omdat de geloofsleuze niet met dat oogmerk opgesteld was.¹¹⁵ Ef. 5:19: "Spreek onder elkaar met psalmen en lofzangen en geestelijke liederen; en zing en psalmzingt in uw hart tot eer van de Here." Kol. 3:16: "Laat het woord van Christus rijkelijk in u wonen in alle wijsheid. Leer en vermaant elkander met psalmen en lofzangen en geestelijke liederen, en zingt in uw hart met dankbaarheid tot eer van de Here."

Deze twee verzen worden samen behandeld met het oog op het feit dat er zoveel overeenkomst is tussen hen en beiden door Paulus geschreven zijn en klaarblijkelijk door dezelfde gedachtegang bij de apostel geïnspireerd zijn. Meestal wordt een beroep op deze teksten gedaan om het vrije lied, gezangen en Schriftberijmingen te verdedigen. Dat dit ten onrechte is, zal uit de exegetische blijken. Bij de verklaring hiervan willen we prof. M.A. Kruger aanhalen in zijn opsomming van de standpunten van Van Leeuwen, Greijdanus, F.W. Grosheide, Herman Ridderbos en Calvijn. "Calvijn zegt dat met deze **liederen** alle soorten godsdienstige liederen ingesloten worden. In de **psalmen** wordt dan meestal gebruik gemaakt van een muziekinstrument samen met het gebruik van de tong, Een **lofzang** is een prijslied gezongen door de stem alleen of met begeleiding en een **geestelijk lied** bevat niet alleen prijzen, maar ook opwekking en andere elementen."¹¹⁶ Greijdanus wijst erop dat het zingen van de genoemde liederen (psalmen, lofzangen en geestelijke liederen) bezielde moest zijn door de Heilige Geest. De drie genoemde woorden moeten gezamenlijk de volheid van de uitstorting

van het hart in dank en lof en jubel weergeven. De drie soorten liederen zijn niet scherp te onderscheiden. Het is ook niet zeker dat er een muziekinstrument bij was. Blijkens het verband wordt waarschijnlijk meer op dankliederen bedoeld. Er is geen reden om hier speciaal aan het Psalmboek uit die Bijbel te denken. Een lofzang is een eerlied tot verhoging van God en ook tot aanbedding van zijn grootheid en deugden en heerlijke werken. Vele psalmen zijn lofzangen. Met geestelijke liederen worden nog enigszins andere uitstortingen van het hart bedoeld wanneer het gemoed vol is en uiting vindt in het vreugdelied en jubelzang. Ook dit kunnen echter psalmen zijn. *Volgens Greijdanus betekent geestelijk hier dat de liederen door de Geest van God beheerst en in hun karakter bepaald zijn. Zo worden deze liederen genoemd, niet om ze te onderscheiden van de tevoren genoemde psalmen en lofzangen, maar van de wereldse liederen.*¹¹⁷

"Van Leeuwen zegt dat de woorden **psalmen, lofzangen en geestelijke liederen** niet losgemaakt moet worden van **leert en vermaant elkaar**. Behalve, en wij willen toevoegen: eigenlijk als een wijze, van spreken en leren in wijsheid is er dus ook opbouw door het lied. Ook meldt Van Leeuwen dat deze liederen onder de leiding van de Heilige Geest gestaan hebben. Onder aandrijving van de Heilige Geest heeft de een de ander geleerd en vermaand. Ook deze exegeet beweert dat **psalmen, lofzangen en geestelijke liederen** niet scherp te onderscheiden zijn.¹¹⁸ Prof. Ridderbos zegt, Paulus acht deze gezongen religieuze liederen van de gemeente, God verheerlijkend, als openbaring van de rijke mate waardoor het woord van Christus onder de gemeente gewoond heeft. Volgens hem heeft het woord psalmen een ruimer betekenis dan alleen de Psalmen van het Psalmboek uit het Oude Testament."¹¹⁹ Prof. Grosheide zegt dat **het vervuld worden met de Heilige Geest** geschied door het **zingen van psalmen, lofzangen en geestelijke liederen**. Ook maakt hij gewag dat de drie groepen niet goed onderscheiden kunnen worden. Met geestelijke liederen moeten we hier niet in het bijzonder allen denken aan charismatische liederen, d.w.z. aan liederen die door buitengewone gaven van de Heilige Geest gegeven zijn, maar ook aan gewone liederen die door de Heilige Geest geïnspireerd zijn. Toch zegt hij ten slotte het niet zeker is dat daarmee ook charismatische liederen bedoeld worden."¹²⁰ De verklarende Bijbel zegt van deze teksten: "**Spreek onder elkaar**: in de samenkomsten van de gelovigen, waarschijnlijk in beurtzang. **met psalmen**: liederen gezongen met muzikale begeleiding, gewoonlijk bekend als de Psalmen van David. **lofzangen: liederen tot verheerlijking van God. geestelijke liederen**: met **geestelijke inhoud en strekking**."¹²¹ Het is ook belangrijk om naar de verklaring van dr. JD. du Toit en Prof. J. Lion Cachet te luisteren: "Wij geloven dat hier bedoeld zijn geïnspireerde (onmiddellijk door de H. Geest ingegeven) liederen, de tot de wondergaven (charismata) der eerste gemeenten behoorden; en wij zullen pogen te bewijzen wat wij beweren. Het is eenvoudig ondenkbaar dat de Christenen in die vroege tijd reeds liederen bezaten, die gereed lagen om bij de openbare eredienst gezongen te worden. Van het Nieuwe Testament bestonden toen nog slechts enkele stukken en die waren niet eens voor algemeen gebruik beschikbaar. Daarom waren in de eerste tijd de wondergaven absoluut noodzakelijk om aan te vullen wat nog ontbrak; anders was onder meer de openbare eredienst in vele gevallen een onmogelijkheid. Zo werd ook gezongen het lied door de H. Geest in de bijeenkomst ingegeven, gelijk duidelijk blijkt uit 1 Cor. 14:26, waar de "psalm" bij de andere buitengewone gaven genoemd wordt. Het lied nu in Ef. 5:19 en Col 3:16 genoemd, draagt hetzelfde karakter als dat van 1 Cor. 14:26, hoewel hier drie benamingen gebezigd worden die echter niet drie streng afgescheiden begrippen uitdrukken. En vraagt men wat er dan gezongen werd onmiddellijk na het verdwijnen der wondergaven, dan zij geantwoord, dat dit alleen met zekerheid kan gezegd worden: de Psalmbundel was het "lievelingsboek" in de oudste christelijke Kerk (vgl. Prof. Kruyf, Liturgiek p. 85).¹²² Hiermee vereenzelvigd De Pressense zich als hij zegt: "Heeft iemand een Psalm, dat hij hem doe horen," zegt de Apostel, 1 Cor 14:26 Ef. 5:19 en Col 3:16. "Hier is blijkbaar sprake van een nieuw gezang, dat door den Geest Gods aan een lid der vergadering ingegeven werd." Ten besluite zegt hij: "Er is geen enkel gedenkstuk van de eerste Christelijke psalmen overgebleven, omdat zij even als hare gebeden uit volkomen vrije beweging des gemoeds voortkwamen en zich in de dagen van waarachtige bezieling in het overvloedige vermenigvuldigden."¹²³ Over de Kerkzang zegt Dr. J.C. Kruger: "Psalmen moeten in de kerk gezongen worden. Ze zijn

door God zelf gegeven voor zijn eer."¹²⁴ Hij geeft als bewijzen hiervoor Ps. 47:7,8. 1 Kor. 14:26 en Ef. 5:19. Dan vervolgt dr. Kruger: Psalmen zijn ook Schriftuurlijke, geestelijke liederen. Er is geen schriftbewijs voor het vrije lied.¹²⁵ Ef. 5:19. "Spreekt onder elkaar met psalmen en lofzangen en geestelijke liederen; en zingt en psalmzingt in uw harten tot eer van de Here." Kol 3:16. "Laat het woord van Christus rijkelijk in u wonen in alle wijsheid. Leer en vermaan elkaar met psalmen en lofzangen en geestelijke liederen, en zing in uw hart tot eer van de Here."

Ps. 65:1. "Voor de muzikleider, Een *Psalm* van David. een *Lied*."

Ps. 66:1. "Voor de muzikleider, een *Lied* een *Psalm* "

Ps. 67:1. "Voor de muzikleider met snaarinstrumenten. een *Psalm*. een *Lied*."

Ps. 68:1. "Voor de muzikleider, van David. een *Psalm*. een *Lied*."

Ps. 75:1. "Voor de muzikleider. . . een *Psalm*. een *Lied*."

Ps. 76:1. "Voor de muzikleider. . . een *Psalm* van Asaf. een *Lied*. "

Ps. 83:1. "een *Lied*. een *Psalm* van Asaf."

Ps. 87:1. "Van de Kinderen van Korach. een *Psalm*. een *Lied*."

Ps. 92:1. "een *Psalm*. een *Lied* voor de Sabbatdag."

Ps. 96:1. "*Zing tot eer van de Here een nieuw lied*."

Ps. 98:1. "een *Psalm*. *Zing tot eer van de Here een nieuw lied*. "

Ps. 147:7. "Zing een *danklied tot eer van de Here*. "

Ps. 145:1. "een Loflied van David."

Psalmen 121 tot 134 allemaal *bedevaartliederen*.

Psalmen zijn ook halleluja's dat zijn. lofzangen. Geen schriftbewijs voor mensgemaakte hallelujalieder.

Spreek onder elkaar met *psalmen* en *lofzangen* en *geestelijke liederen* en zing en Psalmzingt in uw hart tot eer van de Here.

Kol. 3:16. Laat het woord van Christus rijkelijk in u wonen in alle wijsheid. Leer en vermaan elkaar met *psalmen* en *lofzangen* en *geestelijke liederen*, en zingt in uw hart met dankbaarheid tot eer van de Here.

Ps. 111:1. "Halleluja!

Ps. 112:1. "Halleluja!

Ps. 135:1. "Halleluja!

Ps. 146:1. "Halleluja!

Ps. 148:1. "Halleluja!

Ps. 149:1. "Halleluja!

Ps. 150:1. "Halleluja!"¹²⁶

Mijns inziens heeft Dr. J.C. Kruger hier bewijzen geleverd dat Paulus dit in Ef. 5:19 en Kol; 3:16 het allereerst heeft over de Psalmen van het Oude Testament die door de apostel bij de naam *psalmen* genoemd worden. Met de aanhalingen uit de inleidingen van een reeks genoemde psalmen zegt Dr. Kruger eigenlijk dat met lofzangen en geestelijke liederen Paulus weer eens die Psalmen van het Oude Testament bedoelt vooral gezien de woorden: lied, nieuw lied, danklied, loflied, bedevaartliederen waar het woord Psalm of halleluja in dezelfde aanhef verschijnt. Trouwens hij zegt het direct aan het begin van deze aanhalingen: Psalmen zijn ook Schriftuurlijke, geestelijke liederen. Psalmen zijn ook halleluja's dat zijn lofzangen. Dan zet hij tot slot: "Christus en zijn kerk verstaan onder lofzang, een Psalm" Matt 26:30. "Het zijn bevelen van de Here zelf. 1 Kor. 14:37: Als iemand meent dat hij een profeet of een geestelijk mens is, moet hij erkennen dat wat ik aan u schrijf bevelen van de Here zijn."¹²⁷ Dr. J.C. Kruger geeft ook toe dat er andere liederen in de Schrift te vinden zijn die hij dan met aanhalingen toelicht. *Wat hebben we nu geleerd uit de exegese van Ef. 5:19 en Kol. 3:16? Ten eerste verschillen de theologen onderling van elkaar over de "psalmen, lofzangen en geestelijke liederen."* Sommigen beweren de psalmen bedoelen niet uitsluitend de *Psalmbundel van het Oude Testament*. Anderen zeggen weer ze verwijzen niet "alleen" naar de *Oudtestamentische Psalmen*.

Nog een groep zegt ze bedoelen de Psalmbundel van het Oude Testament of dan wel de Psalmen van David. Wat de lofzangen betreft, is er ook verschil van mening, dit geldt ook voor de geestelijke liederen waarvan de theologen zeggen dat deze zien op de charismati-

sche liederen zoals wij die aantreffen bij het individu, nl. bij Maria, Simeon en Zacharia, ander willen dat het liederen aan de gemeentes, geïnspireerd door de Heilige Geest, waren. Ik heb reeds in hoofdstuk 3 verwezen naar het verschil tussen het woord psalm met een hoofdletter geschreven (De 150 Psalmen van het Oude Testament) en psalm met kleine letters geschreven die ook voorkomen buiten het boek van de Psalmen.

Mijn bescheiden mening is dat hier in onze teksten kan het op beiden zien nl. Psalmen van David en ook andere psalmen. Ik wil echter met grote nadruk zeggen dat omdat de eerste Christengemeentes ook uit Joden bestaan hebben en die ook de Joodse liturgie overgenomen hebben, het niet ontkend kan worden dat "psalmen" hier beslist ook ziet op de 150 Psalmen van het Oude Testament. Vooral dr J.C. Krugers standpunt is veelzeggend. De Apostelen gebruiken juist de Psalmen van David om te bewijzen dat Jezus de Christus is (zien Petrus' preek in Hand. 2) vanwege het feit dat ze zo bekend waren bij de Joden en in de synagoge en tempeldienst in gebruik waren. Wat ik verder wil onderstrepen is dat niet alleen voorstanders van de Psalmen als lied in de eredienst zich uitsluitend op deze teksten beroepen, maar dat het juist de voorstanders van Schriftberijmingen, gezangen en Halleluja's zijn die deze teksten aangrijpen om hun zaak te bewijzen. Om te beweer dat met geestelijke liederen Schriftberijmingen, Gezangen en Halleluja's bedoeld worden, is om de Schrift geweld aan te doen. Dat heeft dit hoofdstuk boven alle twijfel bewezen.

*In de eerste Christelijke kerk zijn de Psalmen
in de eredienst gezongen*

12. HISTORISCHE ACHTERGROND EN ONTWIKKELING VAN HET KERKLIED

De kerk van Jezus Christus wordt geboren binnen het Jodendom en de eerste Christene hebben in navolging van de liturgie in de synagogen hun eredienst ingericht naar Joods gebruik. In de eerste Christelijke kerk wordt ook gezongen en hoewel er heel weinig bekend is over het kerklied van de eerste eeuwen kan met zekerheid gezegd worden dat in beide, de Oosterse- en Westerse kerk, de Psalmen in de eredienst gezongen zijn. Of er naast het zingen van de Psalmen ook andere Christelijke liederen in de eredienst gezongen zijn, bestaat geen bewijs voor. In een brief aan keizer Trajanus in Rome schrijft Plinius Secundus (112 nC.) als landvoogd van Pontus in BITHYNIË om leiding in de behandeling van krijgsgevangenen Christenen. Hij verzekert de keizer echter dat al wat hij tegenover hen kan zeggen is dat zij voor zonsopgang samenkomen en in beurtzang liederen ter ere van Christus zingen. Hiervan zegt dr. Van Andel: Daaruit blijkt dat de Joodse gewoonte om Psalmen in beurtzang te zingen van het begin af bij de eerste gemeentes in gebruik was.¹²⁸ Tertullianus (plus minus 150-240 nC.) en Eusebius (plus minus 163-339 nC.) halen ook Plinius Secundus aan. Origenes spreekt wel van een geestelijk lied dat in de nacht tot eer van Christus gezongen is, maar in dit geval was het geen eredienst. Opmerkelijk is, dat juist de sektarische stromingen (Gnostieke en Arianen) een begin gemaakt hebben met het zingen van het vrije lied in hun erediensten. De eerste dichters van kerkliederen waren Hilarius en Ambrosius (339-397 nC.) die een aantal liederen gedicht hebben om de dwalingen van de Arianen te weerleggen. Eerst in de 4de eeuw maken we kennis met het vrije lied in de kerk. Efraim de Syriër voerde zodanige liederen in zijn kerk in (308-375 nC.) Dit geldt alleen voor de Syrische kerk. In de rest van die Oosterse kerk werd het vrije lied pas in de zesde eeuw ingevoerd. Er is dus geen afdoende bewijs dat het vrije lied of gezongen in de eerste drie eeuwen in de kerk gezongen zijn. De Constitutiones Apostolicae die de oude eredienst heel breedvoerig beschrijft maakt alleen melding van de Psalmen die voorgeschreven waren bij het lezen van de Schrift, de viering van het Avondmaal en bij de morgen- en avondgodsdienst. Ook Basilius (375 nC.) meldt bij de invoering van de gemeentezang alleen de Psalmen. In de Westerse kerk zijn onder invloed van de grote kerkvader, Augustinus, alleen de Psalmen in de eredienst, gezongen. Het concilie van Laodicea 360 nC verbood zelf gemaakte psalmen. Het Testament van onze Here Jezus, een liturgie uit de 4de eeuw schrijft nadrukkelijk de Psalmen voor. In de Codex Alexandrinus, een manuscript van feitelijk de hele Bijbel wat in Alexandrië ontdekt is, en dateert uit de 2de helft van de 5de eeuw, zijn onder andere berijmingen gevonden van het lied van Mozes (Ex 15), het gebed van Hanna (1 Sam 2), het gebed van Hizkia (Jes. 38) en de Lofzangen van Maria, Zacharia enz. Het concilie van Bracatara (563 nC) heeft het gebruik van berijmde Schriftgedeeltes gesanctioneerd en een ruimer beginsel gesteld dan het standpunt van Augustinus met het besluit: "In de kerk zullen, behalve de Psalmen of liederen, die aan de canonieke geschriften van het Oude- en Nieuwe Testament ontleend zijn, geen andere door de mens vervaardigde liederen gezongen worden. Dit besluit moet gezien worden tegen de achtergrond van de praktijk die intussen in de kloosters postgevat had nl. het zingen van de vrije liederen. Vanaf de 7de eeuw dringt het zingen van deze liederen vanuit de kloosters door tot in de eredienst. Pas in de 12de eeuw zijn de liederen en koorzang een vast deel van de Roomse eredienst geworden. Het verval van het zingen van de Psalmen in de Roomse eredienst is als volgt:

(1) De bisschop van Rome, Gregorius de Grote (590-604 nC.) schafte de gemeentezang af en verving deze door koorzang. Dit was de eerste stap in de Roomse kerk die geleid heeft tot de volkomen uitschakeling van de Psalmen in de erediensten.

(2) Het vierde concilie van Toledo (633 nC.) leverde de uitspraak dat het niet goed was om alle vrije liederen die Hilarius en Ambrosius gemaakt hadden, en die met hun veelvuldige leerdwalingen intussen hartelijk in de kloosters gezongen werden, te verwerpen en alleen de liederen die Schriftgefundeerd zijn in de erediensten te zingen. Hiermee zijn de leerdwalin-

gen door de kerk gesanctioneerd en was het de definitieve slag om de Psalmen als kerklied ondergeschikt aan het vrije lied te maken.

(3) In het Karolingische tijdperk (768-887 nC) komt er een grote herleving in de beoefening van het kerklied en wordt een groot aantal nieuwe liederen gepresenteerd waarin onder andere gezongen wordt van de heerlijkheid van de kerk waardoor de Roomse kerk verabsolueerd werd, van de kerkelijke feesten, van Maria en de heiligen. Het uiteindelijke gevolg was dat de Psalmen als kerklied tegen de 12de eeuw geheel en al uit de kerk verdwenen zijn en vervangen werden door vrijzinnig-humanistische en onschriftuurlijke koorliederen.

Thema's van liederen

De geschiedenis heeft ook bewezen dat de gezangen en vrije liederen tijdgebonden zijn. Tegenover de Psalmen die de toets van de tijd doorstaan hebben, werden deze zelfgemaakte liederen gekenmerkt door thema's van hun tijd. Het thema van die Ambrosius-liederen (339-397 nC.) was de gedachte van licht en duisternis. De mogelijke reden hiervoor was, dat de meeste van de bijeenkomsten in de nacht gehouden werden nl. na zonsondergang en voor het aanbreken van de dag. Dit werd ook aangepast bij Christus als het opgaande licht in de; duisternis. Hierop volgt het middeleeuwse tijdperk met als thema de eschatologische. Deze mensen leefden samen met de dood als gevolg van pest, hongersnoden en oorlogen die tienduizenden levens eisten. Deze waren ook vergezeld van de gedachte van Christus als komende rechter om te oordelen de levenden en de doden. Deze hebben de mensen met angst vervuld wat uiting vond in hun liederen.

Deze moesten plaats maken voor een tijdperk van heiligenverering de zgn. Marialieder. Maria de moeder van Jezus werd geïdealiseerd. Dit is ook de reden dat Maria een plaats gegund is in de kerstliederen. Deze Mariaverering trad in de 5de eeuw sterk op de voorgrond. De middeleeuwse kloostervroomheid waar monniken in de eenzaamheid van een kloostercel de gemeenschap met God zochten het, heeft ook een stempel als thema op het kerklied gedrukt en staat bekend als de mystieke liederen van de 12de eeuw. Het boek Hooglied heeft vooral de verbeelding van de mensen aangegrepen. Verder hebben de mensen als gevolg van de kruistochten iets begrepen van het werkelijke lijden van Christus. Ten laatste willen we nog wijzen op het dogmatische thema dat ging over het Avondmaal.

De les uit de geschiedenis is dus:

(1) Op het hoogtepunt van de kerk in de tijd van de kerkvaders onder leiding van Augustinus naar wiens leerstellingen tijdens de Hervorming teruggegrepen werd, werden ALLEEN de Psalmen in de eredienst gezongen.

(2) Het verval in de Roomse Kerk ging gepaard met de invoering van het vrije lied, dat aan sektarische stromingen ontleend is. Hoe meer het vrije lied en koorzang in de eredienst binnengebracht zijn, hoe meer zijn de Psalmen in gemeentezang op de achtergrond gedrukt en hoe verder is de Roomse kerk van de Bijbel afgedwaald.

(3) De schakel tussen deze twee uitersten, is de aanvaarding van zogenaamde berijmde Schriftgedeeltes (Bacatara 563 nC; Toledo633 nC).

De tijd van de Reformatie

Feitelijk alle Hervormers lieten de nadruk weer op de gemeentezang vallen.

Luther was voor de kerkzang. Hij verklaart Kol 3:16 "leer en vermaant elkaar met psalmen en lofzangen en geestelijke liederen,": Psalmen zien op de 150 Psalmen, lofzangen op andere Schriftberijmingen en geestelijke liederen die de mens zelf vrijuit maakt. Zijn kerkelijke gezangenbundel bevatte dan ook maar een klein aantal Psalmen.

Zwingli was op grond van dezelfde tekst "en zing in uw harten met dankbaarheid tot eer van de Here", van oordeel dat genoemde Psalmen, lofzangen en geestelijke liederen slechts van de hartsgezindheid spreekt en niet van hoorbare liederen in de eredienst.

Knox voerde in het spoor van Calvijn het psalmgezag in de Schotse kerk in, hoewel niet berijmd. De letterlijke Psalm werd getoonzet en gezongen.

Calvijn kan beschouwd worden als de vader van het Gereformeerde kerklied (De Psalmen). De Gereformeerde Kerk wordt onder psalmgezag gesticht. Dit zijn woorden van Prof. Doumergue, bekende levensbeschrijver van Calvijn en het is zo waar. Luther voerde gezan-

gen in de kerk in, maar hierin volgt Calvijn hem niet. Calvijn voerde met opgaaf van zijn redenen de Psalmen in. De keuze van Calvijn was beslissend voor de Gereformeerde Kerk in Holland.¹²⁹

Het verloop van de eerste berijmde Psalmbundel.

Volgens Dourmergue was de berijming van de Psalmbundel als volgt: In 1539 verschijnt de eerste Gereformeerde Psalmbundel, uitgegeven door Calvijn onder de titel: "Eenige Psalmen en Gezangen op muziek gezet". Deze bundel bestond uit 18 Psalmen nl. 7 van Calvijn, 8 van Marot en 3 gezangen. In 1541 verschijnt de eerste uitgave van C. Marot. In 1542 'n verdere uitgave bestaande uit 30 Psalmen. Twee jaar later (1544) een derde en laatste uitgave met nog 19 Psalmen en de Lofzang van Simeon. Zo berijmde Marot altezamen 49 Psalmen. Zijn werk wordt voortgezet deur T. de Beza die zijn eerste berijmde uitgave bestaande uit 39 Psalmen in 1551 publiceert. In 1561 verschijnt de voltooide Psalmbundel. De Beza heeft 101 Psalmen berijmd. De melodieën van de meeste van deze Psalmen waren afkomstig van Bourgeois.¹³⁰ In 1562 neemt de kerk deze bundel in gebruik. In de daaropvolgende 150 jaar beleefd deze bundel niet minder dan 125 herdrukken en de leer van de Reformatie heeft d.m.v. het zuivere kerklied niet minder dan twee miljoen Franse bereikt.

*Dordrecht 1618/1619 doet een toegeving
aan de State-Generaal en behoudt gezangen.*

13. DE HISTORISCHE ACHTERGROND IN NEDERLAND

In Nederland heeft de hervorming in de eerste helft van de 16de eeuw geen grote theologen voortgebracht. De politieke toestand onder Karel V vergemakkelijkte de reformatie geenszins en de volgelingen van de hervorming moesten tevreden zijn met geheime bijeenkomsten. Na 1555 hebben een aantal vurige jonge predikers hun Calvinistische invloed laten gelden met de totstandkoming van vluchtelinggemeenten in het buitenland. De ontwikkeling van het geestelijke lied in Nederland stond onder de invloed van de hervorming.

De Zouterliederen

Omdat er nog geen georganiseerde gemeentes bestonden was de behoefte aan een kerklied ondergeschikt aan geestelijke volksliederen die de mensen thuis en bij kleine bijeenkomsten konden zingen. In 1540 verschijnt in Antwerpen een bundel berijmde Psalmen en andere Bijbelse liederen onder de titel "Souter Liedekens, ghemaect ter eeren Gods, op alle Psalmen van David: tot stichtinghe ende een gheestelijke vermakinghe van allen Christenmenschen". Dr. S.J. Lenselink beweert dat deze bundel in de kring van hervormingsgezinden ontstaan is met Willem van Zuylen Nyevelt als de mogelijke dichter. Dit boek heeft in een grote behoefte voorzien aangezien het tot 1613 altezamen 33 uitgiftes beleefde. De Souterliederen waren echter voor thuisgebruik geschikt. Na de stichting van Gereformeerde Gemeentes werd het gemis aan een liederenbundel voor gemeentelijke zang weer eens sterk gevoeld. Deze keer heeft ouderling Jan Uitenhove onder de invloed van Van Bucer, Calvinijn en Bullinger zijn eerste liederenbundel die uit slechts 10 Psalmen en ettelijke Duitse liederen bestond in 1551 uitgegeven. Uitenhove berijmde steeds meer Psalmen. In 1553 vlucht hij uit Engeland nadat de fanatieke Rooms-Katholieke Maria de troon besteege. In 1559 keert hij weer terug naar Engeland en kon hij zijn berijming voltooiën die na zijn dood in 1566 door de Londense predikant Godfried van Wingen gepubliceerd werd. Deze bundel was van korte duur want spoedig werd deze gevolgd door de berijming van Petrus Dathenus die de Nederlandse kerk meer dan twee eeuwen zou overheersen.

Petrus Dathenus

Petrus Dathenus werd in 1532 geboren uit Rooms-Katholieke ouders te Mont Cassel (Vlaanderen). Hij wordt naar een klooster gestuurd, dat hij spoedig onder Calvinistische invloed verlaat. De toestand in zijn vaderland noodzaakt Datheen om naar de Nederlandse gemeente in London uit te wijken. Onder het bewind van Maria, de bloedige, vlucht hij naar Emden en wordt daarna predikant in de vluchtelinggemeente van Frankfort. Een Lastercampagne was de oorzaak dat de Stadsraad de Gereformeerde vluchtelingen in 1561 hun godsdienstige bedrijvigheden verbood. In 1562 vertrekt Datheen met 60 gezinnen naar de Palz waar de keurvorst hem tot hofprediker benoemde. Hier vertaalt hij in 1563 de Heidelbergse Catechismus en stelt die liturgie op van de Palz, evenals de formulieren. Terzelfdertijd berijmt hij de Psalmen die in 1566 in zijn gemeente Frankenthal uitgegeven worden. De Psalmen van Datheen hebben de harten van de Gereformeerden veroverd en worden spoedig in alle gemeentes gezongen. Datheen heeft de Psalmen uit het Frans vertaald naar het voorbeeld van Marot en Beza. Hij nam ook de Geneefse melodieën over. Datheen het Hebreeuws niet machtig en dat is ook de reden dat zijn berijming nooit hoog aangeschreven stond, toch was deze overal geliefd en in het jaar van publicatie verschenen zes herdrukken. Petrus Dathenus was een dynamische persoon en zijn openlucht erediensten werden door duizenden mensen bijgewoond. De Psalmberijming van Datheen wordt spoedig in de Gereformeerde eredienst aanvaard.

DE VERDERE ONTWIKKELING IN NEDERLAND OP SYNODAAL

VLAK

door ds. L.S. Kruger

i. Het convent van Wezel, 1568, was van oordeel dat de berijming van Petrus Datheen in de kerken gebruikt zou word "op dat niet door verscheidenheid der overzettingen iets worde ingebracht of tusschen kome dat minder bequaam is, ende minder zoude dienen tot stigtinge"

(11,31). Die berijmde bundel van Datheen bevatte naast de Psalmen ook 5 berijmde Schriftgedeeltes alsmede enkele vrije liederen nl. De Twaalf Artikelen en het gebed voor de prediking.

ii. De Synode van Dordrecht, 1574, besloot dat de Psalmen die Datheen berijmd had in de kerken gezongen zouden worden, "mitsgaders de andere Gezangen daar bij gestelt, tot dat in de generale Synode anders besloten zal worden" (art. 43), terwijl het gezang "O God die onze Vader bist" aan de vrijheid van de predikanten overgelaten werd (art 41). Deze provinciale synode aanvaardde dus voorwaardelijk het zingen van Gezangen naast de Psalmen, maar met de uitdrukkelijke voorwaarde dat het net een tijdelijke regeling is tot tijd en wijl een algemene synode daarover zou beslissen. Onder Gezangen worden de berijmde Schriftgedeeltes betrokken.

iii. De generale Synode van Dordrecht, 1578, stelt het beginsel dan ook heel duidelijk dat **alleen** "de Psalmen Davids van Petro Datheno overgezet zullen in de Christelijke t' samenkomsten. . . . gezongen worden, **achter latende de Gezangen die in de Heilige Schrift niet gevonden worden**" (art. 76).

Deze synode stelt het beginsel duidelijk dat alleen de Psalmen in de kerken gezongen mogen worden. Het besluit dat de Gezangen "in de Heilige Schrift niet gevonden worden" en die nagelaten moeten worden, ging niet over Gezangen waarvan de **tekst** in de Bijbel voorkomen, maar over al de Gezangen die in de bundel van Datheen opgenomen zijn — en waarvan sommigen wel berijmde Schriftgedeeltes waren. Alleen de Psalmen zijn in de Bijbel als liederenboek opgenomen. De uitdrukking "Gezangen die in de Heilige Schrift niet gevonden worden" heeft dus betrekking op alle liederen uitgezonderd de Psalmen. Vijf van deze Gezangen was berijmde Schriftgedeeltes.

iv. De Synode van Middelburg, 1581, liet de begunstiging van de berijming van Datheen na, en stelde slechts het beginsel: "De Psalmen Davids alleen sullen in de kerken gezongen worden, latende gezangen die men niet vind in de heilige Schrifture" (art. 51). Ook ging het niet over die vraag of de **tekst** van het lied in de Bijbel te vinden is, maar over alle liederen naast de Psalmen. Het beginsel is: **alleen** Psalmen zullen in de erediensten gezongen worden.

v. Het zingen van Gezangen of Schriftberijmingen naast de Psalmen is **niet** door de kerken maar door de **overheid** in de kerken ingevoerd. In 1583 verschijnen de "Kerkelijke wetten op last der Staten van Holland ontworpen". Art 22 van deze staatswet voor de kerken luidt als volgt: "Dat men in de Kercken gebruycken ende singhen sal de hondert vyfftygh psalmen Davids, de thien geboden, ende Lofzangen Zacharia, Maria en de Simeons, het geloove ende vader onse ende anders gheen lofsangen".

De kerken was destijds in Holland nog onderworpen aan de overheid. Hier bepaalt de overheid dat de kerken naast de Psalmen ook de Tien Geboden, de lofzangen van Maria, Zacharia en Simeon, de Twaalf Artikelen en het Onze Vader moeten zingen. Opmerkelijk echter is ook de bepaling "anders gheen lofsangen". In de kerken begon het gevoel tegen liederen buiten de Psalmen sterkte klinken. De overheid geeft gehoor door net een paar specifieke Gezangen die historisch al ingang gevonden hadden, toe te laten.

vi. De Synode van 's Gravenhage, 1586, handhaafde de beginsels van Middelburg, 1581, nog met de redactie van art. 62 K.O.: "De Psalmen Davids zullen in de Kerken gezongen worden, latende de Gezangen die men niet en vind in de Heilige Schrifture". Deze synode beslist: alleen de Psalmen mogen gezongen worden. Geen andere berijmingen. (Zie opm. bij Dordrecht, 1578, eerder genoemd). De overheid was echter niet tevreden met het besluit van deze synode. Hooijer — een autoriteit op het gebied van kerkrecht — verklaart: "Bij de approbatie dezer kerkordening lieten de staten blijken, dat zij hun niet geheel voldeed" (**Oude Kerk-ordeningen**, bl 305), maar laat deze doorgaan tot tijd en wijl.

vii. In 1591 vergaderden de **vertegenwoordigers van de overheid** samen met de Synode van 's Gravenhage en bepalen dat de liederen zoals vervat in de Kerkelijke Wet van 1583 in de kerken gezongen moesten worden (art 23). De toelating van andere liederen dan de Psalmen alleen zijn hier in het kerkelijke leven gelijk **in opdracht van de overheid** en terwille van de **begunstiging** van de kerkorde **door de overheid**.

viii. De provinciale synode van Utrecht, 1612, heeft in samenwerking met de **overheid bepaald** dat het volgende in de kerke in dat ressort gezongen moet worden: benevens de 150 Psalmen, di voorgenoemde lofzangen, geloofsbelijdenis, Tien Gebodene en Onze Vader ook het volgende: het Avondlied, O God die onze Vader bist, "mitsgaders soo vele andere Schriftuyrljcke Lofzanghen ende Christelijke Liedekens, handelende van Christi Gheboorte, Besnijdenisse, Doop, Lijden, Sterven, Opstandinghe van den Dooden, Opvaart ten Hemelen, Seyndinghe des H. Geestes, ect", terwijl de invoering van zodanige Schriftberijmingen moest geschieden met voorafgaande goedkeuring van "de Magistraet ende Kerckenraedt van eyder plaetse" die moesten oordelen of het goed en tot stigting zal wezen "tot meerder opwekkinghe in gheestelijcke aendacht door Jesum Christum den Salichmaker" (Hooijer: bl 405). Hier vinden wij een radicale afwijking van alle beginselen van alle voorafgaande synodes. In 1612 was de ketterij van de Remonstranten, die door de Synode van Dordrecht, 1618/1619, verworpen werd, in Utrecht al een overheersende kracht. Het was dus geen synode van Gereformeerde Kerken die dit besluit nam, maar Remonstranten. Om de gunst van de overheid te krijgen, geven zij hier volmacht aan de plaatselijke magistraat dat hij mede kan beslissen wat in de kerk gezongen mag worden. Het opmerkelijke is dan ook dat waar er afwijking in de leer is, er afwijking van de Psalmen af is.

ix. De Synode van Dordrecht, 1618/1619 kwam met het vaststellen van het artikel inzake de kerkelijke zang te staan voor de volgende problemen: Eerst wilde de Synode de zuiver Schriftuurlijke richtlijn trekken. Aan de andere kant waren er de Staats-ordonnanties die bepaalden dat naast de Psalmen ook zekere andere berijmde Schriftgedeeltes gezongen moesten worden. De Synode moest hiermee rekening houden, want zij vergaderde met goedkeuring van de overheid en verder moesten haar besluiten over de Kerkorde ook door de overheid geaprobeerd worden. Verder was het ook nog in sommige kerken het gebruik om zekere Evangelische Gezangen te zingen. In het licht hiervan bepaalt art. 69 D.K.O. dan ook heel duidelijk dat in de kerken alleen de 150 Psalmen, de Tien Gebodene, Onze Vader en de Lofzangen van Maria, Zacharia en Simeon gezongen zullen worden. Het gezang "o God die onze Vader is" is aan de vrijheid van de kerkenraden overgelaten. En dan bepaalt het artikel verder: "Alle andere Gezangen zal men uit de Kerken weeren, en daar eenige alreeds ingevoert zijn, zal men dezelve met de gevoegelijkste middelen afstellen".

De Synode van Dordrecht heeft geen specifieke berijming aanvaard. Er waren verschillende berijmingen in omloop, met die van Datheen als de gewildste. Pas in 1773 verschijnt er een berijming die in opdracht van de Staten-Generaal en met medewerking van 9 predikanten het licht zag. Geen Synode heeft deze berijming bewerkstelligd — deze was een staatsuitgave. Ter wille van de gunst van de overheid laat Dordrecht naast de Psalmen nog enkele andere berijmingen toe. Deze Synode spreekt zich verder sterk uit tegen het gebruik of invoering van enige andere berijmings dan de enkele die specifiek genoemd worden. Zelfs de **Schriftuurlijke** lofzangen van Utrecht 1612 die de geboorte, besnijdenis, doop, lijden, sterfen, opstanding en hemelvaart van Christus en de uitstorting van de Heilige Geest, bezingeng, worden door Dordt verworpen.

*Geen synode heeft de Schriftberijmingen
kerkordelijk goedgekeurd.*

14. DE ONTWIKKELING IN DE GEREFORMEERDE KERK IN ZUID-AFRIKA

door ds. L.S. Kruger

Om kerkscheuring te voorkomen heeft ds. D. Postma in een compromisvoorstel o.a. gesteld dat alleen gezangen gezongen moesten worden waarvan de **tekst** in de Bijbel staat. Ds. Postma was gewillig om af te dwalen van de beginselen van Dordrecht 1578, Middelburg 1581 en Dordrecht 1618/19 ter wille van de eenheid. De Synode van Dordrecht, 1578, aanvaardt de berijming van Datheen. Zekere gezangen waarvan de **tekst** wel in de Bijbel is, zoals de lofzangen van Maria, Zacharia, Simeon, de Tien Geboden en het Onze Vader zijn gerekend onder de groep die weggelaten moest worden zijnde als "die men in de Heilige Schrift niet gevonden worden". Bij al deze synodes werd de naam "gezangen" toegepast op alle liederen, zogenaamde Schriftberijmingen ingesloten, in onderscheid met de Psalmen. Het oude Psalmboek vatte bovengenoemde berijmingen dan ook samen onder de benaming: Enige Gezangen. De uitdrukking "de gezangen die men niet vindt in de heilige Schrifture" (Middelburg, 1581) bedoelt dus niet waarvan de **tekst** niet in de Bijbel voorkomt, maar die niet in de Bijbel als specifieke zangbundel aangegeven zijn, zoals bijv. het Psalmboek. Met de bepaling van: waarvan de **tekst** in de Bijbel voorkomt, heeft ds. Postma dus een nieuwe wending gegeven die geen stand houdt met de besluiten van genoemde synodes. In strijd met Dordrecht 1618/19 was hij ook gewillig om de kerkzang uit te breiden. Volgens de Kerkbode was de handelswijze van Ds. Postma bekend nl. dat overal waar hij op zijn doorreis (Kaapkolonie en Natal) preekte het of de kerk bezocht, hij hartelijk en zonder enig voorbehoud de gezangen zong en liet zingen in de Nederduitse Gereformeerde Kerk. Ds. D. Postma erkende ook dat hij deze gezangen zong en liet zingen op zijn doorreis, aldus prof. J.A. du Plessis, De Gereformeerde kerk en kerkregering blz. 22 & 24. Hoewel de kerkelijke afscheiding onafwendbaar was, hebben de Gereformeerden voortgebouwd op het compromisstandpunt van ds. Postma. In 1876 besluit de Synode "overeenkomstig art. 69 harer kerkorde: dat bij den openbaren godsdienst alleen zullen gezongen worden de 150 Psalmen Davids en gezangen van welke de tekst in Gods Woord staat uitgedrukt; namelijk, de berijming van de Tien Geboden tot en met het gebed des Heeren; wel te verstaan de berijming van 1773 door de Gereformeerde kerk in Nederland in dien tijd vervaardigd en in gebruik genomen" (art. 87). Gezangen waarvan de tekst in de Bijbel is en niet hierbij ingesloten zijn, kunnen echter buiten de eredienst om gezongen worden (zie Synodale Bepalingen, 1904, bij art. 69). De Synode was fout door de berijming van **1773** aan de kerke in Nederland toe te schrijven, daar deze door de overheid gepresenteerd zijn. Van belang is echter dat onder "gezangen" de N.T. Schriftberijmingen verstaan worden. A la ds. Postma wordt de terminologie "gezangen waarvan de **tekst** in de Bijbel staat" hiermee kerkelijk geijkt. De Synode geeft echter niet de uitspraak dat enig gezang waarvan de tekst in de Bijbel staat in de kerk gezongen mag worden, maar beperkt het tot de groep tussen de Tien Gebodene en het Onze Vader in de berijming van 1773. Dit sluit o.a. de drie Lofzangen van Maria, Zacharia en Simeon in, terwijl de berijming van de Twaalf Artikelen uitgesloten is voor kerkelijk gebruik.

ii. De Synode van 1876 (art. 91) bevestigt het besluit van 1873, verwerpt een voorstel dat "ook de andere gezangen, die achter het gebed des Heeren staan, worden begrepen in genoemd besluit". Deze gezangen waren o.a. De Twaalf Artikelen, de Morgen en Avondzang, o God die onze Vader is. De Synode was ook van oordeel al zou een predikant van de Gereformeerde Kerk in een andere kerk preken, hij nog gebonden was aan genoemd besluit wat hij zal laten zingen.

iii. De Synode van 1882 bevestigt weer opnieuw bovengenoemd besluit, terwijl de Synode van 1888 geen gevolg wilde geven aan een beschrijvingspunt dat de berijming van de Twaalf Artikelen ook gezongen mag worden (Artt. 96, 97).

iv. De Synode van 1907 verwerpt een beschrijvingspunt van de Algemene Vergadering van de Kaap Kolonie "Dat het zingen van andere geestelijke liederen met bepaalde Gerefor-

meerde strekking . . . een best tegenwicht" zou zijn tegen de Sankey-liederen en de Kinderharp en stelt in de plaats daarvan de Psalmgezangen (art 143 Synode 1913).

v. De Synode van 1910 benoemt, op grond van een beschrijvingspunt van Pretoria, een studiec ommissie om een degelijke studie te maken van de Gereformeerde kerkzang (artt. 135, 194). Deze commissie **bevond dat de toelating van een enkel gezang een verzaking van het Gereformeerde standpunt is**. Hoewel de meerderheid van hen tegen de insluiting van de Twaalf Artikelen was, besloot deze synode: "In de Gereformeerde Kerk (Gemeenten) van Zuid-Afrika zullen bij de openbare godsdienst gezongen worden **alleen** de 150 Psalmen Davids, de 12 Artikelen des Geloofs en de Gezangen, waarvan de tekst in Gods Woord staat uitgedrukt, te weten: De Tien Geboden, 't Onze Vader en de Lofzangen van Maria, Zacharias en Simeon. Het Psalmboek naar de berijming van 1773, thans in gebruik blijft de gemeenten aanbevolen, totdat de Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika, in Synode vergaderd, een betere berijming gekeurd heeft" (art 143 synode 1913). De kwalificatie "de Gezangen, waarvan de tekst in Gods Woord staat uitgedrukt" kan hier ook niet als algemeen grondbeginsel voor enige verdere berijming gebruikt worden. De woorden "te weten" kwalificeren en beperken het tot de specifieke gezangen die genoemd worden.

vi. Omdat er bezwaren begonnen te ontstaan tegen de berijming van 1773 en ook omdat Afrikaans als voertaal algemeen erkenning begon te krijgen, besloot de Synode van 1920 om een commissie te benoemen " om zich te beijveren voor een Afrikaanse Psalmberijming" (art. 129).

vii. De Synode van 1927 geeft geen gevolg aan een beschrijvingspunt wat vraagt: "De Synode bespreekt de wenselijkheid om onze berijmde Psalm bundel aan te vullen met berijmde gedeeltes uit het Oude en Nieuwe Testament", en besluit: "De Synode acht dat het niet gewenst is om een verandering te brengen in het besluit van de Synode van 1913 te vinden onder Art. 69 K.O." (artt. 17, 155).

viii. In antwoord op het schrijven van de Gereformeerde Kerken in Nederland over de uitbreiding van het kerkgezag, antwoordt de Synode van 1930 met het besluit: "Dat de Synode van Reddersburg, 1927, besloten heeft om te blijven bij Art 69 Kerkorde. Na die tijd is de zaak nog niet weer aanhangig gemaakt op onze Synodale Vergadering. Gevolglijk heeft de Synode van 1930 zichzelf dan ook niet opnieuw erover uitgesproken" (art 88). De eerste kraak in de bressen van het Gereformeerde beginsel ten opzichte van de kerkzang zijn echter ook op deze Synode begonnen. De deputaten voor de Psalmberijming berichten dat benevens een groot aantal Psalmen die berijmd zijn "ook enige lofzangen en 6 N.T. liederen berijmd zijn "die wij aanbevelen om achter in een uit te geven bundel gedrukt kunnen worden" (art. 47; blz. 50). Hoewel het besluit van de Synode luidt: "over de Nieuwtestamentische liederen beveelt uw commissie aan dat de Synode zichzelf niet nu al uitspreekt" (art. 165), heeft de Synode het nochtans ter tafel genomen. Volgens art. 49 Kerkorde beschikken deputaten slechts over uitvoerende macht. "Elke meerdere vergadering benoemt deputaten om wat besloten is, uit te voeren volgens een welomschreven opdracht". Indien deputaten de macht tot handeling op zich nemen worden ze inderdaad een bestuurscollege zoals bij het Collegialisme gebeurt (Vgl. Dr. B. Spoelstra in Handleiding bij de K.O. Blz. 299-300). De opdracht van de Synode van 1920 aan de deputaten was om de Psalmen in het in Afrikaans te berijmen. Op eigen gezag lieten zij ook 6 andere liederen berijmen die zij ook in de bundel wilden laten opnemen — en dat in strijd met de besluiten van de Synodes van 1913, 1927 en voorafgaande. Volgens art. 33 K.O. moeten zaken op ordelijke wijze ter tafel gebracht worden, te weten beschrijvingspunten, bij wijze van gravamen (art. 46 K.O.) of bij wijze van appél (art. 31 K.O.) Hier brengen deputaten het buiten hun opdracht om ter tafel. Daarmee is de deur geopend voor de uiteindelijke invoering van de berijmde gedeeltes.

ix. Op de Synodale tafel van 1933 dienen er beschrijvingspunten van de Classis Pretoria, Classis Potchefstroom en de Algemene Vergadering van de O.V.S. waarin de Synode gevraagd wordt om uitbreiding van de kerkgezangen door verdere berijmingen uit het Oude en Nieuwe Testament te aanvaarden. De sterke overeenkomst in alle drie de beschrijvingspunten, o.a. dat er een sterke begeerte daartoe in het kerkverband zou bestaan en dat het kerkelijke gebruik ervan aan de vrijheid van de kerkenraden overgelaten moet worden, wijst erop dat achteraf ruggenspraak geweest kon zijn, en het geen spontane actie was — vooral

gezien tegen o.a. de latere bezwaarschriften van de kerkenraden van Theunissen en Bultfontein. Er was geen eenstemmigheid met het besluit van de Synode, dat als volgt luidt: "Waar er een sterke begeerte uitgesproken is door zekere meerdere vergaderingen om nog andere Schriftpsalmen voor het kerkelijke gebruik te presenteren, gevoelt de eerwaarde Synode dat het wenselijk is om eerst de verschillende gemeentes en lidmaten de volle gelegenheid te geven om er kennis mee te maken en het te bestuderen. Hiervoor is wenselijk dat er publicatie gegeven zal worden aan genoemde Schriftpsalmen en de Generale Synode verzoekt de Psalmberijmingscommissie om in overleg te treden met de uitgevers voor publicatie en draagt aan dezelfde commissie op om de zaak te bestuderen volgens Gods Woord en onze gereformeerde beginselen en de volgende Synode te adviseren" (art. 57). Zonder opdracht van de Synode van 1930 heeft de Psalmberijmingscommissie intussen het aantal vrije berijmde liederen uitgebreid en in de naam van de vergaderings die beschrijvingspunten ingestuurd had dit op de tafel van de Synode gebracht. Het besluit van de Synode behelst het volgende:

- (i) De zaak van de invoering van Schriftberijmingen is ambtelijk ter tafel genomen.
- (ii) Voordat uitspraak ervoor of ertegen gegeven zal worden moeten de gemeentes en lidmaten eerst gelegenheid krijgen om de zaak te bestuderen.
- (iii) De Psalmberijmingscommissie heeft een pertinente opdracht ontvangen om de zaak van Schriftberijmingen "te bestuderen volgens Gods Woord en onze gereformeerde beginsels". Volgens art. 31 K.O. moeten de besluiten Van kerkelijke vergaderingen als vast en bindend beschouwd worden tenzij bewezen wordt dat ze in strijd zijn met Gods Woord of de artikelen van de Kerkorde.

Degene die het niet met de besluiten een is moet zich wenden tot appèl (art. 31) of gravamina (art. 46 K.O.). De bezwaren moeten dan ook aantonen dat het bestaande besluit botst met het Woord of de Kerkorde. Een besluit dat een meerdere vergadering genomen heeft, kan dus niet met een enkel beschrijvingspunt weer ter sprake genomen worden en nietig verklaard worden. Enkel op grond ervan dat er een sterke begeerte zou zijn in het kerkverband dat de Psalmbundel uitgebreid moet worden en zonder hun zaak te motiveren dat de besluiten van de Synodes van o.a. 1913, 1927 en 1930 t.o.v. het kerkgezag in strijd zouden zijn met het Woord en de Kerkorde, brengen genoemde classes en Algemene Kerkvergadering hun beschrijvingspunten naar de Synode. En de zaak die zij zo ter tafel brachten, was een radicale verandering van de bestaande besluiten. De Synode van 1933 is dus m.i. tegen de bepaling van art. 31 K.O. opgetreden door deze beschrijvingspunten ter tafel te nemen. x. Op de Synode van 1936 dienen er verschillende bezwaarschriften over de eerder genoemde gedachte om verdere uitbreiding aan de kerkzang te verlenen. De kerkenraad van Theunissen vestigt de aandacht in zijn bezwaarschrift erop dat: het in beginsel en woord in strijd is met art. 69 K.O.; in strijd is met de geschiedenis van de Gereformeerde Kerk inzake Gezangen; vraagt om de handhaving van art. 69 K.O. Bultfontein vestigt er de aandacht op dat er geen gevoelde behoefte aan N.T. liederen bestaat en vraagt de Synode "beleefd dog dringend om niet het Nieuwtestamentische lied in te voeren in de erediensten van de Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika". Burgersdorp vraagt dat de zaak te laten staan tot 1939 "om zodoende eerst het oordeel van de gemeentes erover te krijgen". Lusaka verzoekt: "De Eerw. Synode bespreekt of de invoer van gezangen in de eredienst naar Gods Woord is te rechtvaardigen; of de invoer ervan geen degradatie van het Gereformeerde bewustzijn zal meebrengen in de Kerk en of de vrijlating van iedere Gemeente om gezangen in te voeren niet reeds een voldongen afwijking is."

Het besluit van de Synode is van belang:

Aangaande het kerkgezag bevestigt de Synode opnieuw de besluiten van de Synodes van **1876** en **1913** respectievelijk en accepteert dus de gezangen daarin genoemd voor gebruik samen met de Afrikaanse Psalmberijming. Wat de andere berijmingen uit de Heilige Schrift betreft die in het bundeltje 'Enige Gezangen' vervat en door de Revisiecommissie gekeurd zijn, besluit de Synode als volgt: Aangezien het bundeltje betrekkelijk laat verschenen is en de Kerk nog niet de gelegenheid gehad heeft om daarmee behoorlijk kennis te maken, besluit de Synode om niet **nu op het ogenblik op het punt van het al of niet invoeren van**

de berijming te zullen beslissen, maar aan de Kerk eerst nog gelegenheid te geven om tot rijpheid van gedachten te komen in verband daarmee.

2. "Wat het binnengekomen bezwaarschrift van de Gemeente Theunissen betreft en ook wat de verschillende beschrijvingspunten betreft waaruit blijkt dat er bezwaar bestaat, besluit de Synode om aan alle kerkenraden op te dragen om het voorgaande besluit te verduidelijken, tijdig en ontijdig, en spreekt de bede uit met de verwachting dat daarmee de thans bestaande bezwaren zullen vervallen". In de derde plaats heeft de Synode het rapport van de Psalmberijmingscommissie over het bundeltje "Enige Gezangen" aanvaard, dat als volgt luidt: "Ook wenen wij te rapporteren dat in opdracht van de Eerw. Synode het bundeltje 'Enige Gezangen in Afrikaans door Totius, uitgegeven is door het Calvin Jubileum Boekenfonds, nadat het goedgekeurd is door de Psalmberijmingsdeputaten en de Commissie van Revisie door de vorige Synode aangewezen", waarop de Synode besloot dat de "overige nieuwe gezangen nog niet op te nemen in het Afrikaanse Psalmboek". (artt. 80,131,146,147) Uit de handelingen van de Synode blijkt het volgende heel duidelijk:

(i) De Synode handhaafde nog het bestaande art. 69 K.O. met de enkele gezangen zoals vervat in het besluit van 1913. Hoewel de meerderheid van de vertegenwoordigers waarschijnlijk ten "gunste van de invoering van de gezangen (zoals die destijds nog genoemd zijn) waren, besloot de synode nochtans "om niet nu op het ogenblik op het punt van het al of niet invoeren van de berijming te beslissen".

(ii) Met dit besluit wilde de synode de gemoederen van de bezwaarden verlichten en al de gemeentes degelijke gelegenheid tot studie verlenen.

(iii) Hoewel de kerkenraad van Theunissen met een bezwaarschrift gekomen was is niet direct op dat bezwaarschrift ingegaan, maar het werd afgedaan met een aanverwant besluit.

(iv) De hele handelingen worden gekenmerkt door een volslagen gebrek aan principiële bezinning. De vorige Synode heeft aan de Psalmberijmingscommissie duidelijk opgedragen "om de zaak te bestuderen volgens Gods Woord en onze gereformeerde beginsels" en op de Synode van 1936 te rapporteren. Hun rapport gaat echter alleen over het goedkeuren en de publicaties van de reeds bestaande (en de tussentijdse toevoegingen) van berijmde Schriftgedeeltes. Ook Lusaka vroeg om een principiële bezinning, en ook dat is met het besluit zijdelings afgehandeld.

xi. Voor de Synode van 1939 dienen er verschillende stukken:

Bij wijze van beschrijvingspunten vraagt de classis Potchefstroom en de Algemene Vergadering van de O.V.S. "dat de Synode nu zal overgaan tot invoering" (art. 107). Van de kerkenraden van Waterberg, Rustenburg en Goedegun dienen er bezwaarschriften. De kern van deze bezwaarschriften was: het beginsel van art. 69 K.O. is in gedrang; de invoering van de berijmde gezangen is in strijd met de uitgesproken beschouwing en de historische lijn van de Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika; de deur wordt geopend dat de Gezangenbundel telkens aangevuld zal kunnen worden en zo de Psalmen verdringt; de eenheid in het kerkverband kan geschaad worden. Een commissie van de Synode die de bezwaarden aangehoord heeft, bevond dat Waterbergs bezwaar dat de Synode van Dordrecht 1618/19 de lofzangen van Simeon e.d.m. alleen bij wijze van vergunning en niet op principiële grondslagen aanvaard had "houdt geen stand". Dit was een historische en principiële flater van de Synode en deze flater wordt het fundament voor de invoering van gezangen (Schriftberijmingen). Het bezwaar tegen onbeperkte uitbreiding van de Gezangen werd verworpen met het antwoord "dat de uitbreiding toch nooit verder dan alleen de Heilige Schrift kan gaan". Wat de historische achtergrond betreft was de commissie van oordeel dat de strijd slechts gericht was tegen het vrije lied en niet tegen berijmde gedeeltes. Ook dit is een historisch principiële mistasting. Ondanks een voorstel dat de weerleggingsargumenten van de commissie tegen de bezwaren van Rustenburg en Waterberg niet overtuigend zijn en dat het beginsel zoals vervat in art. 69 K.O. door de commissie omvergeworpen werd en dat hun advies een afwijking was van de uitgesproken beschouwing en historische lijn van de Gereformeerde Kerk in Z.A., is dit voorstel nochtans verworpen en het advies van de kommissie het besluit van de Synode geworden.

Het rapport van de deputaten voor de Psalmberijming kwam neer op het volgende:

(1) Door de Synode van 1933 is de wenselijkheid uitgesproken "dat er publicatie zal gegeven

worden" aan het bundeltje dat aan de Synode voorgelegd is, om zodoende "eerst de verschillende gemeentes en lidmaten de volle gelegenheid te geven om kennis te maken en het te bestuderen".

Het bundeltje verscheen in 1935.

(2) Aan de Synode van 1936 is gerapporteerd dat de Psalmberijmingsdeputaten en de Commissie van Revisie de bundel goedgekeurd hebben.

(3) De Synode van 1936 heeft met algemene stemmen besloten: "Aangezien het bundeltje betrekkelijk laat verschenen is en de Kerk nog niet de gelegenheid gehad heeft om er behoorlijk kennis te mee te maken, besloot de Synode om niet nu op het ogenblik over het punt van het al of niet invoeren van de berijming te beslissen, maar aan de Kerk nog eerst gelegenheid te geven om tot rijpheid van gedachten te komen in verband daarmee".

(4) Tevens is besloten "om aan alle kerkenraden op te dragen om het voorgaande besluit te verduidelijken" met de hoop "dat daarmee de thans bestaande bezwaren zullen vervallen".

(5) Het is dus voor deze deputaten duidelijk "dat er bij de Synode geen principieel bezwaar bestaan heeft tegen de invoering ervan", maar het besluit zou alleen betrekking gehad hebben op het "al dan niet invoeren van de berijmingen **op dat ogenblik**".

(6) De deputaten bevelen aan dat de tijd nu rijp is voor invoering:

(a) De Synode van 1936 had er geen principieel bezwaar tegen;

(b) Er is geen ernstig bezwaar tegen op grond van het Woord van God;

(c) De Kerk heeft voldoende gelegenheid gehad om met de berijmingen kennis te maken.

(7) Bij de bestaande berijmingen zijn er intussen nog verdere berijmingen gekomen waaronder de Morgen- en Avondzang. Deze zijn door de deputaten nagezien en goedgekeurd.

Zij bevelen dus aan:

(a) dat de nodige melodieën voor de berijmingen gevonden worden;

(b) de bundel te publiceren.

(8) Elke kerkenraad moet oordelen wanneer de tijd rijp is voor invoering.

Op voordracht van de voorzitter "of de synode wil besluiten om de uitbreiding aan de kerkzang te geven, **zoals voorgesteld door de deputaten?**" (ik benadruk) heeft de synode met meerderheid van stemmen ervoor besloten.

Daarmee was de invoering van de Schriftberijmingen een voldongen feit.

Er is verder besloten dat de berijmde gedeeltes door de deputaten van gepaste melodieën voorzien zullen worden en gegroepeerd worden, **vooral met het oog op de christelijke feestdagen**, en dat de deputaten om en nabij 50 berijmingen zullen publiceren. Hoewel de deputaten de Morgen- en Avondzang als deel van hun berijmde Schriftgedeeltes aan de Synode hebben voorgelegd het, is besloten dat zee achter in de bundel opgenomen zullen worden " met vermelding erbij dat ze bestemd zijn voor huisgebruik" (artt. 107, 116, 117). Als er ooit een synode van de Gereformeerde Kerke in Zuid-Afrika was die door onregelmatigheden, gebrek aan principiële bezinning en de verwerping van verschillende gereformeerde kerkrechtelijke beginselen was, was het de Synode van 1939:

(i) Het besluit van de Synode om de Schriftberijmingen in te voeren, is gedaan "zoals voorgesteld door de deputaten". Volgens art 49 K.O. beschikken kerkelijke deputaten niet over een zodanig gezag. Alleen wanneer deputaten **binnen** hun opdracht optreden, kunnen hun **aanbevelingen** als voorstel dienen. Dit was hier echter niet het geval. Met dit besluit heeft de Synode van 1939 dus de Gereformeerde kerkrechtelijke beginselen verzaakt en inderdaad zich gewend naar het Collegialisme.

(ii) Het voorstel van de deputaten voor de Psalmberijming berustte op een foutieve interpretatie van het besluit van de Synode van 1936. Die Synode van 1936 stelde onder punt 1 van zijn besluit het principieel gesteld: De besluiten van 1876 en 1913 worden opnieuw geaccepteerd. Deze synodale besluiten lieten geen opening voor de uitbreiding van het kerkgezag. Daarom stelt de Synode van 1936 het verder duidelijk "om niet nu op het ogenblik **op het punt van het al dan niet invoeren van de berijming te beslissen**". Geen pro- of anti- besluit werd dus genomen. Omdat er verschillende bezwaarschriften waren tegen de mogelijkheid van uitbreiding van het kerkgezag, ging de Synode van 1936 dus niet verder op de merite van de bezwaarschriften in en onder punt 2 van zijn besluit de bezwaarden naar het principiële besluit onder punt 1 genoemd, verwijzen.

De Synode heeft met meerderheid van stemmen wel de hoop uitgesproken dat indien de kerken de gelegenheid zouden krijgen om de zaak en de inhoud van de toen voorhanden berijmingen te bestuderen, de bezwaren zullen vervallen, en daarom besloot om het bundeltje "Enige Gezangen" te laten publiceren (punt 3 van het besluit).

Hoewel de meerderheid van de vertegenwoordigers op de Synode van 1936 schijnbaar ten gunste van de berijmde Schriftgedeeltes waren, werd geen besluit daarover genomen, en met verwijzing naar de Synodes van 1876 en 1913 heeft deze Synode art. 69 K.O. gehandhaafd in zijn besluit. De deputaten voor die Psalmberijming verzwijgen in hun verslag aan de Synode van 1939, dit principiële besluit en melden onder punt 6(a) slechts dat "de Synode van 1936 heeft geen principiële bezwaar ertegen gehad". Zij verdraaien het besluit van 1936 door te interpreteren dat die synode bedoeld heeft dat hij net **op dat ogenblik** niet wilde besluiten wanneer de gezangen ingevoerd moesten worden, terwijl het besluit van de Synode luidde om niet op het ogenblik "op het punt van het al of niet invoeren van de berijming te beslissen". (Zie punt 5 van het deputatenrapport op bl. 100. voornoemd). Het maakt niet uit hoe de meerderheid op de Synode van 1936 voelde over de berijmingen, feit is die Synode geen besluit erover genomen heeft: of deze al dan niet ingevoerd zou worden. Dit feit verzwijgen de deputaten in hun rapport. Als genoemde deputaten in punt 6(a) van hun rapport dus melden "dat de tijd nu rijp is voor invoering" op grond ervan dat "de Synode van 1936 er geen principiële bezwaren tegen had (heeft)", wordt de Synode van 1936 een besluit in de mond gelegd wat hij nooit genomen heeft.

(iii) De tweede grond die de deputaten aanvoerden "dat de tijd nu rijp is voor invoering" is punt 6(b) van hun rapport: "Er is geen ernstig bezwaar er tegen op grond van het Woord van God." De Synode van 1933 heeft aan de deputaten voor de Psalmberijming een pertinente opdracht gegeven om de zaak van Schriftberijmingen te "bestuderen volgens Gods Woord en onze gereformeerde beginselen". Op de Synode van 1936 vestigt Theunissen er de aandacht op dat de invoering van de berijmde gedeeltes in strijd is met art. 69 K.O.

Lusaka vraagt duidelijk: "De Eerw. Synode bespreekt of de invoer van gezangen in de eredienst naar Gods Woord is te rechtvaardigen." De opdracht van de Synode van 1933 is niet uitgevoerd. Nog geen Synode heeft zich bezonnen over de principiële zaken die Theunissen en Lusaka aanraakten. En op de Synode van 1939 dienen ook de bezwaarschriften van Waterberg, Rustenburg en Goedegun. Laatstgenoemden zijn wel van boven beantwoord zonder werkelijke bezinning. En nu komen de deputaten en beweren: "Er is geen ernstig bezwaar tegen op grond van het Woord van God".

(iv) De derde grond die de deputaten aanvoerden "Dat de tijd nu rijp is voor invoering" is dat "de Kerk heeft voldoende gelegenheid gehad om met de berijmingen kennis te maken". Met miskennis van de macht waarover zij volgens art. 49 K.O. beschikken en in strijd met de besluiten van de Synodes van 1913 en 1927 nl. over wat in de kerken gezongen mag worden overschrijden deze deputaten hun opdracht van de Synode van 1920 (om de Psalmen in het Afrikaans te laten berijmen) en leggen ze op de synodale tafel van 1930 naast de lofzangen, (zoals door de Synode in 1913 goedgekeurd, ook de berijming van een verdere 6 Nieuwtestamentische liederen. Ondanks dat zij geen opdracht daartoe hadden, breiden deze deputaten die 6 N.T. liederen nog verder uit (Syn. 1933). De Synode van 1933 gaf wel opdracht dat die liederen gepubliceerd moesten worden "om eerst de verschillende gemeentes en lidmaten de volle gelegenheid te geven om er kennis mee te maken en ze te bestuderen". Deze bundel is in 1935 gepubliceerd. De Synode van 1936 was van oordeel dat de bundel betrekkelijk laat verschenen was, en er dus verdere gelegenheid voor studie door het kerkverband moest zijn. Maar ondanks dat zij geen opdracht tot verdere uitbreiding hadden, gaan Deze deputaten nog rustig door om de bestaande, waarover de Synode van 1936 zich uitgesproken had, verder uit te breiden. Hoewel een commissie die door de Synode van 1939 benoemd is om staande de synode op de zaak in te gaan de Synode adviseerde "om nog niet over te gaan om te besluiten over het al dan niet in gebruik nemen van verdere berijmde Schriftgedeeltes, omdat de synode van 1936 **alleen aan hun deputaten opdracht gegeven had** om te adviseren over de invoering van het **toen bestaande bundeltje**, en omdat er sedertdien een twintigtal nieuwe berijmingen bijgekomen waren waarvan de gemeentes nog niet genoegzaam kennis droegen" (art. 107), beweren de deputaten nochtans in hun rapport

"dat de Kerk voldoende gelegenheid gehad (heeft) om met de berijmingen kennis te maken". En de Synode aanvaardde het "voorstel" van de deputaten — in strijd met zijn eigen besluiten van 1933 en 1936.

(v) De bewering van de deputaten al zou er geen ernstig bezwaar tegen de invoering bestaan is ook door bovengenoemde commissie verworpen. In hun verslag aan de Synode melden zij dat de verwachting van de Synode van 1936 is het vervallen van bezwaren, dat "deze verwachting niet vervuld is". En toch negeert de Synode van 1939 het inzicht wat de Synode van 1936 in dit verband aan die dag gelegd heeft, en voert de berijmingen in.

(vi) De Synodes van 1930, 1933 en 1936 wilden dat de lidmaten en de gemeentes de Schriftberijmingen en de inhoud ervan keuren. Volgens het verslag van de deputaten hebben zij dit zelf gedaan. En ook deze onregelmatigheid wordt door de Synode van 1939 gesanctioneerd.

(vi) Aanvankelijk hebben de deputaten ook de Morgen- en Avondzang betrokken onder hun Schriftberijmingen. De Synode (art. 117) besloot echter om deze heel achter in de bundel te voegen onder het opschrift: voor huiselijk gebruik. Hiermee is de Synode van het Gereformeerde Kerkrechtelijke beginsel afgeweken door aan de lidmaten voor te schrijven wat zij buiten de eredienst om kunnen zingen.

(vii) In strijd met de besluiten van de Synodes van 1930, 1933 en 1936 dat de gemeentes vooraf eerst elke Schriftberijming moeten keuren, besloot de Synode van 1939 dat de deputaten "om en nabij 50 berijmingen zullen publiceren, zodat de kerkenraden deze kunnen bestellen". Hiermee werden de kerkenraden voor een voldongen feit geplaatst wat de inhoud van de rest van de Schriftberijmingen betreft.

(viii) Door te besluiten om de Schriftberijmingen in te voeren heeft de Synode van 1939 de beginselen zoals vervat in artt. 46, 49 en 31 K.O. verworpen en art. 46 's verdere bepaling dat er een formele herroeping moet zijn voordat een ander besluit over dezelfde zaak genomen wordt, genegeerd.

xii. De Synode van 1942 maakt het advies van de deputaten tot besluit van de Synode: "1. Aangezien de Synode van 1939 besloten heeft om uitbreiding te geven aan ons kerkgezag en opdracht gegeven heeft aan deputaten om een bundel Schriftberijmingen met het oog hierop uit te geven, die er om en nabij 50 zal tellen, en deze opdracht ondertussen uitgevoerd is, zo besluit de synode nu om deze Schriftberijmingen goed te keuren.

"2. De synode, in acht nemende dat er nog bezwaren bestaan tegen de invoering van de Schriftberijmingen voor het gebruik in onze eredienst, beveelt aan dat de kerkenraden met inachtneming van de toestand van hun gemeentes, zullen besluiten wanneer de tijd bij hen gelegen is voor de ingebruikneming ervan . . ." Een bezwaarschrift van Rustenburg, waarvan de inhoud niet eens in de acta van de Synode opgenomen is, werd afgedaan met: "Aan Rustenburg, dat een bezwaarschrift rif ingestuurd heeft ... zal 'n afschrift gestuurd worden van dit besluit" — en daarmee was het bezwaarschrift van die tafel af! (art. 86).

De consequentie van dit besluit is dat de nieuwe redactie van K.O. art 69 nu als volgt luidt:

"In de kerk moeten de 150 Psalmen, de Tien Geboden, het Onze Vader, de twaalf Artikelen van het geloof, de lofzangen van Maria, Zacharia en Simeon gezongen worden. Andere Schriftberijmingen die de synode goedgekeurd heeft, worden in de vrijheid van de kerkenraden gelaten". Volgen deze bepaling is het duidelijk dat wat Schriftberijmingen betreft het niet vanzelfsprekend is dat deze algemeen aanvaard zijn. Elke kerkenraad moet dus een definitief besluit nemen voor de invoering ervan. Maar elke kerkenraad moet zich vooraf eerst ook vergewissen van de plaatselijke toestanden. Het besluit om een Schriftberijming in een eredienst te laten zingen, berust dus niet bij de predikante, maar bij de kerkenraad.

De Schriftberijmingen getuigen van menselijke willekeur en scheppen gelegenheid voor het vrije lied.

15. DE BEOORDELING VAN DE INVOERING VAN DE SCHRIFTBERIJMINGEN

door ds. L.S. Kruger

(1) Het Gereformeerde kerkrechtelijke beginsel is door de Synode van Dordrecht, 1578, en Middelburg, 1581, vastgesteld: "De Psalmen Davids alleen zullen in de kerken gezongen worden". Dit ziet op slechts de 150 Psalmen.

(2) Vanwege de overheid moesten de kerken in Nederland toegeven aan dit beginsel:

(i) De Staatswet van 1583 eist dat naast de 150 Psalmen "die thien geboden, ende Lofzangen Zacharia, Maria ende Simeons, het geloove (12 Artikels) ende vader onse" (Onse Vader) ook gezongen moeten worden.

(ii) Hoewel de Synode van 's Gravenhage, 1586 nog het besluit van Middelburg, 1581 handhaafde, moesten de Synodes van 's Gravenhage 1591, en Dordrecht, 1618/19, toegeven aan de druk van de overheid en bovengenoemde berijmingen ook opnemen in de kerkzang.

(iii) Vanwege het gebruik van nog andere gezangen in zekere kerken (zie besluit van Synode Utrecht, 1612 laat de Synode van Dordrecht 1618/19 het gezang "o God die onze Vader is" over aan de vrijheid van de predikanten. Hiervan zegt prof. Biesterveld in "Gereformeerd Kerkboek": dat dit "is een concessie aan de praktijk, die beter niet ware gedaan, omdat later de voorstanders van gezangen zich hieraan hebben vastgeklemd om uitbreiding van het aantal goed te heten". Vergelijk nu hiermee het voorstel van die voorstanders van de Schriftberijmingen dat het gebruik daarvan aan de vrijheid van de kerken overgelaten moest worden! (Synodes 1939, 1942).

(3) De Synode van Dordrecht 1618/19 heeft echter niet het beginsel vastgelegd dat de kerkzang buiten de Psalmen om ook gerechtvaardigd is. Hun besluit luidt duidelijk: "Alle andere Gezangen zal men uit de Kerken weeren, en daar eenige alreeds ingevoerd zijn, zal men dezelve met de gevoeligste middelen afstellen". Wie zou beweren dat de Synode het gehad heeft over gezangen waarvan de tekst niet in de Bijbel voorkomt, heeft het historisch verkeerd. De Synode van Utrecht, 1612, heeft het beslist gehad over berijmde Schriftgedeeltes.

(4) In Nederland waren het niet de kerken, maar de overheid die de finale zeggenschap in het kerkgezag had. Zelfs de berijming van 1773 heeft in opdracht en op initiatief van de overheid het licht gezien. Terecht merk Ds. Barger op in Ons Kerkboek (bl. 49): "Zij is een staatscreatuur, op volstrekt kerkelijk-onwettige wijze ingevoerd en bovendien voor een goed deel van Remonstrantse oorsprong".

(5) De Gereformeerde Kerken in Zuid-Afrika hebben voortgebouwd op de concessie die Dordrecht deed ten opzichte van enige gezangen. Van het beginsel dat slechts de Psalmen gezongen moeten worden is verder afgeweken toen het compromisvoorstel van ds. Postma (gezangen waarvan de **tekst** in de Bijbel voorkomt) het latere beginsel geworden is voor wat als maatstaf moest dienen. Vergelijk hier de uitspraak van de Synode van 1939 tegen het bezwaar van de kerkenraad van Waterberg, namelijk "dat de uitbreiding toch nooit verder dan alleen de Heilige Schrift kan gaan".

(6) De Gereformeerde Synodes in Zuid-Afrika hebben zich nog nooit principieel bezonnen of de invoering van de berijmingen te rechtvaardigen is in het licht van het Woord van God en in overeenstemming met het Gereformeerde Kerkrechtelijke beginsel is. De Synode van 1933 heeft wel een zodanige opdracht aan de Psalmberijmingsdeputaten gegeven, maar daarvan is niets terecht gekomen; Waterbergs bezwaar als zou de Synode van Dordrecht 1618/19 enkele gezangen naast de Psalmen bij wijze van toegeving (concessie) aan druk van buiten toegelaten hebben, is zonder meer door de Synode van 1939 afgedaan met de opmerking dat dit "geen standhoudt". de kerkenraad van Lusaka's verzoek: "De Eerw. Synode bespreekt of het invoeren van gezangen in de eredienst naar Gods Woord is te rechtvaardigen; of de invoer ervan geen degradatie van het Gereformeerde bewustzijn zal mee-

brengen in de Kerk en of de vrijlating van iedere Gemeente om gezangen in te voeren alreeds een voldongen afwijking is" (zoals gesteld aan de Synode van 1936) wacht nog steeds op een principieel georiënteerd antwoord; zo ook het bezwaarschrift van de kerkenraad van Theunnissen wat aan dezelfde Synode gericht is: of de invoering van de gezangen niet in strijd is met art 69 K.O. en de geschiedenis van de Gereformeerde Kerk inzake Gezangen. Op laatstgenoemde heeft de Synode van 1939 het historisch onjuiste antwoord gegeven als zou de kerkstrijd over het kerkgezag slechts gericht geweest zijn tegen het vrije lied en niet de berijmde gedeeltes. Dit is historisch onjuist omdat veel Gezangen wel berijmde Schriftgedeeltes waren en deze toch niet door de Gereformeerde Kerk ná de afscheiding van 1859 aanvaard zijn. De Heilige Geest heeft in de inspiratie van het Woord de Psalmbundel als lied voor de gelovigen gepresenteerd. Wie het Psalmboek in de Bijbel nagaat vindt dat de inhoud ervan de hele Bijbel omspant — van Genesis af tot bij Openbaring. Al komt de Naam van Christus niet direct in de Psalmen voor, zien deze toch op Hem. De Heilige Geest weet wat de diepste zin, inhoud en betekenis van de Psalm is. Al kunnen wij niet altijd de diepere zin van een Psalm bepalen, doet Hij het (zie Rom. 8:26). Het is dan ook opmerkelijk dat de Heilige Geest in de inspiratie van het Nieuwe Testament geen liederenbundel gepresenteerd heeft. Al komt de naam Christus nergens in de Psalmen voor, we hebben geen Schriftberijmingen nodig om de Christus te bezingen, want de Psalmen zijn liederen van het **Verbond**. Dit houdt o.a. in dat feitelijk elke Psalm in het Nieuwe Testament weerklank vindt. Wij verwijzen naar Ps. 22 en Ps. 110. Ps. 22 weerklinken in Mat. 27:46, Markus 15:34, Mat. 27:39, Mark. 15:29, Mat. 27:35, Mark. 15:24, Luk. 23:33, Joh. 19:23, 20:25, Luk. 23:34, Joh. 19:24 en Heb. 2:12. Psalm 110 wordt aangehaald in Mat. 22:44, Mark. 12:36, Luk 20:42, Joh. 12:34, Hand. 2:34 en 35, Hebr. 1:3,13; 2:8, 7:21, 5:6, 7:24, Ef. 1:20,22, Kol. 3:1, 1 Petr. 3:22, I Kor. 15:25, Rom. 2:15 enz. enz.

Waarom willen wij specifiek liederen hebben die de Christus bezingen als de naam HERE feitelijk in elk Psalmvers voorkomt. HERE ziet toch op de Verbondsgod, de Goddelijke Drie-eenheid, m.a.w. de Christus wordt bezongen in elk Psalmvers waarin het woord HERE voorkomt. Door nu een Nieuwtestamentische liederenbundel te willen presenteren, ziet erop dat de Kerk het werk van de Heilige Geest in dit verband wil aanvullen.

Menselijke willekeur (en dat is zonde tegen het tweede gebod) was dan ook bij de presentatie van de Schriftberijmingen de maatstaf en de beslissing over wat berijmd zal worden en wat niet. Geen kerkelijke Synode heeft zich in het licht van het Woord bezonnen over wat berijmd mag worden en wat niet. Het is dus een willekeurige en menselijke berijming waarmee we te maken hebbe. In het Oude Testament vinden we verschillende liederen die niet in de Psalmbundel opgenomen zijn: Overwinningslied van Israël bij de Rode Zee (Ex. 15:1-21); Davids psalm in I Kron. 16:7- 36; Hizkia's lied (Jes. 38:9-20), e.d. Maar daartegenover komen de Deputaten en nemen uit het Oude Testament Jes. 53 (lied no. 7); Ezech. 36:25-28 (lied no. 14); Jes. 40:1-11 (lied no. 22); de Tien Geboden (Ex. 20) die ons in lied no. 26 aan God moete terugzingen; Jes. 45:5-11 (lied no. 34); Num. 6:24-26 (lied no. 47) en berijmen ze. Is dit geen poging om het werk van de Heilige Geest in de Psalmbundel aan te vullen? Dan zijn er ook verschillende Nieuwtestamentische gedeeltes die in de Heilige Schrift beslist niet als lied geopenbaard zijn die nu als kerklied aangeboden worden: Joh. 1:14 (lied No. 5); de kruiswoorden (lied no. 6); (het is nog een open vraag hoe wij ons hier in de plaats van Christus kunnen stellen door de kruiswoorden te willen zingen); de hemelvaart (lied no. 11); de berijming van het Pinkstergebeuren (lied no. 13); Jezus zegent de kinderen (lied no. 15); de zaligsprekingen (lied 16); Matt. 11:25-30 (lied no. 18); Luk 15:18-24 oor de verloren zoon in lied no. 19, en zo kan doorgedaan worden. De berijming van de zeven brieven aan de zeven gemeenten in Openb. 2-3 (liederen 38-44) zijn in werkelijkheid visitatierapporten aan die gemeenten. De meeste liederen uit Openbaring zijn een beeld van de triomferende kerk. Het zijn dingen die Johannes persoonlijk aanschouwd heeft. Wij kunnen ons niet in de plaats van Johannes zetten en zingen van "ik" zoals dat in de Schriftberijmingen wel gedaan wordt. Kort samengevat: de presentatie van de Schriftberijmingen spreekt van **menselijke willekeur**, en alle zelf ingestelde godsdienstige plechtigheden zijn in het licht van het Woord een overtreding (zie Lev. 10:2; Jes. 1:13-16; I Sam. 15:23; Matt. 15:19).

(7) De wijze waarop de Schriftberijmingen ingevoerd zijn, is kerkrechtelijk niet te verantwoorden. In zijn werk: Handleiding van de studie van de Kerkgeschiedenis, verklaarde prof. dr. S. du Toit (hoofdstuk 44) dat de invoering van de evangelische Gezangen kerkrechtelijk niet in orde was. Hij verwees naar het besluit van de Synode van Dordrecht dat in de openbare eredienst alleen de 150 Psalmen en enige bij name genoemde Gezangen gezongen mogen worden. In Holland hebben Provinciale synodes de Gezangen ingevoerd en in Zuid Afrika zijn ze ingevoerd zonder dat een meerdere vergadering erover besloten had. Als de niet kerkrechtelijke invoering van de Evangelische Gezangen in de Hollandse en Kaapse Kerken dan gelden als een bezwaar ertegen, dan geldt de niet kerkrechtelijke invoering van de Schriftberijmingen in de Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika beslist ook als een grondig bezwaar ertegen: In Holland hebben provinciale synodes over de invoering van de Gezangen beslist — terwijl een Algemene Synode (Dordt) in 1618/19 het kerklied vastgesteld heeft. Maar al waren het provinciale synodes, het waren nochtans wettige meerdere vergaderingen. En al waren het onderscheiden kerkenraden die ze in Zuid-Afrika ingevoerd hebben, dan waren het nochtans wettige kerkelijke vergaderingen. In de Geref. Kerk echter waren het deputaten die geen kerkelijk regeerlichaam zijn die ze begonnen in te brengen op de synodale tafel — en zonder enige opdracht daartoe. K.O. art. 49 is hiermee krachteloos gemaakt. En in strijd met artt. 46, 31, 69 K.O. hebben de synodes net het rubberstempel op de handelingen van deze deputaten gezet. Met dit niet kerkrechtelijke optrede in de invoering van de Schriftberijmingen vervallen alle gronden voor bezwaar tegen de niet kerkrechtelijke wijze waarop de Evangelische Gezangen ingevoerd zijn.

(8) Met de invoering van de Schriftberijmingen heeft de Gereformeerde Kerk de richtlijnen van Dordt verlaten en is in het voetspoor van de Remonstrantse Synode van Utrecht, 1612, getreden. Naast de 150 Psalmen en het aantal lofzangen die de Staatswet van 1583 presenteerde, heeft de Synode van Utrecht besloten dat "soo vele andere Schriftuyrljcke Lofsanghen" erbij gevoegd moeten worden, die "handelende van Christi Gheboorte, Besnijdenisse, Doop, Lijden, Sterven, Opstandinghe, des H.Geestes, ect."

De Synode van Dordrecht, 1618/19, daartegenover, heeft slechts de enkele bij name genoemde Gezangen bij wijze van vergunning toegelaten en verder bepaald: "Alle andere Gezangen zal men uit de Kerken weeren . . ." Wie het besluit van Utrecht ontleedt, ziet daarin dat het bij hen ging om schriftberijmingen die betrekking hebben op de kerkelijke feestdagen. Dordt daartegenover heeft beslist zodanige berijmingen verworpen. In aansluiting bij de richtlijnen van Utrecht en tegenover de beginselen van Dordt, besluit de Synode van 1939 dat de berijmde gedeeltes van de Schrift door de deputaten van gepaste melodieën voorzien en gegroepeerd worden, **vooral met het oog op de christelijke feestdagen** En waar Utrecht besloot dat de keuring en invoering zal berusten bij "de Magistraet ende Kerckenraed van eyder plaetse" besloot de Synode van 1939 dat deze zal berusten bij de deputaten voor keuring en de plaatselijke kerkenraden voor invoering.

Utrecht wil hebben dat de berijmde Schriftgedeeltes betrekking zullen hebben op: de geboorte van Christus (zie Schriftber. 5); Doop (zie Schriftb. 15,18); Lijden (zie Schriftber. 6,7); Opstanding en hemelvaart (zie Skrifb. 10,11), Pinksteren (zie Skrifb. 13,14); e.d.m. De overeenkomst met Utrecht is inderdaad treffend!

Art. 67 K.O. laat de onderhouding van de Christelijke Feestdagen zoals Kerstfeest, Paasfeest, Pinksteren en Hemelvaart over aan de vrijheid van de kerken. Deze zijn geen zaak van beginsel, want de feestdagen zijn niet gelijk aan de Rustdag. Calvijn, Zwingli, Bullinger, Bucher en Knox hebben zich allen beijverd dat de feestdagen afgeschaft moesten worden, omdat ze een oud Roomse praktijk waren. Door Schriftberijmingen in te voeren "vooral met het oog op de christelijke feestdagen" heeft de Synode deze dagen kerkelijk gesanctioneerd als gelijkstaand aan de Rustdag, en daarmee het reformatorische beginsel verzaakt. De invoering van de Schriftberijmingen is dus teken van deformatie in de Geref. Kerk en niet dat van reformatie, want het lied is immers de ziel van de kerk. Om nog de schijn van gereformerdheid eraan te verlenen is de benaming Gezang (zoals ze aanvankelijk wel genoemd zijn) eerst veranderd tot N.T. liederen en later tot Schriftberijmingen. Maar in wezen is het een verwijderen van de beginsels van Dordt.

(9) De Synode van 1939 heeft de deur geopend voor een onbeperkte invoering van berijmde

Schriftgedeeltes. Rustenburg beweerde in zijn bezwaar o.a.: "de Gezangenbundel zal telkens aangevuld moeten worden en zal de Psalmen verdringen", waarop de Synode geantwoord heeft: "wat de bezwaren inzake de voortdurende uitbreiding van de berijmingen betreft die dan de Psalmen zouden verdringen, antwoordt de synode dat de uitbreiding toch nooit verder dan alleen de Heilige Schrift kan gaan" Het is net het tegenovergestelde van Dordt die dit met de wil weren uit de kerk. De vrees van Rustenburg dat de Psalmen verdrongen kunnen worden, was niet vergezocht. Opsteller hiervan heeft al erediensten bijgewoond waar de voorganger slechts één Psalm opgegeven heeft en de rest Schriftberijmingen. Met dit besluit heeft de Synode van 1939 de deur geopend voor verdere uitbreiding (hoewel later besloten is dat de bundel die de deputaten moesten uitgeven zo om en nabij 50 berijmde gedeeltes moest bevatten). In licht van de procedure die gevolgd is bij de invoering van de berijming, kan elke lidmaat of een aantal lidmaten gedeeltes van de Schrift beginnen te berijmen en voor de Synode leggen voor algemeen kerkelijk gebruik. Als de inhoud daarvan zuiver is, heeft de synode in het licht van het besluit van 1939, geen recht om zodanige berijmingen te weigeren.

(10) Door de invoering van de Schriftberijmingen is de synode afgeweken van het beginsel van art. 69 K.O. en de uitgesproken beschouwing en de historische lijn van de Geref. Kerk in Zuid-Afrika. Het compromisvoorstel van ds. Postma, namelijk dat ter wille van kerkeenheid de bezwaarden tegen de Gezangen wel de Gezangen zullen zingen waarvan de tekst in de Bijbel is, is met de invoering van de Schriftberijmingen gesanctioneerd. Daarmee hebben de Synodes van 1939 en 1942 het recht van de afscheiding van die Geref. Kerk in 1859 in wezen herroepen. Hoewel het in 1859 niet alleen ging om de Gezangen, waren de Gezangen toch het kernpunt waarom alles draaide. De Gereformeerde Kerk heeft zich hiermee (in strijd met het besluit van Dordt) op het standpunt van Gezangen geplaatst, en wil ik voorspellen dat zoals de geschiedenis overzee en hier ter plaatse bewezen heeft, de Gereformeerde kerk in de komende jaren, ook het voorbeeld van anderen zal volgen met verdere uitbreiding van het kerklied en zullen de Psalmen al minder in de eredienst gehoord worden. (Tot hier ds. L.S. Kruger)

Vrije liederen bekend als Schriftberijmingen.

Ook moet verwezen worden naar Schriftberijming 27. Dit is geen berijmd Schriftgedeelte maar een vrij lied. Om het doel en ontstaan van de belijdenisgeschriften (ook genoemd de symboliek) waarvan de Apostolische Geloofsbelijdenis (ook bekend als het Apostolicum) of het Ik Geloof te verstaan, is het goed om te luisteren naar P. Bieterveld. Volgens hem zijn de belijdenisgeschriften voor de kerk noodzakelijk:

- (a) Om een juist en authentiek overzicht te geven van de leer door de kerk beleden en ook om alle lastering van de tegenstanders te weerspreken.
- (b) Om tegenover de wereld, tot eer van God, openlijk te getuigen van de zuivere religie.
- (c) Om de eenheid te bewaren tussen de verschillende kerken van dezelfde belijdenis.
- (d) Om de zuiverheid van geloof te bewaren en de verspreiding van ketterij tegen te staan.
- (e) Om aan het nageslacht de zuivere leer over te dragen, en
- (f) als historisch feit om aan te tonen wat steeds in de kerk van Christus als waarheid gegolden heeft.¹³¹

Van de Apostolische Geloofsbelijdenis (Ik geloof) zegt Biesterveld onder de titel Eucumenisch Symbool (zo genoemd omdat het de geloofsbelijdenis van alle christelijke kerken is), Vooral in de laatste tijd is het Oecumenische Symbool en vooral het Apostolicum voorwerp van onderzoek geweest. Hier volgt alleen het resultaat van dat onderzoek. Het trinitarische doopsbevel is de oorzaak van het ontstaan van de Westerse- en Oosterse symboliek. Door toevoegingen van korte formules om ketterij te weren, enkele tientallen jaren na het optreden van de Apostelen, is het oud Roomse Symbool geboren, waarschijnlijk in de jaren 100 tot 120 nC.¹³² Biesterveld zegt ook dat de symboliek geboren is uit de polemiek. Er zijn ook theologen die beweren dat de Apostolische Geloofsbelijdenis (Ik Geloof) zijn oorsprong in de eerste christelijke gemeentes heeft, als tegenvoeter voor de Joden die het bestaan van de Christus loochenden.

Uit deze gegevens blijkt het volgende:

(1) Het "Ik Geloof" is een belijdenis van gelovigen tegenover elkaar, en tegenover de wereld, en

(2) is deze evenals de Morgenzang (Skr. 49) en de Avondzang (Skr. 50) geen berijmd Schriftgedeelte, maar een vrij lied.

Synodebesluit 1961

Ten slotte willen we nog wijzen op het besluit van de Synode van 1961 zoals vervat in de handelingen op bl. 452 en 453 van de Synode. Het ging over een bezwaarschrift tegen een besluit van de Synode van 1942. In dit bezwaarschrift gaat het over Schriftberijmingen en collectes onder de eredienst. Voor ons doel gaat het alleen over het eerst gemelde bezwaar en het antwoord van de Synode daarop.

De bezwaarde, br. L.S. van der Walt zegt: "dat het Woord van God eist van ons dat er liefde en eenstemmigheid of eensgezindheid in de gemeentes moet wezen(1 Kor. 1:10; Rom. 12:16; Rom. 15:5-6; Fil. 2:2; Fil. 3:15, 16; 1 Petrus 3:1; 1 Kor. 8:12, 13; Rom. 14:21).

En die Synodebesluiten hebben verdeeldheid en onenigheid in de gemeentes gebracht waar die besluiten in gebruik zijn. Tot op de Synodes was er geen eenstemmigheid en eensgezindheid over bovengenoemde twee punten. En daarvandaan werkte dit door in de gemeentes. De Psalmen zijn het liederenboek van al de gelovigen over de ganse aarde, en schriftberijmingen worden maar door een aantal Gereformeerde predikanten." Opgegeven om te laten zingen. Het verslag van de commissie die door prof. S.P. van der Walt toegelicht wordt luidt:

(a) Eenvormigheid en eender zijn bij de plaatselijke kerk ten opzichte van middelmatige zaken is geen beginsel.

(b) Het liturgische gebruik van Schriftberijmingen wordt niet door predikanten, maar door kerkenraden beoordeeld en bepaald.

(c) De Synode van 1942 heeft niet de invoering van Schriftberijmingen verplicht maar aan het oordeel en vrijheid van de kerkenraden overgelaten (Acta 1942, p. 134, punten 2,4). Dit moest geschieden met "inachtname van de toestanden in hun gemeentes". Het Synodale besluit rust dus op de beginselen van de Schriftuurplaatsen in het bezwaarschrift aangehaald. Indien er "verdeeldheid en onenigheid" (bezwaarschrift p. 432) zou zijn, is dit een zaak die volgens het Synodebesluit van 1942 en Art. 39 K.O. bij de mindere vergaderingen afgehandeld kan worden, behoudens het recht van de bezwaarde onder Art 31 K.O. Besluit: Het hele verslag wordt goedgekeurd. ¹³³

Plaatsen wij het besluit van deze synode onder het vergrootglas dan zijn hier symptomen die uiterste zorg wekken nl. dat de universaliteit en katholiciteit van het lied in de eredienst wat bij Calvijn, Augustinus en anderen zo zwaar woog als deel van de liturgie, door een synode als een minder belangrijke zaak (middelmatige zaak) afgedaan wordt. In zijn dienstboek (1543) onder de titel "La Forme des Prieres et Chantz ecclesiastiques" schrijft Calvijn over de orde van de eredienst en zijn formulieren. In een voorwoord aan de lezer geeft hij zijn standpunt over de gemeentezang breedvoerig. Over de gebeden in de eredienst maakt hij onderscheid tussen twee soorten: Het ene wordt gesproken en het andere gezongen. Zo was het vanaf het begin van de eerste kerk geweest. Want reeds Paulus spreekt over het bidden met de lippen en over het zingen "En in waarheid", aldus Calvijn weten wij uit ervaring dat het lied grote kracht en macht bezit om het hart van de mens te ontroeren en te laten ontvlammen en op te wekken om God aan te roepen en te prijzen met des te heftiger en brandende ijver. Er moet steeds op gelet worden dat het lied niet lichtzinnig en onstandvastig is, maar gewicht en majesteit bezit zoals Augustinus gezegd heeft. Zodoende is er groot verschil tussen de muziek die een mens maakt om de mensen aan tafel en thuis op te vrolijken en de Psalmen die in de kerk gezongen worden in de tegenwoordigheid van God en zijn engelen. Daarom heeft Calvijn de orde van de dienst zo opgesteld dat deze kon strekken tot opbouw van de gemeente.¹³⁴ Het universele karakter van de kerk en zijn handelen kom beter uit wanneer het handelen voorbedacht is en dezelfde vorm en uitdrukking krijgt die ook het voorgeslacht en het nageslacht dienen, dan wanneer de liturgie afhankelijk is van persoonlijke stemming willekeur of theologische stroming. Vooral het gevaar van willekeur moeten we nooit onderschatten.¹³⁵ Kijk maar weer naar de Schriftberijmingen die spreken van willekeur. Drie Schriftberijmingen (Ik Geloof, Morgen- en Avondzang) komen niet in de Bijbel voor. Visitatie-

rapporten worden gezongen, gedeeltes die geen poëzie zijn, worden berijmd. Oudtestamentische gedeeltes die nooit in de kerk gezongen zijn, worden nu gezongen en dan spreekt wijlen ds. J.V. Coetzee (kerkalbum 1952) van het "vervulde evangelie" wat nu gezongen kan worden, maar wij moeten het vooral eens zijn met de bezwaarde waar hij in zijn laatste paragraaf pleit voor de universaliteit en katholiciteit van het kerklied. Voor de Synode van 1942 zijn de liturgie en eenheid van de kerk een middelmatige zaak.

Voor de Jood was de Hebreeuwse Psalm inderdaad lied.

16. GEÏNSPIREERDE- EN VRIJE LIED

Wat we kunne n lezen, kunnen we ook zingen.

Dit argument wordt algemeen gebruik bij de voorstanders van de Schriftberijmingen. Aan zulke mensen is mij vraag altijd: "Wie kiest, wie berijmt en wie toonzet?" Dan geldt de les uit het verleden (wat met Schriftberijmingen gebeurd is) dat menselijke willekeur een overheersende rol speelt en dat gedeeltes berijmd worden die nooit bedoeld waren om gezongen te worden. Met de Psalmen is het anders gesteld. Hier heeft God de keuze gemaakt en het lied aan zijn kerk gegeven als één van de canonieke boeken van de Bijbel. Wat de berijming betreft' komen wij later hierop terug. Voor de Hebreeër was de Hebreeuwse Psalm inderdaad een lied, ook wat de vorm betreft. De Jood die het Oude Testament in zijn eigen taal las merkte dadelijk dat hij met een lied en niet een stuk proza bezig was. De Psalmen zijn lyrisch, ze zijn poëzie. Dit duidelijke onderscheid vinden we niet in de Hollandse en andere vertalingen.

Vrije gebeden, vrije liederen en vrije preken

Zo dikwijls wordt aan de voorstanders van alleen de Psalmen "als lied in de eredienst gevraagd: als jullie alleen de Psalmen zingen, waarom bidden jullie niet alleen het Onze Vader?" Ten eerste behoren alle gebeden wat vorm betreft op het Onze Vader gebaseerd te zijn, want dat is het volmaakte gebed.

Ten tweede heeft de Here wel aan ons een bundel liederen gegeven maar geen bundel gebeden.

Ten derde is het Onze Vader niet het enige gebed. Wat van al de gebeden in de Psalmen. Wat het vrije lied betreft worden de woorden ervan in een boek vastgelegd en deze worden precies zo keer op keer gezongen. Het vrije gebed van de liturg bezit de gemeente niet op schrift en na het uitspreken ervan vervagen de woorden totdat ze na verloop van tijd verdwijnen. Zou er in het vrije gebed iets schadelijks voorkomen, dan kan het geen blijvende schade berokkenen, zoals bij het gedrukte lied wat keer op keer herhaald wordt als kerklied of voorgescreven wordt en voor catechisatie gebruikt.

Bij het vrije lied is er een tweede gevaar nl. het vroomheidselement. Er moet nooit vergeten worden dat de mens een gevoelswezen is en dat "mijn zaligheid" altijd de ereplaats bekleedt tegenover "aan God alleen de eer". Het gaat verder ook niet altijd over wat gezegd wordt, maar ook over wat verzwegen wordt.

Ten derde moet de vraag gesteld worden: bezit de kerk werkelijk dichters van formaat? d.w.z. theologen of mensen met theologische (let wel niet godsdienstige) achtergrond, want het kerklied moet Schrift gebonden zijn.

Wat de vrije prediking betreft geldt precies hetzelfde argument als bij het vrije gebed nl. dat deze ook bij de lidmaat vervaagt en geen blijvende schade kan berokkenen.

Berijmingen en vrije liederen

Er wordt al snel tegen je gezegd als je de berijmde Psalmen zingt kun je net zo goed het vrije lied zingen, want eerstgenoemde zijn niet geïnspireerd, en laat ons erkennen dat het zeker de ideale of meest volmaakte methode is om de Psalmen te zingen zoals ze woordelijk in de Bijbel staan. Toch willen we in dit geval verwijzen naar twee waarheden van Totius nl. dat voor de Hebreeër waren de Hebreeuwse Psalmen inderdaad lied. De Jood kon namelijk wanneer hij het Oude Testament in zijn eigen taal las, dadelijk merken dat hij met een lied en niet een stuk proza te maken had.¹³⁶ Dit duidelijke onderscheid geldt niet in de Hollandse en andere vertalingen. Om de Psalmen op één lijn te zetten met de gezangen of vrije liederen net omdat ze berijmd zijn houdt geen steek. Er is nu eenmaal een radicaal verschil tussen het lied wat vrijelijk voortkomt uit het dichtelijke gemoed en de berijming van een Psalm die slechts in rijm en maat weergeeft wat in de leespsalm voorhanden is.

Dr. B. Janssonius een sterk voorstander van de gezangen erkent en zegt: De nauwkeurige lezer zal zonder twijfel in de gezangen meer dan één dichtelijke zonde vinden, terwijl hij aan de schone dichtelijke vorm, waarin de gedenkstukken van de Israëlitische psalmdichters aangeboden worden een ongeveinsde hulde brengen. Bij de Psalmberijming moet men

slechts zorgen dat de dichterlijke denkbeelden die men in de Hebreeuwse liederen vindt, in een waardig kleed gehuld worden.

Het onderscheid is duidelijk. De psalmberijmer neemt alleen de grote gedachte van de Heilige Geest over en zijn werk is slechts om het dichterlijk te verzorgen; terwijl de dichter van godsdienstige liederen voortspint aan de draad die uit zijn eigen gemoed voortkomt.¹³⁷

God is zelf de auteur van zijn lied (de Psalmen) en die zijn tot stand gekomen onder inspiratie van de Heilige Geest. De berijming zelf was niet geïnspireerd, maar geloven en belijden wij, is tot stand gebracht door wat wij noemen de verlichting van de Heilige Geest.

Waarom dan de berijming?

De Gereformeerden (reeds Calvijn) hebben voor het berijmde kerklied gekozen, omdat het lied in de eredienst, lied moet blijven d.w.z. ritme en rijm moet er zijns. (Er is ook de uitzondering nl. lied zonder ritme en rijm). Dit heeft het voordeel dat het gemakkelijk geleerd en onthouden kan worden. (vooral bij catechisatie). Toetst u maar zelf aan de Psalmen zoals in de Bijbel en in het Psalmboek weergegeven. Laatstgenoemden blijven je bij door heel je leven en in tijd van vreugde of smart worden de handen elke keer maar weer naar de berijmde Psalm uitgestoken.

GERAADPLEEGDE WERKEN

- ¹ Heidelbergse Catechismus zondag 21, De berijmde Psalmen, 1977, bl 48.
- ² Buys P.W. Die Kerkblad, 21 Nov. 1962, bl 8.
- ³ Buys P.W. Die Kerkblad, 21 November 1962, bl 7.
- ⁴ De Bijbel met verklarende aantekeningen, Deel II, 1976, bl 325, 326. (Hierna verwezen als verklarende Bijbel).
- ⁵ Verklarende Bijbel, Deel II bl 230.
- ⁶ Verklarende Bijbel, Deel II bl 322.
- ⁷ Verklarende Bijbel, Deel II bl 256, 257.
- ⁸ Verklarende Bijbel, Deel II bl 1962.
- ⁹ Verklarende Bijbel, Deel II bl 1963.
- ¹⁰ Verklarende Bijbel, Deel II bl 1963.
- ¹¹ Verklarende Bijbel, Deel II bl 1477.
- ¹² Verklarende Bijbel, Deel I bl 171.
- ¹³ Van Gelderen. C. Commentaar over Amos bl 138,139. (Hierna verwezen als Van Gelderen Amos).
- ¹⁴ Van Gelderen-Amos bl 141, 142.
- ¹⁵ Verklarende Bijbel, Deel II bl 1968.
- ¹⁶ Verklarende Bijbel, Deel II bl 1964.
- ¹⁷ Verklarende Bijbel, Deel II bl 1964.
- ¹⁸ Calvijn, Commentaar over Amos bl. 239, 240.
- ¹⁹ Calvijn, Commentaar over Amos bl 239, 242.
- ²⁰ Verklarende Bijbel, Deel II bl 1573.
- ²¹ Verklarende Bijbel, Deel I bl 424.
- ²² Verklarende Bijbel, Deel I bl 1167.
- ²³ Verklarende Bijbel, Deel I bl 1227, 1228.
- ²⁴ Verklarende Bijbel, Deel I bl 1253.
- ²⁵ Verklarende Bijbel, Deel I bl 1263.
- ²⁶ Verklarende Bijbel, Deel I bl 1325.
- ²⁷ Verklarende Bijbel, Deel II bl 1494.
- ²⁸ Verklarende Bijbel, Deel II bl 676.
- ²⁹ Verklarende Bijbel, Deel II bl 485.
- ³⁰ Verklarende Bijbel, Deel II bl 555.
- ³¹ Verklarende Bijbel, Deel II bl 580.
- ³² Verklarende Bijbel, Deel II bl 740.
- ³³ Eybers, I.H. Gods Woord in Mensentaal, 1978, bl 48, 49.
- ³⁴ Eybers, I.H. Gods Woord in Mensentaal, 1978, bl 50, 51.

- 35 De Klerk, P.J.S. De Verkennerreeks, Kerk en verbond, bl. 13, 15, 16.
- 36 Du Toit, J.D. (Totius). Die Kerkblad 14 November 1962, bl 7, 8.
- 37 De berijmde Psalmen, 1977, Ps. 119:7 (gedeelte)
- 38 De berijmde Psalmen, 1977, Ps. 119:17 (gedeelte)
- 39 De berijmde Psalmen, 1977, Ps. 105:5 (gedeelte)
- 40 De berijmde Psalmen, 1977, Ps. 89:2 (gedeelte)
- 41 De berijmde Psalmen, 1977, Ps. 47:4 (gedeelte)
- 42 De berijmde Psalmen, 1977, Ps. 84:1 (gedeelte)
- 43 De berijmde Psalmen, 1977, Ps. 26:5 (gedeelte)
- 44 Van Deursen F. De Voorzeide Leer, Deel IJ, Inleiding op de geschriften, Psalmen (I) bl 26. (Hierna verwezen ajs Van Deursen, De Voorzeide Leer)
- 45 Van Deursen, De Voorzeide Leer, Deel IJ, bl 27-39.
- 46 Van Deursen, De Voorzeide Leer, Deel IJ bl 40-45.
- 47 Marais S.J.L. Het genadeverbond bl 18, 19.
- 48 Vonk C, De Voorzeide Leer 1A De Heilige Schrift. Inleiding, Genesis, Exodus, 1960 bl . 26
- 49 Verklarende Bijbel, Deel II bl 535.
- 50 Verklarende Bijbel, Deel I bl 1279.
- 51 Verklarende Bijbel, Deel I bl 1280.
- 52 Verklarende Bijbel, Deel I bl 1281.
- 53 Verklarende Bijbel, Deel I bl 1283.
- 54 Verklarende Bijbel, Deel I bl 1283.
- 55 Verklarende Bijbel, Deel I bl 1284.
- 56 Verklarende Bijbel, Deel I bl 1122.
- 57 Verklarende Bijbel, Deel I bl 1120.
- 58 Verklarende Bijbel, Deel I bl 1135.
- 59 Verklarende Bijbel, Deel II bls653 & 654.
- 60 Verklarende Bijbel, Deel II bl 791.
- 61 Booyens, M.J. Kom, Here Jezus bl 266, 267.
- 62 Verklarende Bijbel, Deel II bl 792.
- 63 Cachet, Lion & Du Toit J.D. (Totius). Waarom zingt de Gereformeerde Kerk alleen de Psalmen, bls 7 & 8.
- 64 Kok J. Gods huis en de Psalmen, Deel I, Voorwoord.
- 65 Kok J. Gods huis en de Psalmen, Deel I, bls. 40 & 45.
- 66 Die berijmde Psalmen, 1977, Ps. 150.
- 67 Die berijmde Psalmen, 1977, Ps. 150.
- 68 Verklarende Bijbel, Deel I bl 1128.
- 69 Verklarende Bijbel, Deel I bl 1129.
- 70 Milo D.W.L. Zangers en Speellieden bl 127.
- 71 Van Andel C. Tussen de Regels bl 81, 82.
- 72 Doumergue E. Calvin in het strijdperk bl 411, 412.
- 73 Heyns W. Liturgiek, 1903, bl 113, 114.
- 74 Van Andel C. Tussen de Regels, bl 82.
- 75 Van Andel C. Tussen de Regels bl 81.
- 76 Hasper H. Calvijns beginsel voor den zang in den eredienst, bl 11, 12.
- 77 Hasper H. Calvijns beginsel voor den zang in den eredienst bl 768.
- 78 Myburg A. Preek gehouden op Goede Vrijdag in de Gereformeerde Kerk, Pretoria-Annlin, 1976.
- 79 Verklarende Bijbel, Deel I, bl 1158.
- 80 Verklarende Bijbel, Deel I, bl 679.
- 81 Verklarende Bijbel, Deel I, bl 675.
- 82 Verklarende Bijbel, Deel I, bl 845.
- 83 Verklarende Bijbel, Deel I, bl 845.
- 84 Verklarende Bijbel, Deel I, bl 854.
- 85 Verklarende Bijbel, Deel I, bl 854.

- 86 Verklarende Bijbel, Deel I, bl 857.
- 87 Verklarende Bijbel, Deel I, bl 858.
- 88 Verklarende Bijbel, Deel I, bl 858.
- 89 Verklarende Bijbel, Deel I, bl 858.
- 90 Verklarende Bijbel, Deel I, bl 881.
- 91 Verklarende Bijbel, Deel I, bl 919.
- 92 Verklarende Bijbel, Deel I, bl 919.
- 93 Verklarende Bijbel, Deel I, bl 934.
- 94 Verklarende Bijbel, Deel I, bl 983.
- 95 Verklarende Bijbel, Deel I, bl 985.
- 96 Verklarende Bijbel, Deel I, bl 988.
- 97 Verklarende Bijbel, Deel II, bls 256 & 257.
- 98 Verklarende Bijbel, Deel II, bl 257.
- 99 Verklarende Bijbel, Deel II, bl 331.
- 100 Verklarende Bijbel, Deel II, bl 332.
- 101 Verklarende Bijbel, Deel II, bl 439.
- 102 Verklarende Bijbel, Deel II, bl 483, 484.
- 103 Verklarende Bijbel, Deel II, bl 485.
- 104 Verklarende Bijbel, Deel II, bl 555.
- 105 Verklarende Bijbel, Deel II, bl 580.
- 106 Edelkoort A.H. De Christusverwachting in het Oude Testament bl 158-170
- 107 De Groot Joh, De Psalmen, 1941, bl 145-150.
- 108 De Groot Joh, De Psalmen, 1941, bl 137-145.
- 109 Edelkoort A.H. De Christusverwachting in het Oude Testament bl. 5-12.
- 110 Edelkoort A.H. De Christusverwachting in het Oude Testament bl 43-48.
- 111 Van Andel C. Tussen de Regels, bl 8, 9, 10.
- 112 Van Iperen J. Kerkelijke historie van het psalmgezing der christenen, van de dagen der apostelen af tot op onzen tegenwoordige tijd toe, en inzonderheid van onze verbeterde Nederduitse psalmberijmingen uit echte gedenkstukken samengebracht (1777) bl 40 & 41. (Hierna verwezen als Kerkelijke historie van het psalmgezing).
- 113 Van Iperen J. Kerkelijke historie van het Psalmgezing, bl 3.
- 114 Van Iperen J. Kerkelijke historie van het Psalmgezing, bl 42.
- 115 Van Iperen J. Kerkelijke historie van het Psalmgezing, bl 61.
- 116 Kruger M.A. Wat moeten we zingen in Godsdienst en Eredienst bl. 5.
- 117 Kruger M.A. Wat moeten we zingen in Godsdienst en Eredienst bl 5, 6.
- 118 Kruger M.A. Wat moeten we zingen in Godsdienst en Eredienst bl 6.
- 119 Kruger M.A. Wat moeten we zingen in Godsdienst en Eredienst bl 6.
- 120 Kruger, M.A. Wat moeten we zingen in Godsdienst en Eredienst bl 6.
- 121 Verklarende Bijbel, Deel II, bl 555.
- 122 Lion Cachet J en Du Toit J.D. (Totius). Waarom singt de Gereformeerde Kerk alleen de Psalmen? bl 12, 13, 14.
- 123 De Pressense E. Drie eerste eeuwen der Christelijke Kerk, 1858, bl 608.
- 124 Kruger J.C. Er is ook geschreven, bl 239.
- 125 Kruger J.C. Er is ook geschreven, bl 239.
- 126 Kruger J.C. Er is ook geschreven, bl 239, 240, 241
- 127 Kruger J.C. Er is ook geschreven, bl 242.
- 128 Van Andel C. Tussen de Regels bl 10.
- 129 Lion Cachet J. en J.D. du Toit (Totius) Waarom zingt de Gereformeerde alleen de Psalmen? bl 2.
- 130 Doumergue E. Calvijn in het strijdperk, 1904, vertaald door W.F.A. Winckel, bl 413-416.
- 131 Biesterveid, P. Schets van de Symboliek Hfst6, bl 2, 3.
- 132 Biesterveid, P. Schets van de Symboliek Hfst 6, bl 141,
- 133 Handeling van die vier-en-dertigste Synodale vergadering van de Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika, 25 Jan 1961, bl 452, 453.
- 134 Van Andel C. Tussen de Regels, bl 80.

135 Milo D.W.L. Zangers & Speellieden, bl 127.

136 Du Toit J.D. (Totius) Die Kerkblad 28 Feb 1979 bl 6.

137 Lion Cachet J. en Du Toit J.D., Waarom Zingt de Gereformeerde Kerk alleen de Psalmen, bl 11.